

Education des enfants roms en Europe
Education of Roma children in Europe

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Evropakoro Forumo e Romengoro thaj e Phirutnengo
European Roma and Travellers Forum
Forum européen des Roms et des Gens du voyage

METODOSKIKÖŇVA

Klassaketapastalatura

Andi koperacijaj kerdo e Europaickone
sitjárimaske planosa pi románi šhib
CFR

VERZIOVO – ROMANI LOVARA

2009

Skolverket

PERDALDIKLIMO

CFR METODKÖŇVA - Andi koperacijaj kerdo e Europaickone sitjárimaske planosa pi románi šhib, CFR kerdine ando Hivatalo pe iškolakotaj pe Iškolakohivatalosko (Skolverket) po sitjárimasko materialo so si o sitjárimo pe e natielna minoritétura.

I **CFR METODKÖŇVA** si ande pánže verziouvon so šaj len téla khatar e Skolverketesko webbo: www.skolverket/Publikationer

Švédicko verzino, Skolverket 2008, nr 09:1091

Románo/lovára verzino, Skolverket 2009, nr 09:1096

E ávera verzionura: Englišicka, Románo/arli, Románo/kelderašh, Skolverket, 2009

I **CFR METODKÖŇVA** si kerdi pala Europaicko sitjárimasko plano pi románi šhib (**A CURRICULUM FRAMEWORK FOR ROMANI**) so e Europaickone konsiloske Šhibake stratégickone Rigasa (avdelningosa) (Council of Europe Language Policy Division) kerdine khetáne e Europaickone Forumosa so si pe e rom taj pe e phirutne (ERTF). Kadi butji te keren sas i Miranda Voulasranta kon inicialindas - kezdindas. E felelőša forskare sas o professori David Little taj i dr Barbara Lazenby Simpson (Trinity College Dublin, Irland). Kon das le tanáči pi šhib - taj pi kultura pi románi taj po romanipe sas i Mihaela Zatreanu (Románia), Angelina Dimitri Taikon (Švédo), Liliana Kovatcheva (Bulgária), Ulli Pawlata (Austria) taj Helena Sadilkova (Čekho).

O *englišicko* taj o *románo* verziono e CFR – esko šaj len téle khatar e Europaickone konsiloske Šhibake stratégickone Rig (avdelningo) webbo: www.coe.int/lang tela o CFR si "Minorities and Migrants".

O *švédicko* verziono CFR šaj len téle khatar o e Skolverketesko webbo: www.modersmal.skolverket.se /romani

Ando 2008 berš o Europaicko Konsilosko Šhibako stratégicko Rig (avdelningo) ávri kerde ek románo verziono **Europaicko Šhibako portfoliovo (ELF)**. Pe kadi butji te keren sas i Barbara Lazeby Simpson felelőšo. Kado materiálo si vi románes so kerdas i Mihaela Zatreanu, ando Románia. Selduj verziouvura šaj len téle khatar: www.coe.int/lang "Minorities and Migrants".

Kadal skurtjimára si ande kado materiálo:

CEFR = Common European Framework of Reference for Languages. Kado si Koperácijas o Europaickol Sitjárimasko plano pe intregi so phenen lenge moderna šhiba.

CFR = Curriculum Framework for Romani. Kado si sitjárimasko plano pi románi šhib taj po romanipe. E sitjárimasko plano khatar o CEFR žal ávri de kado majdur kerdine so si i šhib- taj i kultura – specificálime pi románi taj po romanipe.

ELF = European Language Portfolio. Europaicko Šhibako portfoliovo. Khata si o románo verziono e ELF – ostar.

ERTF = European Roma and Travellers Forum. Ame perdal šutam o Europaicko Konsilosko e romenge taj e phirduntenge.

METHODOMATERIÁLO KON SITJÁREL ROMANI ŠHIB SAR DEJAKI ŠHIB

Pala o Eupopaicko Forumosko sitjáromasko pláno CFR

Kado methodomateriálo si pi invitácia khetáne e Eupopaicko sitjáromasko pláno pi románi šhib (CFR) so ávri kerdine ando 2007 – to berš e Eupopaickone Konsilivosa taj e Europeickone Forumosa e romenge taj e phirutnenge. O skurtjáromo si CFR anda englišicko cimo – A Curriculum Framework for Romani.

O Švédos sas 2007 – to berš te zumavel avri o CFR som remélinas ke hodj vi e majbuta thema lenales tela 2008-2009-to berš. De aba akánik birinas te phenas ke hodj o CFR ek lášo žutorij taj garantelij o kvaliteto andi romani šhibako sitjáromo anda e Švédosko sitjáromasko situacia taj khetane e švédickone sitjáromaske planosa pe dejaki šhib so si.

Ame so ávri kerdam kado methodicko materiali sam so sitjáromas románi dejaki šhib. Amen si khetáne tapastalato (erfarenheto) te sitjáromas studenton so vorbin arlicka, kelderášicka taj lováricka. Amare studenton difentnoj lengo žanimo andi khéruťni – dejaki šhib, uñivar si von ande xamime beršenge sitjáromaskegrupi, de amen vi si tapastalato-erfarenheto anda sitjáromo kana e grupa studentura sa ande kodal berš taj vi pi šhib sa ande kodo leveloj. Amáre studentura, e majbut žénen si le variketji časura telak kurko pi dejangišhib. E studentura andi Roma kulturakiklassa ando Stockholm dopaš sitjáromo si kadallenge ande sako emne románés taj dopaš švédicka. Kado báro variácia so si kana jelentij – jelalij po sitjáromo románés amáro ávrutnoponto kana ame ajánlinas kadala diferntialta klasake aktivitétura. Remélinas ke hodj si ande kadala példa so ame phenas vi tuke so šaj pasalij ande tjiro sitjáromaskosituácia.

I romani šhib si ek šhib so si tela bára dára so šaj merel ávri. Andakodo fontošoj ke ame so sitjáromas hasninas kecave metodura ande amaro sitjáromo so žutij amáre studenton taj vi so avál i generácia te khetajlel taj te inkrel majdur kadi šhib, udjan akor so ame dasle lehetošego te žanen majbut pa pengi kultura taj pa pengi tradiciji. Kade zurárasle ame len te patjan ande pe taj te aven barimange ke hodj khatar von aven.

CFR phenel ek šhibakositjáromo ká si o májzurálopunkto kodo si o hatjáromo taj o žanimo ke hodj sar hasninas – anvendálinas i šhib ávrenca kana same kontakto. Andakodo fontošoj ke hodj e studentura vorbin vandi klasa taj vi ávral anda iškola. Kadi metoda so o CFR hasnij – anvendálij mukel ke o sitjáromo šaj žal ávri anda majbuta féliticka témi. Ame lam – válastindam te žas –hasninas sa kade te šas e témi, ame nadjon mišto žanas ke uñi témi nadjon paša jekhváresa pášej sar exempel – például *Khábe taj e gáda* taj *Báre tjés taj festura*. Ame télal cirdas – sikavas kado vi ando anglunimo – inledningo ká amáre témi kana ánde iskirinasle taj ame mangas tume kon sitjáromas te len ávri anda sako témi so pont tumenge passolij – žal ká tumáro sitjáromo.

Kana e témenca keren butji mišto avlas vi e deja taj e dada te aven informálime ke hodj so e studentura keren butji tela kado sitjáromo – dejakišhib – khéruťnišhib, te šaj hatjáromas pe e deja taj e dada vivon žutin – résešaj taj šaj aven apal intresálime te phenen pengo tapastalato-erfarenheto kana e šavora žan taj pušen lendar taj trubujle žutori e khéruťne iskirimasa.

Amare Témi taj romanipe perspektivo

1. Me taj muri familija
2. Muro kher taj lenge aktivitetura
3. Muri komuna
4. Romene vastenge butja
5. Báretjés taj festura
6. Andi iškola
7. Transporto taj dromeske resi
8. Khábe taj gáda
9. Vráma, beršeske sezunura taj o djés
10. Natura taj állatura/živine
11. Hobi taj kultura/arta

Sa kadala témi den lehetőšego te keren o sitjárimo pala o romanipe taj pala o romanimo. Kana šaj ame sikavas sar zuráles ande amáro sitjárimo šaj variálinas kana si hitoria – dulmutánimo, sar te trajin, taj tradicia so si maškar e különbözovura – olike románé grupi. Pa kado kerestül sar opre šutam kamas ame amare studentura te šaj pinžáren ávre románé grupengo tapastalato- erfraenhéto, te šaj žanen maj zuráles te hatjáren so khetáne khutjilel e romen.

Klassako aktivitetura

Kana ame ávri kerdam – butjázindam amáre példi ande klassake aktivitetura perdal dikhlam e CFR:s ko so von phende – ajánlinde taj but lam khotar so von ajánlín. Ke vi tena nas ame anglakado o CFR numa kado paluno berš, de akoris ame butjázindam kadale dolgonca anglakado ande amáre sitjárímáta. Palakodo kompletálindam e CFR:s ko ajánlato – példa pala amáro tapastalato – erfarenhéto. Mišto avelas ke hodj vi tume sa kade te reagálin – keren: *Kado vi me hasnindem ande muro sitjárimo! – če intresantoj, kado vime kamav te zumavav!*

Ame kamasas ande sako tema te al variso vadj varisoske aktivitetura so šaj pasalij sakone studengon pala leske berš taj šhibakožanimo andi dejakišhib- khéruťnišhib. De ame či phenas – követelinas ke hodj ande kado methodmateriali sa andrej. Ame kamas tume te hatjáren ke kadala numa amáre javašlatoj – példij (förslag) so pont példij taj te hatjáren tume slobodi te keren tumáre aktivitetura.

Beršenge grupi

Kana ame das javašlatura pe klassake aktivitetura ame lam te válastinas – alosardam te das e berš e studentonge ande klassako than már. Uñivar e aktivitetura passálin sakone beršeske.

Sar sitjárde ame ávre žas pala amáre studentonge berš so len passálj majfeder. E šavora so či žanen inke te iskirin von šaj makhen korkori vadj ilustrálin pengi hobi eke patrétosa pa pengó fotbolidoli. Ame žutinas le te iskirin pengó korkori ánav vadj penge favoritosko ánav. Von šaj sile feladato-upgífto te pušen penga deja taj dades vadj ávren sar von sas például – eksempel kana von cigne sas vadj so sa von khelenas pe taj apal e šavora site phenen kodo angla o sitjárdo taj angla penge amala. Von šaj sitjon djila vadj diktura bi te ginen vadj te iskirin, taj kade maj dur. E maj báre šavora so sitjon šaj roden anda fakta köñvi, Internet taj áver khatar, so von či žanen, te iskirin korkori te phenen, te argumentálj peske elvi – osiktura.

Vi te si bari zor so mangelpé khatar o sitjárdesko planéringo taj idévura, šaj anpasalin e studenton e feladatura – uppgiftura sa kodale klasaktivitetura vi ande xamime so si e beršenge grupi.

Andi i grupa ka sa eke beršeskej e intregi šavora šaj keren sa jékh – edjformavi upgiftura- feladatura. De vi khate fontošoj o sitjardo te lel sama pe e šavora ke hodj šaj sile áversoske – diferálta žanimo – tudáši andi románi šhib taj ando ginimo.

Te sitjon e šavora so sitjon ek ginimoskosokáši – (sitjimaskovana), te xatjären ke hodj o sitjimo vi prála/práles si anda kodo maj federi o sitjardo te kezdi – (börjalij) e feladatura – (butjárickaupgiftura) te ginel zuráles kazkodeske. Apal kodal so či žanen te ginen mišto ande diskušionoskofeladatura – (diskussionsupgiftura) kodalesa so šunde. Varisaval šavora šaj ginen majdur korkori taj te phenen penge amalenge apal ke hodj pa sos sas pa sos von ginde. Kade kongodi šaj sitjol te šunen taj te xatjären, ánde te sikaven taj te argumentálin kodo so kade xatjären ke hodj fontošoj – importantoj taj varisave vi šaj sitjon – (övalin) te sitjon e ginimasko žanimo. Kodal šavora so sitjon taj žanen te iskirin si lehetöšégo – (möjlighéto) vi kodala te šaj sitjon te djakorolin (öválin) pengó iskirimasko. Áver kana o sitjardo lel ek maj skurto ginimo ke hodj vi kukal so či žanen te ginen te šaj djakorolin – (övalin) pengó ginimo.

Štár šhibako kompetenciji pe štáre levelon

CFR:s – ko metodo pe kodo žal ávri ke hodj o sitjardo žanimasa žutij peske studenton te kerel ávri te hátjären, te vorbin, te ginen taj te iskirin penga dejangi – khérutni šhib. Te keren kado sitjimaskoprocessi maj užes vi e sitjardeske taj vi e studentura, o CFR uladas opre kadal šhibake žanimo, vadj e CFR:s vorbasa kompetenci, ande cigne uštjímáto. Pa kodo ke hodj e studentura žanen ke ángle žan vi motiválime te sitjon majdur mindig majbut taj majbut.

Levelo A 1 - Levelo A 2 - Levelo B 1 - Levelo B 2

Kadalaj e štár anglune levelura anda šove gradengo šhibakiskala so o Europaicko konsilo ávri butjázindas pe intregi sitjárimaske šhiba so naj e majbute ženengi šhib. Ando Švédó ávri žal e kursplanura pala kodal so phenen lenge “moderna šhiba” – kade te phenes andi ňamcicko, francuzicko, špánicko taj majbut šhiba anda opre ulajimo ande kadala kompentenciji taj pala kadi skala, vi e švédicka kursplanura pa uštjaimas – stego vorbin ande levelosko than.

Tume so kamen te žanen majbut pakado šhibako dikhimo šaj ginel maj dur ando áver kapitelo. Khate iskirij i kutatovkinja – (forskare) Christina Rodell – Olgac majpáše so o Europaicko Konsiljo phenel leske šhibako kompetenciji taj komunikativno šhbakoingredimo taj khate si vi ek sikajimo sari tordjárde opre anda kodal štár šhibakelevelura.

Grammatika

E sitjarde žanen sar trubuj te vorbin korekt romanes. Kodala šavora so opre báron andek kórñezeto – (miljövo) ká i romani šhib hasnin aktivan sitjon is kodalendar e cigne korekto šhib pa kodo kerestül – (genom) ke hodj šhunén taj utánozin (hermálin). Kadala šavoren čitrubuj specialno sitjárimo te žanen sar például – (exempelvis) šar trubuj ek phušimo te šon romanes vadj sar trubu te vorbin ek e manušesa... De sar sitjardo site dikhen sakone šavoreske vorbimasko képeššégo – (uttrycksförmåga). Kodal studentura so naj biztoša sar trubuj te phenen variso, o manuš žutij le o majfeder te muken te zumaven te formulárinpe von korkori taj apal palakolo lokes te zumaven te phenen sa kodo so e šavora kamenas te phenen, de akánik rendešen (korektul).

...Khate si inke példi – (exempel) pe kodo sar o sitjardo šaj žutij e studentongi šhib taj maj feder te vorbin mišto bikodo te sikaven taj te kritizálin.

- Anglakodo mielött (innan) e studentura kezdin (påbörja) ek iskirimasko butji, angluneske khetáne šaj formulálin ”példa mondataura” (typmeningar) pi tábla. Például (t.ex.) *E dades si ek sigo motori. E paposko inke maj sigoj. Kasko motorij o maj sigo? – Me kamav e grasten. Me či kamav e žukelen. Voj kamel seldujen vi e grasten taj vi e žukelen. Voj či kamel či e grasten taj či e žukelen, de kamel e mucen...* Kade e studentura sitjon sar trubuj o adjektivo te banjáren taj vi sar trubuj te phenen variso kana i vorba **na – či** trubuj romanes te hasnin.
- I tema *Me taj muri familja* si ek dino alkalmo te žan perdal e studentura ke hodj so žanen pa e manušenge pronomura. *Muri dej bušol Nadja. Muri lala i Sidja laki phenji taj colaxardij e Larsosa. Lenge šavora bušon Kati taj George taj von mure kuzinuraj. Amáro papo bušol Michel, de leske phenav Papi.*
- Kana i tema kecevij so e rom kerenas anglakado ando dulmutáni vráma attunči te kontrolálin ke hodj e studentura žanen te válastin (skilja) te phenen kadi vráma taj anglakodi vráma. Kana o sitjárimo si pa e anglune vrámake šunen sar pa butji so kamen te len vadj te ale familja, attunči naturligi te dikhen ke hodj e šavora so sitjon ke hod žanen e te hasnin (anvendálin) a verbake tempusformi.

Sar sitjárdo tu site dikhes pala kodo ke hodj e studentura te šaj baráren pengi šhib korekt taj tu o maj feder keres te mukes e studentura te zumaven te phenen korkori so kamen taj tu te site bátoritisle. De tu site desle mindig o čačo - korekto phendimo. Kana e majbára studenturaj kodalenge šaj phenes anda sos site phenel o manuš kade, tehát (alltso) te sikaves lenge e gramaticka reglura.

Vi kodo fontošoj - importantoj ke hodj e studentura žanen ke hodj áversar vorbin áver dialektosa e rom taj vi maškar e manuša maškarpe áversar vorbin. Sar ame vorbinas ande amari grupa naj maj lášo vadj maj feder romanes sar e ávera grupake vorbin.

Kana pa e vorbi žal žanas ke ame sa unžule lam e vorbi anda majoritetoski šhib so si kruja ame ando kőrñezeteo (samhülle). Kado naj unikomo andi románi šhib. Sako šhib bárol taj phuterdjol ando kontakto jekhvärenca.

Kana névimata avile ánde például (exempelvis) andi komunikáciovo kerdine ek konstruáciovicko vorba *automobilo* so latinickoj taj jelentij – (betyder) kőrübelül – (ungefär) ”vari so mižal korkori andape”. Andi finicko, ňamcicko taj ande ávera maj buta šhiba numa o anglunimo line taj phenen kadaleske *auto*. Andi švédicko i dujto rig ášilas taj phenen kadaleske *bil*. Andi englišicko hasnin i vorba *car* so skurtimój anda carrage = vurdon. Andi švédicko šhib is hasnin kadi vorba so sa kodoj = *kärra*. Taj sar tu phenes andi tjiri románi variácija?

Pe či savo fálo kana konstruálin ek névi vorba naj maj mišto vadj maj čores. Akánik andi švédicko šhib but vorbi len unžule anda englišicko šhib például (t.ex) kana pa dataj. Vi ame keras andi románi šhib.

De ame sar sitjárde site zuráras (uppmuntra) amáre studenton so sitjon tena xamin ánde e švédicka vorbi vadj ávera vorbi anda ávre šhiban, kana si amen románi vorba pekodo.

Opre šutimo anda témako sitjárimo

SO - Ame kezginas (börja) te prezentálinas pa sos si i téma. Kado ame zumadam te keras skurto. Kodal so kamen majbut inspirácia šaj dikel ando CFR. Uñjivar si vi ande amaro anglunimo (inledning) taj vi ando CFR:s – ko sikaimo pa e témi so pášej.

ANDASOS - Ká sako témi ame formulálin dam univerzálno célo so po intrego aktivitéturaj taj e intregone beršengirenge taj sako šhibako žanimaske nivovura - levelura. Inke maj specifikálto célo si khetáne e diferenciálto klassaka aktivitéttonca.

SAR - Ame das javašlato – (förslag) sar tu sitjardo šaj intrudicális i aktualno téma tjire studentonca. Kado keres o maj feder te vorbis lenca. E intruduciovosko célo kodoj ke hodj e studentura te hatjären sostar von butjázin pont kadala témasa. O intruduciovo del tut sar sitjardes ek žutori te dikhes ke hodj e šavora kedji žanen taj vi ketji intresa len si pakado. Khate šaj dikhes ke hodj trubuj te keres lenca e centrálna vorbi – hatjárimo andi téma vadj dikhes ke hodj so si te phandaves ánda anda e aktivitétura mivel hodj e studentura žanen ab apa kodo vadj ke von gindin ke hodj intresantoj anda kodo variso. Taj inke tu sar sitjardo šaj kerers te sikaves tjire tapastalatos – (erfarenhet) te batoritis e studenton hajkam te kamen te dikhen, taj te sitjon inke maj milno anda kadi tema.

Klassakeaktivitétura

Kana ame butjázindam te keras ávri amáre példi pe aktivitétura ame sako korkori butjázindam angluneske. Apal kana maladjilam vorbindam jekhvärenca taj kompletálindam amáre példi kecavesa so e ávera andi grupa gindinas ke hodj fontošoj - importantoj te al ánde. Anda kodo e példi a klassakeaktivitétura vi sar korkoreskej taj vi khetánutne. Sakade remélinas (hoppas) ame ke hodj vi tume kade kerena: - *Gin amáre példi taj kompletálinle kecavesa so pont tuke pasolij ká tjire studentura!*

Fontoša vorbi taj gindoskekárti, vorbengohatjárimo taj vorbengopáro

Ker kado sar rutino tuke ke hodj opre iskiris pi tábla e intregi néve vorbi vadj kodala vorbi so les sáma ke hodj e šavora či žanen. Žan perdel e vorbi taj ke hodj so jelentin – (betyder) taj apal muk e studentura te iskirin téle ande pengi vorbakilista.

Kana kezdin (börjar) ek névi téma kodo šaj žal te mukes e studentura te phenen példi vorbi so kadala témasaj khetáne. Kadalenge ame phenas fontosa vorbi. Iskirin opre kadala vorbi taj vi šaj cirdes vonali- (streck) maškar e vorbi so maj pášej pašape so sar ek gindoskikártaj. Kado muk te al sar ek sokási (vana) e studentura te keren ek gindoskikárta kana von korkori site planerálin pengo butjárickofeladato – (arbetsuppgift).

Uñivar maj aktuálišoj te baráres maj systematicka e studentonge lenge vorbako (ordförråd). Kado šaj si például (t.ex.) vorba so a verbasaj khetáne *te suven*. – Khate si vi o substantiv sar pokhtan, phárni, báršoñi – (sammet) katj, suv, thav, sujimaskogipo, minta (mönster)..., i verba sar suvel, šinel, zumavel taj o adjektivo sar lolo, páрно, kockášo – (rutig), čikošo – (randig)... Kado sitjon te phenen vorbengohatjárimo (ord eller bergreppsfall). Ek áver tipo anda e vorbengofelto ávri keren khetáne majbut vorbi sar például frukto so phenel pe fruktura sar phábaj, ambrol...

Áver kana šaj žalpe te djakorolin (öva) pe vorbenge párura – šaj si elenkezövi – (motsats): lošako – brigako vadj synonymo: lošako – bakhtálo, brigako – briga.

Materiálo so šaj len

Ande kado materiali so ame presentálinas ávri žas ame anda kodo materiali so si amen ande amáre diferentni variáci. Anda kodo si áver sosko metodmateriáli ande kado ponto – (punkt).

Varisave informaciovi šaj hasninas ande sako šhibakoverzia taj khatej e maj fontoša

Skolverketeski webbo e romenge: [www.modersmal.skolverket.se/Romani šhib](http://www.modersmal.skolverket.se/Romani%20šhib).

Skolverketeski webbo te bestelin e kōñvi: www.skolverket.se – Publikationer

Skolverketeski webbo po metodo: www.multimedia.skolverket.se

Utbildningsradiovosko materiali románes: www.ur.se/sagovarlden

Svedicko Radiovoske paramiči románes: www.sr.se – barn/magiskaskrinet

Svedicko Radiovoske programo románes: www.se.se – Radio Romano

Iskirimo É Romani Glinda och Le Romané Nevimata

O Skolverket ávri butjázij tekstonge kōñvi ande sos avela diktura taj kēpura (bildura) so ká e CFR:s – ke temi žan. Kado materiáli kade ginen ávri ke hodj gátaj po ōso ando 2009 berš.

E studentongo dokumentácia – Butjáricka permi taj vorbengelisti

Ame rekomendálinas tumenge ke te muken e studentonge te kiden kodo materialo so hasninde taj vi kecave so von kerdine korkori andek A4 permo. Ando Metodmateriali phenas ame kadalenge Butjáricka permi. Vi kodo mištoj ke hodj e studentura te sortérálin pengó materiáli tela i aktuela tema. So šaj žal te registrálin kadala si 15 posotjenca. Attunči i angluni posotji šaj hasnin pi butji so khetánej a angluna témasa Tema 1 – Me taj muri familja. Khate šon ánde e studentura penge anglune kēpura prápe, feladatura (uppgiftura) ke hodj ká von bešen taj ande savi klasa phiren... Apal sako berš e studentura šon ánde néve feladatura (uppgiftura). Sa kadoj vi pe ávera témi. Si savala témi numa pa maj bute beršen avel palpápe. Attunči e studentura taj e sitjárdé šaj dikhen khate so von kerdine anglakado. Taj maj intresanto si te hasninde i Checklista (dikh téle) pe témi. – Kodo žutorij taj del kado te dikhen po kálo taj páro ke hodj čačes géle ánglal a šhibasa! Sako studenton šaj al ek posotji pe vorbenge listi. E maj phure studenton šaj sile posotji pa a Grammatikake feladatura (uppgifter). Ek posotji šaj hasnin sar informácia e dejange taj e dadenge pa khérutni butji taj vi ávera úzenetura. Taj ek posotji šaj si e studento pe kecavo materiáli – so kēpuraj – bildura, diktura, phenimo so pa temaj ávral sosa sa butjázin.

Taj paluneske ek fidjelmeztetēši (varning)! Šaj si nadjon but materiáli. Fajma trubujas te sortérálin palak vráma pala variketje beršen taj numa e maj láše – šukára tekstura taj kēpura – bildura te inkren pende. De khate sar sitjárdo site dikhel ke hodj varisave studentura či šuden penge maj ánglune butja – alstrura, anda kodo ke von akánik ándej andek periodo taj érzékeňaj (känsliga) pe kodo so von gindon ke hodj šavorikánoj. Zumav ande kodalesko than kadale studentonca te dikhen ánde ke hodj ketji fejlōdinde (utvecklat).

Dikhimo pakodo so e studentura sitjile

Ká e CFR:s ke témi si so phenel pe **Checklisti**. Ame kadal zumadam pe amáre studentura. Uñivar kadal listi ame hatjárdam nadjon ávri burhádo pe kodo sitjárimo so amen sas. De udjan akor kadal listi fungérálinas natjon mišto ka sas te sikavas vi amenge sitjárdenge taj vi amáre studentonge so e studentura žanen khatar o anglunimo taj ánde bizoňitinde (beträffat) ke hodj e témengo sitjimo del ke hodj von ángle géle a šhibasa ando majbute kompetenca. Anda kodo ame či kerdam le perdal kadala cheklisti, hanem muklamle prétume ke te hasninle kade sar si e listi vadj te len ávri tume anda e pušimata pala tumaro sitjárimo taj pala tumáre studentongo šhibakolevelo.

Ek áver rig si te dihen sar o sitjárimo gélas te formulálin konkréti cēlura so andi klassaki aktiviteta válastin te butjázin lasa. Attunči šaj dikhen direkt ke hodj már e studentura resle o cēlo so trubuj te resen. Ame formáлиндam kecave ”resimasko–cēlo” kodale aktivitetonge so dam. Kado le tuke sar ek pēlda pe tjiro sitjárimasko pláno. Tut šaj avel inke maj konkréto cēlo taj te ulaves opre pala e Checklistaki kompenciako cēlo.

Selduj kadal riga ke te dikhes pala e studentongi šhib – taj žanamaskobárimo tut sar sitjárdo deltu lášo žutori po **Žanamasko Utvecklingsko plano (IUP)** so tu ávri site keres tjire studentonca taj lenge dejanca taj dadenca.

Ame so butji kerdam kadale metodmaterialosa si:

Angelina Dimitri Taikon, klassakisijtardi ando Roma Kulturklassa ando Stockholm. Sitjarel e studenton de khatar i F-klassa – 9 klasa bute diferentno šhibake žanimasa kelderašhicka taj vi ávre variátonca.

Fatime Miftar, dejaka šhibaki sitjárdij ando Vänersborg. Sitjarel relativicka báre grupa sa andek berš so si e studentura, butivar mišto žanen von arlicka.

Iren Horvatne, dejaka šhibaki sitjárdij ando Malmö. Sitjarel e studenton ande intregi berš, butivar ande cigna grupa xamime beršengirenca taj but diferentálno šhibake žanaimasa. Lováricka.

Jasminka Demirovska, dejaka šhibaki sitjárdij ando Trollhättan. Sitjarel e studenton kon mišto žanen arlicka khatar i F-klasa taj opre.

Kani Miftar, dejaka šhibaki sitjárdoj ando Vänersborg. Sitjarel relativicka báre grupa eka vrámake studenton taj kadala mišto žanen arlicka.

I **Christina Rodell Olgac** iskirindas o anglunimo pa o CEFR:s ko taj CFR:s ko dikhimo pa o ándesitjimo a šhibako taj pa šhibako kompetenciji.

E projektoskoledare taj redaktori po materiali sas i **Mai Beijer**.

Ame remélinas ke hodj birisa te hasnis kado materiali. Akánik si kado arlicka, kelderašhicka taj lováricka taj vi švédicka. Kado perdal avla šuto vi englišhicka te šaj avel vi ande ávera thema. Ame remélinas ke hodj kado materiali maj dur šaj kera sa ke hodj vi ávere dialektoske rom ando Švédo te hasninles.

Ame intresálime sam te las konstruktivno kritika, šaj šundjon tume ká o Skolverket so perdal las khatar o 1 oktober o felelőšégo (ansvar) pe kadi butji. Mivelhodj o materiáli andi digitálno formaj šaj paroven taj šon páše maj köñebben (enklare) sar ande köñvaki forma te avilo ávri dino. De ame sajékh zumadam te kera ek lášo – vorbisárdo layout, ke hodj tume so kamen te butjázin ñomtatone matreialosa te šaj iskirij les ávri sar pdf-fil.

Stockholm ando decembri 2008

But baxt tumáre sitjármasa!

Angelina, Fatime, Iren, Jasminka, Kani, Christina och Mai

TARTALMO

PERDALDIKHLIMO	2
METHODOMATERIÁLO KON SITJÁREL ROMANI ŠHIB SAR DEJAKI ŠHIB	3
TARTALMO.....	10
E EUROPAIKONCILOSKO DIKHIMO PE A ŠHIBAKO SITJÁRIMO CEFR11 ŠHIBAKELEVELURA PALA O CEFR TAJ CFR.....	13
ŘOMANIPE	14
TEMA 1 – ME TAJ MURI FAMILJA	16
TEMA 2 – MURO KHER TAJ O AKTIVITÉTO KHÉRE.....	24
TEMA 3 – MUŘI KOMUNA	30
TEMA 4 – ROMÁNE VASTENGE BUTJA.....	34
TEMA 5 – BÁRE DJÉS TAJ FESTURA	38
TEMA 6 – ANDI IŠKOLA	42
TEMA 7 – TRANSPORTO TAJ PHIRIMO.....	48
TEMA 8 – XABÈ TAJ GÁDA	52
TEMA 9 – VRÁMA, BERŠESKE SEZONURA TAJ O DJÉS.....	58
TEMA 10 – NATUA TAJ ÁLLATURA	62
TEMA 11 – HOBBI TAJ KULTURA	67

E EUROPAIKONCILOSKO DIKHIMO PE A ŠHIBAKO SITJÁRIMO CEFR

Dekhatar o 1970 – to berš o Europaicko koncilo butjázijas te an sitjárde taj a šhiba so sitjon te dikhen a šhibako sitjárimo sar ek aktivitétó so sikavel sar te keren. O célo kadala butjasa sas te keren maj feder e intregone europaickone studentonge o žanimo andi englišicko. Pe kado végosko célo iskirijpe maj but féliticko ”šhibakolevelo” khote sako studentura legaláb avlasle šanca te resen o majcigno ”küsöbickolevelo” (tröskelnivå). Ando Švédó majdur ávri kerde les kado ke hodj már a šhibako ánde sitjimo vi o sitjimo te avel i švédicko vi pe ávera themeske manuša (invandrare).

O Europaicko koncilo majdur gélas apal ávri te kerel kado dikhimo pe a šhibako ánde sitjimo vi pe ávera šhiba so naj dejaki šhib. O maj but zurárel o manuš o interaktiono maškar kodo kon i šhib hasnij (hatjárimo taj kommunikáciovo) taj a iškolakoemne akanik phen ”moderno šhib”. Anglakado sitjárimo so sas phenenas kadaleske ”idegeno – ávrenge šhib” taj khote o zurárimo maj but sas po hatjárimo pe e iskirimasko teksto taj o perdal šutimo maškar e šhiba.

Kado dikhima a šhibako ánde sitjomo redovisáljij o Europaicko koncilo ando raporto **The Common European Framework of Reference for Languages, 2001 (CEFR)**. Kado dikhimo si vi sar grundo pe e švédicko kurseskeplanura pe e moderna šhiba.

O Europaicko ramkursplano pi románi (CFR) si o angluno utveklingo – phuterdimo anda o CEFR so pe a dajaki šhib si. E felelöša (ansvariga) po CFR sa kodala forskare sas so vi po CEFRsas hiába vi e rom te sas sar referencura lenge.

Khate si o maj fontošo anda o CEFR:

1. I šhib si ek grundo ande e manušesko inkrimo. Ame hasninas i šhib vadj e šhiba sorro vráma te komunikálinas jekhvárenca majbut féliticka. Kado te komunikálin šaj ostin (dela) ánde ande duje tipušon, sar ávri fele phuterdo taj socialtno khetáne ávre žénenca, pi áver rig majbut ándefle taj privat. Ame šaj például vorbinas andi i familja so si e žéne, amalenca ta jamare butjake amalenca, e tagonca, te prédikálin vadj te vorbin, te iskirin privata vadj oficiálna lila, te phenen paramiči taj historiji. Kadala sa példij ke hodj sar šaj vorbinas – komunikálinas áversar e ávere manušenca. O áver sosko tipo po komunikáciovo si vadj o vorbimo kodoj so ándral ande amej. Kana ginas, kodo si ek sorta páčako vorbimo e tekstosa taj so kado phenel amenge. Kado keras uñivar vi kana šunas. Vi áver sar kana hasninas i šhib te gindinas perdal e bajura taj e dolgura, sar exemppéldául te kamas te madjarázinas (föklara) ame hodj anda sos avilam maj pálal vadj kana opre késülinas (förbereder) te maladjuvas e doktorosa po taj fajma sar bešas taj lešinas po doktori kamas ame ávri te gindinas ke so o doktori pušela amendar taj so ame te phenas leske.
2. E komunikáciovosko tetto (handling) si a šhibako aktivitétó, so ande štáre tipušon šaj šon ánde: kon lel (mottagande), producáljij, interaktiono taj közvetitěši (förmedling) (englišicka mediation). Kon lel – o motagando si ke hodj sar ávere manušengi šhib hatjásas kana vorbin vadj iskirin. O produkciovo si kana ame korkori vorbianas vadj iskirinas. O interakciovo si mujesko vadj iskirimasko parujimo maškar duje žénen. O közvetitěši (förmedling) si butivar pa perdal šutimo vadj tolkningo, kado si komunikáciovo maškar žénen vadj grupi so či žanen te komunikálin vadj te vorbin direkt jekhvárenca, sar például von te vorbin ávera šhiba. O interakciovo taj o közvetitěši (förmedling) si ande selduj motagando taj produkciovo.

3. Te birinas te avas ande a šhibako aktivitétó vadj vorbimo si ke hodj hasninas ame amáro komunikativno šhibako kompetenco. Kado šhibako kompetenco te vorbin majbut féliticka si kado ke hodj ame si žanimo pa e vorbi, pa o hango (ljud) taj sar e vorbi te aven pala jekhváres andek mondato (mening) ande kodi šhib so ame hasninas. Taj inke ame vi šaj hasninas a šhibako žanimo te hatjárás jékh vadj majbut šhiba taj vi ame korkori te vorbinas maj but féliticka šhiba. Kado si so ame e manuša na mindig žanas ke hodj ame keras kado. Ame kado majdnem mindig automaticki keras, taj kado majbutivar si amára dejaka šhibasa.
4. Ke hodj sar ame comunicálinas vadj vorbinas parudjol atol függ ke hodj ká taj kana ká sam. Ame khére te sam a familjasa, andi i iškola vadj ká o doktori vadj ame te vorbinas šavorenca vadj báre manušenca, áver sar vorbinas sakonenca. Uñivar čina gindinas ame pe kado. O CEFR štár centrálno than vadj omrodetura ginel pe a šhibako hasnáláši: ofentligno, privato, iškola taj sitjimo taj butjako.
5. Sar ame vorbinas vadj comunicálinas si pa kodo ke hodj sar sam taj ká sam. Ame áver sar vorbinas attól függöen ke hodj kasa vorbinas. Kado si vi kana iskirinas, kado te si kas pinžáras vadj te si ká e raj po hivatalo (myndighet). Kado phenelpe amáro šhibako sociologicko kompetenco. Sar sitjárdo ame vorbinas például áver sar eke studentosa sar eka dejasa vadj dadesa. Ame alkalmazkodinas (anpassa) kana ame te vorbinas áver sar taj butivar čina gindonas. Kado si vi ke hodj már če tradiciovura vadj sabájura (regel) si andek kultura, ande grupa vadj andek them. Ame dikhas kadale tradiciovonge vadj sabájura (regler) kana vorbinas vadj kana iskirinas varikaske. De ame si inke ek kompetenco so phenelpe leske amáro pragmaticko kompetenco. Pe kado šaj phenelpe ke hodj kado pragmaticko kompetenco si ke hodj te hasninas i šhib kade sar trubuj, sar például te das djés varikas, te mangas baxt varikaske vadj te mukasles dévlesa kana variko žaltar pek drom.
6. Sar palunimo o manuš šaj phenel ke o vorbimo vadj o komunikációvo maškar e manuša khetánej e feladatonca (uppgifter). Te žanas te keras kadala feladatura ame site hasninas majbut féliticka stratégiiji vadj ke hodj te hatjárás taj te vorbinas vadj te iskirinas taj te hatjárás e tekstura. Kado ame či trubunas te keras te si automaticko rutino kana či trubunas te gindonas nadjon but.

O CEFR či phenel sar a šhibako sitjáriom site avel. De iskirimo ke sar i šhib te hasnin sikavel če pedagogika taj če sitjárimo trubuj pa šhib te hasning. A šhibako sitjlárimo mangel ávri te hasninas ame majbut féliticka šhibake lehetöšégo (resurs) kana ame vorbians vadj iskirinas. Kado žutij ame te dikhas ke hodj soj fontošo ando ramkursplano pi romání šhib, ke te hasning i šhib mindig importante serepo (roll) si andek efektivno šibako sitjimo. Kado vi žutij e ramkurzplanoski butji e témanca so šaj fungérálij sar ek podo maškar i klassa taj maškar o románe grupi.

ŠHIBAKELEVELURA PALA O CEFR TAJ CFR

I tabella si lini khatar o ROMÁNO VERZIONO CFR.

Ando CEFR si inke duj levelura C1 taj C2 so iskirij majd méjen pa a šhibakolevelura so ando CFR naj ánde so o majbut si pe e 6-16 beršenge studentura.

		A1	A2	B1	B2
H A Ć A R I P E	Ašunipe 	Me šaj haćarav prinžande vorbe thaj bazićni fraze, save si phangle manca, muřa familjasa, thaj save si direktno, konkretno krujal, kana vorbil pe lokhěs thaj jasno. ord och mycket	Me šaj haćarav fraze thaj le maj but vorbe, save si pe sama kataj direktno personalno relevanca (po eksempla bazićno personalno thaj familjarno informacija, šopingo, lokalno domena, bućaki trjaba). Šaj haćarav o šerutno punkto kata 'k xarni, jasno thaj prosto vjařta thaj informacija.	Me šaj haćarav le šerutne punktur kata jek jasno, standardno divano pa familjakě buća, save regularno arakhas ande bući, ande škola, vaj pe hodnimaski vrjama thaj kadja maj dur. Šaj haćarav le šerutne punktur kata diferentni radioskě vaj televizijakě programur, save si pa aktualni buća thaj pa aktualni teme, kaj si personalno vaj profesionalno interesantni, te avela e prezentacija jasno thaj na prja sígo.	Me šaj haćarav jek maj buhlo divano thaj lekcije thaj maj kompleksni argumentoskě linije, te si e tematika prinžandi. Šaj haćarav le maj but nevimata kataj TV thaj le programur pa aktualni pecimata. Šaj haćarav le maj but filmur ande 'k standardno dialekto.
	Ginavipe 	Me šaj haćarav familjakě anava, svatur thaj but prosti fraze, po eksempla pe 'l reklame thaj pe 'l plakatur vaj ande 'l katalogur.	Me šaj ginavav tekstur, te si von xarne thaj naj prja phare. Šaj arakhav jek specifićno informacija ande 'k prosto, svako đeseko materialo, sar kaj si anonse, prospektur, menjur thaj trafikoskě planur thaj šaj haćarav xarne, prosti personalni lila.	Me šaj haćarav tekstur, save si ramome ande 'k svako đesesi řib vaj ramome ande 'k řib kaj si phangli muřa bućasa. Me šaj haćarav deskripcije pa pecimata, haćarimata, thaj ambicije ande personalni lila.	Šaj ginavav artiklur thaj raportur pa amara vrjamakě problemur, ande save le avtorur ankěren partikularni đispozicije vaj opinije. Šaj haćarav e moderno literaturaki proza.
V A Ć E R I P E	Vorbaki Interakcija 	Me šaj kěrav komunikacija pe prosto sama avere manuřesa, te si vov getime te del anglal vaj te formuliril buća maj lokhěs, te vorbil maj lokhěs thaj te ažutil ma vov, te formuliril kodja so kamav te phenav. Me šaj thav puřimata thaj šaj dav anglal pe lokhě puřimata pa buća kaj si but potrebni vaj kaj si e tematika but prinžandi.	Jag kan komunicera inom ramen för enkla rutinuppgifter som kräver ett enkelt och direkt informationsutbyte om välbekanta ämnen och aktiviteter. Jag klarar av mycket korta sociala replikskiften, trots att jag vanligen inte förstår tillräckligt mycket för att själv hålla samtalet igång.	Me šaj ankljav po gor la situacijasam kana tradav ande 'k regiono kaj vorbil pe kaća řib thaj kak bajo pecil pe. Me šaj dav ande 'k konverzacija bigetime te si e tematika pa familjarni buća vaj pa buća, kaj si katapersonalno interesa vaj pa permanentno svako đeseko trajo (po eksempla familija, hobi, bući, dromeski trjaba thaj aktualni pecimata).	Šaj kěrav komunikacija vi xanci maj spontano thaj xanci maj fugo, kodja kěrel e interakcija le manuřenća, kaj vorbil pe peska daki řib, sa maj but realno. Šaj participiril aktivno pe diskusija, pa prinžande kontekstur thaj šaj anzerav vi eksplikacija pa muře opinije thaj muře motivacije.
	Vorbaki Produkcija 	. Me šaj hasniv prosti fraze thaj šaj dav дума pa kodja kaj trajiv thaj šaj vorbil pa 'l manuřa, saven žanav.	Me šaj hasniv jek serija kata diferentni fraze te mothav xarnes pa muři familija thaj pa aver manuřa, pa trajoskě kondicije, pa muři edukacijaki situacija thaj pa muři akanutni bući vaj pa muři bući, kaj sas ma maj anglal..	Me šaj phandav fraze ande 'k prosto drom, te dav дума pa personalni haćarimata thaj pecimata thaj te vorbil pa muře sune, esperianse, nade thaj ambicije. Xarnes šaj dav eksplanacije pa muře opinije thaj planur. Šaj mothav jek paramići vaj šaj sikavav le šerutne punktur kata jek knjiga vaj kata 'k filmo thaj šaj dav дума pa muře reakcije.	Šaj prezentiril jasni, detaljirime deskripcije pa jek buhlo subjektongo řindo, save si phangle kodolasa, so si mangě interesantno. Šaj dav eksplikacija pa 'k aktualno tema, thaj šaj sikavav o pro thaj o kontra kata diferentni opcije.
I S K I R I P E	Iskiripe 	Me šaj ramov jek xarni thaj prosto postaki karta, kaj biřalav, po eksempla, varekaskě but sastipe palaj slava. Šaj pherav formularur, kaj puřen personalni detaljur, po eksempla, muřo anav, muřo nacionaliteto, thaj šaj pherav jek hotelosko registracijako formularo.	Me žanav te ramov xarne prosti notice thaj informacije. Me žanav te ramov jek đesja prosto, personalno lilořo, po eksempla te naisarav varekaskě anda vareso.	Me šaj ramov prosti, phangle tekstur pa teme, save si kataj familjarno vaj personalno interesa. Šaj ramov personalni lila pa kodja, so pecisajlem vaj pa muře impresije.	Šaj ramov jek jasno, detaljirime teksto pa 'k buhlo subjektongo řindo, te si lo phanglo muře interesenca. Me šaj ramov jek esejo vaj jek raportur, šaj dav informacije maj dur, šaj dav eksplikacija so si pro thaj so si kontra jek partikularno pozicija. Šaj ramov lila, save sikaven e personalno signifikanca kata pecimata thaj eksperianse.

ŘOMANIPE

Kadi tebella si lini khatar o ROMÁNO VERZIONO CFR.

Ame butjázindam e romanipesa ande amáre javašlatura (försrag) pe a klassake aktivítetura. De sa jékh šaj si mišto o sitjárdo uñivar te kontrolálíj ke káj lo e studentongo šhibakolevelo kana pa romanipej.

		A1	A2	B1	B2
H A Ć A R I P E	A Š U N I P E	Šaj haćarel le vorbe pa familjakê membrur, khêreske aktivitetur, hurjavimaskê taj xamaskê buća, familjakê zakonur, le maj importantni paćiva thaj komemorije, gilja khêlpe, paramiča, hodnimaskê thaj sportoskê aktivitetur.	Šaj haćarel prosti instrukcije paj performacija ando khêr/ande komuna. Šaj haćarel jek prosto eksplikacija kata `l ,zakonur`, kaj si phangle le svako đeseske trajosa. Šaj haćarel le šêrutne punktur thaj intenzije kata `k prosto paramiči.	Šaj haćarel jek paramiči vaj jekh anekdota pa peski familija vaj komuna. Šaj ašunel jek divano paj Romengi historija, Romengê tradicije vaj pa drom lengê trajosko thaj kam haćarel le šêrutne punktur.	Šaj haćarel ando detajlo jek buhljardo divano pa Romengo trajo, paj Romengi historija vaj Romengi kultura kaj kêrel vi komparacija maškar kodja so nakhlo thaj so si ađes thaj prezentiril le trjabe save anel e nevi ljuma.
	G I N A V I P E	Šaj haćarel thaj prinžanel le bazakê vorbe pa familjakê thaj komunakê membrur thaj aktivitetur, pa buća ando khêr, xabe thaj hurjavipe, le anava kata familjakê anekdote thaj gilja thaj kadja maj dur, te line len sama pe `k plakato, pe `k ,flash card` vaj pe `k lil.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel jek prosto teksto, po eksemplo jek familjaki anekdota, savi hasnil prinžande thaj but frekventirime svatur. Šaj ginavel thaj šaj haćarel prosti tekstur pa le Romengo trajo, paj Romengi historija thaj Romengê tradicije, talaj kondicija, le vorbe ando teksto si prinžande taj but frekventirime.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel jek pe `l bêrš apropiatno anekdota pa `l Rom thaj lengi eksperiansa ande nakhli vrjama thaj ande akanutni vrjama.	Šaj ginavel thaj haćarel jek detajlirime deskripcija pa kodja, savo efekto le Romengo trajosko modo sikađol ande svako đesesko trajo. Šaj ginavel thaj haćarel jek anekdota pa `l eksperianse kata `k Rom vaj kata `k grupa.  Šaj ginavel thaj haćarel e biografija kata `k ašundo Rom.

ŘOMANIPE

	A1	A2	B1	B2
V O R B A K I I N T E R A K C I J A V A K E R I P E	<p>Šaj pušel pa bazakê buća ando khêr.</p> <p>Šaj del anglal bivorbako vaj numa jekha vorbasa vaj šaj del desja xarnes anglal pe pušimata pa peski familija, pa pesko khêr, pa pesko hobi pa peskê aktivitetur thaj eksperianse thaj pa kodja, so si leskê/lakê drago thaj so na.</p> <p>Šaj del apropriatno jek lašo đes thaj šaj del anglal.</p>	<p>Šaj pušel thaj šaj te del anglal pe prosti pušimata pa Řomengo societeto pa le Řomengi historija, le zanatur thaj okupacije, o modo le trajosko thaj pa tipični pecimata thaj aktivitetur.</p>	<p>Šaj pušel thaj te del anglal pe pušimata fjal đe fjal pa aspektur kata Řomengo trajo thaj le Řomengi kultura.</p> <p>Šaj diskutuil pa importantni 'zakonur' ando trajo le Řomengo.</p> <p>Šaj del anglal pe pušimata pa pesko trajo thaj pa kodja, sar dikhêl le tradicije kata le Řomengê familije.</p> <p>Šaj pušel thaj šaj te del angle pe pušimata paj importanca kataj edukacija pala 'l Řom ađes.</p>	<p>Šaj diskutuil detajlirime pa tradicije kata Řomengê komune thaj o efekto pe svakone đeseko trajo.</p> <p>Šaj diskutuil detajlirime pa importantni performacije thaj pa le paćamata kata řomane familije thaj řomane komune.</p> <p>Šaj diskutuil thaj šaj sikavel la edukacijaki importanca thaj le têrnimatangê šanse kataj edukacija.</p>
	V O R B A K I P R O D U K C I J A	<p>Šaj hasnil kijakê svatur vaj bazakê fraze, te vorbil paj familija, pa khêr, pa aktivitetur, pa kodja so kamel thaj so či kamel.</p>	<p>Šaj hasnil jek frazaki serija te sikavel jek aspekto kata Řomengo trajo vaj kataj Řomengi tradicija.</p> <p>Šaj hasnil papuše vaj plakatur, te del jek prosto eksplikacija pa partikularni teme, save su phangle le Řomenga historijasa vaj tradicijasa (po eksemplu o drom andaj Indija, zanatur ande partikularni regionur etc.).</p> <p>Šaj mothol jek prinžandi paramiči, so ašundja, prostone frazenca.</p>	<p>Šaj del, apropriatno pe peskê bêrš, svato pa trajosko drom thaj le responsibilitetur kata 'l têrnimata ande 'k řomani familija.</p> <p>Šaj del svato xarnes pa 'k aspekto ando trajo le Řomengo, ande historija vaj ande kultura.</p>
I S K I R I P E	<p>Šaj kêrel kopije vaj šaj ramol svatur vaj liste phangle la familjakê membronca, šaj ramol pa svako đeseskê aktivitetur, pa khêreskê buća, pa xabe thaj hurjavipe thaj pa importantni pecimata.</p>	<p>Šaj ramol xarne tekstur kodolasa, te hasnil prinžande svatur, pa 'k aspekto kataj Řomengi historija vaj pa 'k aspekto kataj Řomengi tradicija vaj te del jekh xarni deskripcija kata 'k prinžandi paramiči.</p>	<p>Šaj ramol jek xarno teksto pa jek đes ando trajo jekha řomana familjako; pa importantni aktivitetur ande 'k Řomengi familija; paj historija le Řomengi ande 'k lokalno distrikto kata regiono.</p>	<p>Šaj ramol jek jasno đetajlirime teksto paj Řomengi historija thaj kultura thaj vi paj importanca kata kodja ađes pe sama kata lokalno distrikto vaj regiono.</p> <p>Šaj ramol jek jasno detajlirime teksto pa kodja, sostar sićol e řomani šib thaj paj importanca kata diferentni karakteristike ande šib kata aver regionur.</p>

TEMA 1 – ME TAJ MURI FAMILJA

Me taj muri familja si ek centráltno téma ando sitjárom e románe studentonca. I familja nadjon fontoš j e romenge taj andi romani familja si pa o dad taj dej kivül, vi e mámi taj e papura, e lali, nanura, taj e kuzinura. Khater e studentura šaj hašonlitin páša jekhvärenca pengi famija eka ávra familjasa so naj rom, ando Švédo i vorba familja kana pomonin hatjären numa dej, dad, šavoro. I romani familja formálj ek speciálno identitétó taj zurárimo ká e románe šavora. O familjnivno kapčolato nadjon zuráloj maškar e rom.

Dikh vi: I Tema 2 – Muro kher/o karavano taj lenge aktivitetura, Tema 3 – Muri kommuna, Tema 4 – Romene vastenge butja i Tema 6 E báre djés taj e festura

O célo e intregone studentonge

- E studentura žanen e familjako ánav sar te phenen kaske sar te phenen mišto
- E studentongo identitétó taj korkoripatjamo ande pe zurajvel pa kodo kerestül-perdal ke von sitjile prápe korkori taj prápe soj andi familja.
- E studentura hatjären taj sikaven respekto e maj phure manušenge.
- E studentura sitjile majbut pa pengi familjaki vica taj pa pengo románo grupa.
- E studenton das insikto pa ávera manuša ke hodj már sar trajin taj pa kado perdal dasle vi zor te hatjären e ávere manušen taj te respektálin le so trajin áversar pala ávera muklimo so šaj ale.

Introdukcija a tema

O sitjárdo prezentálj i tema ”Me taj muri familja” kade ke hodj sikavel ke hodj i familja centalnoj maškar e rom. Anglakodo mielött e studentura site kerena butjakeupgiftura tu šaj prezentális tjiri korkori familja taj te vorbis prátu korkori. Kodo mištoj te sikaves konkret so tu kames e studentura te keren taj soj o rezultato so tu kames e studentura te keren ande penge butjakeupgiftura, sar kana tu manges lendar ke hodj von te keren ek ánaveskotábla – sikav opre sar tjiro dičol ávri! Zumav e studentura te žanen kana taj sar žutijle kodo so von keren taj pe sos žutijle kodo so von keren, taj butivar ašárle.

Ande xamime grupi fontošoj te kezdin kecave informáciovosa taj kecave butjakeupgiftonca so sakone studenton pasali ande sako berš tal šhibakelevelura.

Kodal materiálura- kápura- patrétura, tekstura, vorbengelisti,čeklisti – so e studentura producalinde von kiden kodola ande penge **Butjáricka – sitjimaskepermi**. Kadala si A4 permi registoronca.

E studentura šaj kiden khetáne e néve vorbi andek posotji ando Butjáricko – sitjárimaskopermo vadj ande áver iskirimaskiköňva. (Pa kado majbut si ando Anglunimaskorig - Inledningo.)

Kodo inportantój te keres butji pala lenge berš so pasolijle kana e formela aspekturaj pa i šhibi taj pa i gramatika. Tu sistematsk šaj dikhes pala ek aspekto telak ek tema, sar például sar hasnin e personliga pronomura tela kadi tema.

Klasakoaktivitéto 1:1 - Me

Berš: 7-14

Šhibakolevelo: A1

Célo po aktivitéto

- E studentongo žanamo prápe bárol taj lengo korkoripátjamo zurajvel
- E studentura šaj dikhenpen sari krujo lendar i juma.

Metodura taj sar te butjázin

Pala a témako intrudukcija kado sitjárimasko lektiono koncentrálijpe numa po studento korkori. I diskuciaja ando grupo angluneske pakodoj ke hodj ame e manuša vi sar jékhsam taj vi különbözövura. Apal aktuálnoj te vorbinas pa amáre korkori ánava, só jelentin, anda sos dine ame kado ánav taj ke hodj ame identifikálinas ame amáre ánavenca. Ke e rom butivar kadej ke hodj sile ek oficiálno – ande papira ek ánav taj ek áver ek románo ánav. – O sitjárdo phenel so voj žanel pa pesko ánav.

O angluno upgífto si ke hodj e studentura site keren ek ánaveskoplakáto. O sitjárdo žutij kodale studenton so či žanen te iskirin ke hodj már voj pi tavla iskirij opre e studentonge ánava taj apal von dikhen pi tavla e studentura taj iskirin téle. E majbáre studentura so žanen a datasa šaj keren penge ánaveskoplakato a datasa.

Apala e studentura site makhen pen téle. E šavora korkori bestemálin so von kamen te keren pe taj sar von kamen te makhen pe. Tu šaj sikaves ek makhimo prátu korkori ká khotej tjire jákhengo farba, balengifarba, muj, lungimo, taj kada maj dur... Tu šaj žutis e studenton a farbake vorbenca ke hodj már te iskiris le pi tavla kodala farbakaceruzasa sosko farba iskiris. E bal **kálej**, e jákha vunetij, taj kade maj dur... Pe kado levelo fajma trubuj te žutis e studenton e upgitfonca pa lengo lungimo. Muk te mérinpe jekhvárenca.

Palakodo khetáne kides lenge rajzoláša. Sako studento šaj prezentálj pesko rajzoteckningo taj o sitjárdo site žutij e studenton ke hodj te vorbin pa kodo so von gindin ke hodj fontošoj. Vi o e ánavesko sülto taj vi so prape iskirinde site šporolin ando Butjárickopermo.

Khéruton feladato

E studenturon si feladato ke hodj áverkana kana žana andi išola te ingren penca ek fotovo prápe kana cigne sas. Von vi site pušen penga deja taj dades ke hodj sar von sas kana cigne sas, sar például ke hodj láše sas vadj but rovenas taj kade maj dur...

Gramatika

Kado aktivitéto del tu sar sitjárdo ek naturligo šanca ke hodj te dikhes hodj e studentura žanen te hasning- anvendálin e personliga – pronomura (me, tu, voj, ame, tume, von). Kado tu keres tela kodi vráma kana vorbis e studentonca taj dikhes sar von gindin prápe taj sar relatálin pe ávrenca. Te si varisavo studento so naj biztošo pe kado, site noterális kado tuke taj taves maj pálal pe kado. Kodala studentura so žanen te iskirin vi šaj keren ek lista e personliga pronomonca.

Klassakoaktivitéto 1:2 - Me

Berš: 7-14

Šhibakolevelo: A2

Célo po aktivitéto

- E studentura baráren pengo žanimo prápe taj lengo patjamo ande pe korkori zurajvel.
- E studentura šaj dikhen pen ávrenca so krujoj le.

Metodura taj sar te butjázin

Tu kezdis sa kade sar opral so si taj vi kadale studentonca keres ánavengi tábla taj te vorbij prápe. E studentura pe kado levelo site žanen vi te iskirin o palunimo pe mondataura-meningura: - Me bušuvav...., Muro cimo-adresi si ...., Muro telefono si....

Ek áver feladato – upgífto so kadale studentonca šaj keres si ke hodj keren efa (7) kariki, jékh maškáral taj šov (6) kórbe. Andi maškaruni karika e studentura site iskirin pengo ánav, ande ávera šaj iskirin például pengo favorit xábe, - farba, - muzika, - állato, - manuš, taj so kamen te keren.

Von šaj iskirin vi variso pozitivno prápe korkori so kezdi sa kecave betüvosabokstavesa sar lengo ánav. Apal šaj butjázin sar párura taj šaj zumaven te rakhen variso pozitivno so kezdi sa pe kodo betüvo sar leske amalesko ánav, sar exempel páčaki – Paula. Tu ánde kides sa so e studentura iskirinde, taj apal tu pi tábla opre iskirs e intregi pozitivna xarakterura so e studentura avile opre. Apal majdur rakhen opre sa kecavavorbi so sa kodo jelentin, sar láši-drágno, taj elenkezövo-motsato lášonasul...

E studentura kadal vorbi mišto avlas te iskirin ande penge vorbengelisti vi sar sinonimura taj vi sar ellenkezövi vorbi. Kado e vorbi kerel te hatjáren andek kapčolato, so žutij te sitjon e néve vorbi.

Gramatika

Kado patjalpe ke hodj e studentura pe kado levelo hasning e personliga pronomura. Te avas biztošo šaj pušes le vadj mukes e studentura ánde te iskirin o pronomo so žal pe kothe, például: Ká bešel i Patricia?... bešel pi Bárivulica.

Tu vi site les opre e ginimaske numera so trubuj kana pa o cimo taj telefonoskenummera phenen.

Khéruon feladato-upgíft

Sa kodoj so opral. Taj e studentura šaj keren gáta vadj/te keren majdur i lista pa e sinonimura taj vorbi-motsats vorbi so andi i iškola kezdinge.

Klassakoaktivitéto 1:3 - Me

Berš:7-14

Šhibakolevelo B2

Célo po aktiviteto

- E studentura baráren pengó žanimo prápe taj lengo patjamo ande pe korkori zurajvel.
- E studentura šaj dikhen pen ávrenca so krujoj le

Metodura taj sar te butjázin

E studentura pe kado levelo šaj iskirin pengó ánaveskotábla vadj šaj iskirin les pi data. Von vi šaj hasnin i data te roden ávri majbut ke hodj so jelentij lengo ánav.

Kadala studentura šaj iskirin prápe ek maj skurto teksto. Tu šaj žutisle te šaj birin te kezdin sar például te phenes lenge so šaj iskirin – So kerel tut lošaki/lošako? Kana hatjáres tu baxtáli/baxtálo? So kerel tut xojáriko? So kerel tu te aves kivánči? ...Ale kodo importantoj e studentrua te hatjáren ke hodj kadale iskirimasa numa prápe korkori site koncentrálij. Apal so pala kado avel si ke hodj te prezentálin jekhvárengé kodo si iskirinde.

Gramatika

Tu šaj kontrolális ke hodj e studentura žanen te hasnin e personliga pronomer andi angluni forma-grundforma (nominativa) ande kodala tekstura so e studentura iskirinde. Tu šaj kompletális ke hodj puses lendar ká e studentura site hasning ávera pronomura, sar például: Kana kerdjol i Patricia xojáriko? ...xojáriko kerdjol kana variko xojárela. E studentura šaj iskirin ek lista pa kadala pronomura ande penge Butjáricka permura/Vorbenge listi.

Khéruton feladato-upgifto

Vi pekadol levelo so si e studentura site anen penca ek fotova prápe kana von sas cigne, ke so ame keresa apal avela "Kana me sima cigni/cigno".

E studentura šaj kompletálin kado teksto so iskirinde prápe taj te šon les ande pengó Butjárickopermo.

Klassakoaktiviteto 2:1 - Kana me simas cigni/cigno

Berš: 7-14

Šhibakolevelo: A1, A2

Célo po aktiviteto

- E studentongo žanimo zurajlas pa sitjimo kerestül prápe taj pa pesko than ando románo familja.
- E studentongo khetáne inkrimo a romána grupasa bárilas pa kodo ke hodj sitjilas pa peski korkoraki familjaki vica ke khateri voj.

Metodura taj sar te butjázin

O célo kadale klasakeaktivitétosa si ke hodj o studentura te žanen pa pengó inkrimo-kamaimo so lenge deja, dada, familja taj lenge népura dinele taj te baráren lengo žanimo pa lenge familjengo historia. Kado övningo tu kezdis te vorbis prátur kana tu sanas cigni/cigno. Phen e studentonge anda sos si fontošo te žanen penga korkoraka familjako historia-puranim taj tu site phenes lenge ke von šaj aven barimange ande kodo khatar von si anda kodi vica. Vorbin e studentonca sar von sas kana cigne sas taj zurár ke hodj ame sa unikura sam taj kado si ek pozitivno.

Kado feladato si ke hodj e studentura site prezentálinpe pa foto taj vi vorbenca sar von sas kana von cigne sas. Von site ragastin ánde pengo foto vadj kopiázinles pek papiri so ánde šona ando Butjáricko permo. De angluneske tume site vorbin so e studentura šundine khater penge deja taj dada prápe taj tu pi tábla site iskiris opre sako néve vorbi. Kodala studentura so žanen te iskirin site iskirin pa foto ek skurto teksto.

Opral te al e studntongo ánav taj lenge berš. Tu žutis kodalen so či žanen te iskirin ke hodj tu opre iskiris e maj fontoša vorbi sar például: Patricia si jékhe (1) beršeski, cigni, lošaki šejj, vadj Patricia jékhe (1) beršeski, asal.

Gramatika

Khate maj dur žas taj dikhes ke hodj žanen e studentura te bandjáren e personliga pronomura ando ackuzativo (man, tut, les, la, amen, tumen, len).

Klassakoaktivitéto 2:2 - Kana me simas cigni/cigno

Berš: 7-14

Šhibakolevelo: B1, B2

Célo po aktivitéto

- E studentongo žanimo zurajlas pa sitjimo kerestül prápe taj pa pesko than ando románo familja.
- E studentongo khetáne inkrimo a romána grupasa bárilas pa kodo ke hodj sitjilas pa peski korkoraki familjaki vica ke khateri voj.

Metodura taj sar te butjázin

E studentura pe kado levelo šaj vorbin prápe korkori mišto taj ke hodj sar von sas kana cigne sas, de o iskirimo variálijpe pakodo žal ke hodj ketje beršengej taj sar žanen te iskirin.

I téma udjan kade kerel sar e studentonge po levelo A1 - A2 taj kana e studentura phendine ke hodj so lenge deja taj dada vorbinas ke sar von sas kana cigne sas taj iskirindan e néve vorbi, vi kadala studentura site iskirin teksto ká penge fotovura. Akánik kadala studentura šaj den ánde penge tekstura tute taj importantoj tu te phenes pa lengo teksto.- Zurárle, ašárle vazde ávri so mištoj taj zumav tena iskiris ánde andelengo teksto kana na mišto iskirinde e vorbi.

Gramatika

Vi pe kadala levelura šaj žas majdur e studentonca te hasnin e personliga pronomura ande ávresoske phagajimasa po palunimo (kasusi). Tena žanen e studentura vadj tena naj biztoša, šaj dikhes lenca perdal ke sar trubuj phendo taj e studentura te iskirin téle ande penge vorbenge listi sar trubuj te bolden.

Khéruton feladato

Sar khérutno feladato des e studento ke hodj te žanen ávri ke če grupaj-nacija von-si taj lengi familja taj e studentura site pušenpe khatar pengi dej, dad, vadj maj phurendar ande pengi familja ke hodj so von kernas vadj soj speciálno ande lengi familja.

Klassakoaktivitéto 3:1 - Muri familja

Berš: 7-14

Šhibakolevelo: A1, A2

Célo po aktivitéto

- E studentura žanen sar site phenen e žénenge andi familja
- E studentura hatjáren taj sikaven respekto karing e maj phure.
- E studentura barárde penge žanimo pa pengi familja taj pa penge románi grupa.
- E studeton si ánde dikhimo pa ávre manušengo trajo taj pa kado birinde te baráren pengo žanimo te hatjáren ávren taj te respektálin e manušen so áversar trajin sar von.

Metodura taj sar te butjázin

I familja fontošoj kazgodeske andakodo kadi téma ek centrálno témaj. I familja si pe bute rigan taj naj sa jékh kazgodeske ke hodj so jelentij i familja andakodo kana e studentura butjázin kadala témasa fontošoj te dikhén ke hodj sar šaj avel ek familja. Tu kezdin te vorbis pa i familja taj soj kodo so jelentij taj ker e studentura te len sáma ke hodj ek familja šaj dikhel ávri maj but féliticka.

Tu vazde opre kodo si speciálnoj eka romána familjasa taj vorbin vi pa lengi sociálno grupa, ke hodj če romi von, sar például te si e studentura arli, kelderásha, lovára vadj vari so áver grupa. Vorbin pa tjiri familja soj kodo so sa jékhi vi ávra familjasa. Vorbin e studentonca so taj sar phenen von penga dake, dadeske, paposke, mámike taj e ávre žénenge ande pengi familja. Tu vi šaj vorbis lenca ke hodj so phenelpe a centrálno - familjasa taj kas von dikhén ánde ande kadi familja. Numa penga da, dades, phralen, pheňan vadj vi penge papos, mámi vadj inke varikas anda pengó népo dikhén ke hodj ande lengi centrálno familjaj?

Tela kodi vráma kana tu vorbis e studentonca sa attunči iskirin pi tábla sako vorba so a familjasaj khetáne vadj andi familjaj (dej, dad, pheň, phral, mámi, papo, nano, lala...).

E studentura akánik site makhen pengi familja, taj te iskirin ke hodj sari kadala manuša jekhvárenca námo taj familja. Apal e studentura prezentálin pengi familja taj vi phenen ke anda sos taj koni maj fontošo manuš lenge ande lengi familja vadj anda sos pa kodo žéno kamel te vorbij, például: Muri mámi fontošoj mange ke voj sa vorbij ke hodj so sar sas taj sar site kerav.

Gramatika

Kado sitjimo sar oprej šuto naturlig šaj dikhés e studentonca ke hodj már žanen te bandjáren e personliga pronomen ando gentivo (muro, mure, tjiro, tjire, lesko, leski, lengo, amaro, amare, tumáro, tumáre, lengo, lengi). E maj báre studentura ande pengi vorbengi lista iskirin ánde kadala formi.

Klassakoaktivitéto 3:2 - Muri familja

Berš: 7-14

Šhibakolevelo: B1

Célo po aktivitétó

- E studentura žanen sar site phenen e žénenge andi familja
- E studentura hatjáren taj sikaven respekto karing e maj phure.
- E studentura barárde penge žanimo pa pengi familja taj pa penge románi grupa.
- E studenton si ánde dikhimo pa ávre manušengo trajo taj pa kado birinde te baráren pengó žanimo te hatjáren ávren taj te respektálin e manušen so áversar trajin sar von.

Metodura taj sar te butjázin

Kadala studentura pala i diskucia taj perdal gélimo e néve vorbenca šaj šon khetáne a familjake manušen taj sar példa pi ostungo rig šaj iskirin e žuvjan anda familja taj pi čáči rig e muršen anda familja pældául: dej - dad, mámi - papo.

E studentura šaj iskirin anda pengi famija varikas so pont pa kodo žéno šaj phenen, pældúl: muro nano o Mihaj pi lavuta khelel, muri mámi žanel te drabárel anda e kártji.

Ek áver feladato kadala studentura šaj iskirin ke anda familja len eke žénesko ánav taj zumaven te iskirin pa kado žéno variso so lenge ánaveske bettívosa kezdiť taj so ándeť ande lengo ánav. Pældául: **Sara**

S – sasti

A – araňošo

R – rajkáni

A – amalickoj

Apal šaj šos e studenton ande grupi taj te desle feladato te rakhen trin sa jékh-edjformavo taj trin áver sosko xarakteru maškar a familjake žéne. Kado del diskucia ke hodj vi maškar e románe familji si különbšégo.

Pe kadi témako végo e studentura affiškura site keren (korkori vadj andi grupa) ká iskirimasa taj fotovonca site prezentálin ”pengi” románi familja.

Gramatika

Pa mujesko taj pa iskirimasko butjáricka feladatura šaj dikhes ke hodj e studentura žanen te hasning e personliga pronomura ande sako forma. E studentura pe kado levelo iskirinde ande penge vorbengi lista sar trubuj te phagaven e formi taj von šaj žan palpále te dikhen kana či žanen vadj naj biztoša ke sar trubuj te phenen.

Klassakoaktivitétó 3:3 - Muri familja

Berš: 13-16

Šhibakolevelo: B2

Célo po aktivitétó

- E studentura žanen sar site phenen e žénenge andi familja
- E studentura hatjáren taj sikaven respekto karing e maj phure.
- E studentura barárde penge žanimo pa pengi familja taj pa penge románi grupa.

- E studeton si ánde dikhimo pa ávre manuŝengo trajo taj pa kado birinde te baráren pengo žanimo te hatjáren ávren taj te respektálin e manuŝen so áversar trajin sar von.

Metodura taj sar te butjázin

Pala o angluno vorbimáta kadal studenton si feladato te intervjuálin penge mámen, papon ke hodj sar lengi familja sas kana von sas cigne. Pala kadi informácia site iskirina kadala studentura ek upsatsi – maj lungo iskirimo, vi fotovura šaj šon ánde.

E studentura pe kado levelo šaj iskirin vadj vorbin pa pengi grupa taj soj speciálno andele. E studentura vi ando páro šaj butjázin taj intervjuálin pe pa jekhvárengi familja taj apal prezentálin penge amaleska familja angla intregi. Tu šaj žutis le te sikaves lenge kecave puŝhimato so žutijle taj žalpe ká kadi tema, például: Phen tu so tu kames ande tjiri familja! Phen zakunura so ande tjiri familjaj vi so lášej taj vi so naj nadjon láše! Vorbin pa ek žéno ande tjiri familja kas tu nadjon kames!

Gramatika

Pa mujesko taj pa iskirimasko butjáricka feladatura šaj dikhes ke hodj e studentura žanen te hasnin e personliga pronomura ande sako forma. E studentura pe kado levelo iskirinde ande penge vorbengi lista sar trubuj te phagaven e formi taj von šaj žan palpále te dikhen kana či žanen vadj naj biztoša ke sar trubuj te phenen.

TEMA 2 – MURO KHER TAJ O AKTIVITÉTO KHÉRE

O kher si ek fontošo ponto taj biztonšágo kazgodeske. O kher sikavel o centurumo taj khotar orientálinper ke hodj khatar o manuš avel, kodo si kodo than ká e šavoreski juma kertjol ávre. E khéresa opre len soj i gránica ávri fele andi juma so či pinžáren. O šavoro khére sitjol soj o mišto taj soj o čoro. Khére sitjol o šavoro peski tradicija, kultura, identitéta taj hodj ká inkrel.

O célo e intregonenge

- E studentura žanen e vorbi so si andek kher khére, vi konkrétno bajura taj vi aktivitétura so ando kher si khére taj vi kecave so e érzéšosaj khetáne.
- E studentura pinžáren soske feladatura si sar tradicionelna ande kodi románi familja.
- E studentura žanen ke hodj sar e rom trajinas anglakado mielött šaj bešenas pek than ando Švédó taj vi žanen e romengo trajo sar sas ke hodj musaj sas te trajin sar nomádura butájig.
- E studentura žanen sar e románe šavora taj e terne trajin ande ávera thema.
- E šavora hatjáren sar andek románi familja si ke hodj kon so kerel, soj lesko feladato.

E introdukcija pa téma

O sitjardo prezentálj kadi téma kade ke hodj fidjelmeztetij e studenton pekodo ke soj speciálno andek románi familja kon so kerel taj sar si opre uladi i butji maškarle khére. Kana pa kado sitjon naturligi te dikhen palpále taj te hašonlitin khetáne sar ulavenas opre i butji maškarpe e rom vi akánik taj vi anglakado kana andi cerha vadj ando lakokočivo bešenas taj musaj sas lenge butivar te žantar pa o jékh than po áver, mival von nas slobodo te áson butájig pek than.

Palakoda si te vorbin andi grupa ke hodj kon so kerel ande studentongo familja kana site tjiraven, thoven, kinkeren- xábe taj gáda, kon kontaktolijpe a iškolasa...hate sar sitjardo site matjarázis ke hodj maškar e rom si különbözövo – differentna statusa taj hodj vi maškar e aktivitétura si különbözövo – differentna statusa. Kado alkalmo si nadjon lášo te les opre kodo faktumoa ke hodj maškar ame e rom nadjon fontošoj te sikaven pájtjiv karing e phure taj hodj e šavora anda kado eke maj phure manušeske náštig phenel pe lesko ánav, sar maškar e gáže so si.

Klasako aktivitétó: 1:1 - Khére taj vorbengo žanimo

Berš: 7-14

Šhibakolevelo: A1- A2

O célo pe aktivitétura

- E studentura žanen e sako djéseske vori so si andek kher taj kadalengo aktivitétó so khetáne kadalenca.

Metodura taj sar te butjázin

Kezdin te des e studenton šanca te phenen vorbi pa dolgon, bajon so si andek kher. Tu opre iskires kadala pi tábla. Te matjarázis kecave vorbi so e studentura či žanen

mištoj te situ patrétura pa kadala. Patrétura so si andek kher šaj len anda kõnven, fotovura, újšágura taj anda reklámoske brošürura. Taj kadi si šanca ke hodj maj ángle te žutin e studentongo vorbengo žanimo bárel inke maj feder.

Ke hodj e studentura te seron maj feder e maj terne šavora šaj šon khetáne patrétura/vorbi so pont kodala sobasaj khetáne. – O *bov* andi końha site al taj vi o *mixeri*, i *sofa* taj a *phuvaki lámpa* andi bári soba site avel. ... E patrétura pa e áversoske sobi taj bajura, dolgura e studentura ande pengo Butjáricko permo site šon. (Majbut si ando angunimasko iskirime pa kado).

Khérutno feladato

Ek khérutno feladato so pasolij khate si ke hodj e studentura te makhen pengi soba téle (vadj ek áver soba khére) taj te zumaven te keren ánde so majbut dolgura so si khote taj vi so žanen lenge ánava aká románes. Taj te avela opre variso áver bajo pe lengo makhimo o sitjárdo site kompletálj kadala makhimáta, bajura vorbenca te phenel lenge ke hodj so sar bušol.

Grammatika

Khate maladjol te kontrolális ke hodj már žanen e studentura te hasnin e vorbi e dolgura (substantivo) sar korkori bajo vadj ande majbuten (korkori – singuláris vadj majbut – plurális). E néve vorbi sitjon taj fungéralin o majfeder te hasninal e andek mondato, o substantivno kompletáljpe a verbasa. I mámi *bešel* pi sofa, i *lámpa* phabol, i zumi *tjirol* po bov, i dej *hamij* i zumi...

Klasako aktivitétó: 1:2 - Khére taj so si khére taj aktivitétura aká taj angakado

Berš: 7-14

Šhibakolevelo: B1

O célo pe aktivitétura

- E studentura barárde penge vorbenge žanimáta kana pa e dolguraj taj bajura taj aktivitétura si khére.
- E studentura žanen te phenen sar e rom trajinas anglakado taj žanen te šon khetáne penge situaciovosa ande pengo kher.

Metodura taj sar te butjázin

Pekado levelo o studentura žanen mišto e vorbi so sako djéseskej taj so si andek kher taj e aktivitétura so si andek kher taj anda kado o sitjárdo taj e studentura šaj vorbinkeren maj komplex pe kado levelo.

O sitjárdo kezdi te vorbij pa kecaves so parudjilas kadi paluni vráma maškar e rom. Sar példáulo sitjárdo šaj phenel ke kana e studentonge mámi taj papura terne sas von bešenas penga dasa taj dadenca vi kana aba šavora sas le. O sitjárdo pušel e studenton ke sari lende khére, ke hodj von khetáne bešen penge dadeska – vadj dejake dadesa taj dasa. Šaj vorbin maj dur ke hodj so e studentura gindin anda sos parutjol, ke sar e rom bešen adjés ande penge familji.

Kana pa e vorbij ke hodj te sitjon majbut attunči o sitjardo pi tábla iskirij e intregi néve vorbi so e studentura či žanen. E majterne studenton šaj den feladato ke hodj már te iskirin példa tela e fotura ke savoj o šorošo (radhus) kher, o báro kher, i villa ... E maj phure studentura e néve vorbi ánde site iskirin ande penge vorbengelisti. O sitjardo kontrolálj iš ke hodj e studentura žanen te phenen ká bešen korekt taj hodj žanen von e numer te trubuja te phenen pengó telefono.

Khérutno feladato

O khérutno feladato si aká ke hodj e studentura site anen khéral variso speciálno bajo vadj dolgo taj e ávera studentura site rakhen ávri ke hodj soj kodo. De e ávera studentura tena rakhena ávri akor o studento so andas kodo bajo- dolgo site phenel ke sar phenen leske taj pe sos hasninles.

Pe kado levelo inke maj sistemática šaj baráren e studentonge vorbi pa e dolgura taj bajura so silen khere taj e aktivitétura so keren khére. Vi kadala studenton šaj den feladato te makhen pengó kher taj te iskirin práles so si khote. O maj pháro feladato khata si te dikhen taj te phenen ke savo thani lenge ande lengo kher o maj fontošo taj anda sos von gindon kade.

Grammatika

Vi khate šaj kontrolálin ke hodj már e studentura žanen sar trubuj o substantivo te phenen ando singulářiš taj pluráliš. Vi khate trubujas e studenton te fidjelmeztetin ke hodj maj kōňňebeni te sitjon e néve vorbi ando mondato te hasninala. Ame bešas andek šorošo (radhus) kher. I mámi taj o papo ando bloko bešen. Amáre kuzinura andi villa bešen. Po milaj ando lakokočivo bešas.

Te madjarázin ke so pesos hasnin e studentura site sitjon néve vorbi kana i verba site hasnin so khetánej e majbutfélitickone aktivitéttonca.

Klasako aktivitétó: 1:3 - Khére hašonlitáši maškar so aká si taj so sas eke gajžikáne kheresa

Berš: 7-14

Šhibakolevelo: B2

O célo pe aktivitétura

- E studentura žanen te phenen ke so si tipicko andek románo kher. Von vi site šon – hašonlitin kado khetáne eke gajžikáne kheresa.
- E studentura šaj argumentálin ke sar von hatjáren sari andek románi familja so kon so kerel.

Metodura taj sar te butjázin

Ek áver feladatoj e studentura vi párošával te roden informáciovó po Interneto, anda e kōňvi, vadj eke intervjuvosa so e studentura šaj keren maj phure žénenca ke hodj sar e rom trajinas ande ávera vrámi – berša anglakado. Von šaj redovisálin ke so von rakhle iskirimasa taj afišchosa kana site phenena angla e intregi andi grupa. Apal e afišchura šaj šon opre andi klasa.

Grammatika

Ke hodj sar trubuj te hasnin mišto i šhib akánik von e studentura iskirimasa sikaven. Te iskirin ke sar e rom trajinas anglakado e studentura site žanen sar trubuj te phenen taj te iskirin akánik so si taj anglakado so sas i verba sita žanen sar site hasninla. E maj phure studentura muk te sitjon te kompletálin penge verbongilista vi te žanen te iskirin ande majbut féliticko tempusi.

Klasako aktiviteto: 2:1 - Aktivétura khére

Berš: 7-14

Šhibakolevelo: A1, A2

O celo pe aktivitetura

- E studentura žanen sari andek tradicionalno famija e butja opre ostime.
- E studentura žanen so kerdjolpe andek romání famijengo kher.

Metodura taj sar te butjázin

O sitjárdo phenel ke ká e rom i butji inke sakadej opre ostime pala kodo ke hodj žuvjij vadj murš, e žuvja mošogatin tajt thoven inke. Anglakado nas kodo hodj i žuvji butji te kerel áverká sar ando kher, de hiába vivon žutinas a familja te roden. De akánik so majbut taj majbut žuvja kezdin te sitjon taj te keren butji, o tradicionalno attitudo ke hodj kon so te kerel khére vi ká e rom kezdi te parutjol. Anda kado si kado ek sitjárímasko rig so ánde site las ande amáro sitjimo. Tu šaj phenes tjiro tapastalato. Tu šaj phenes ke akánik tu dej/dad san te anglakado tu sanas numa eksempel i maj bári pheň/phral. Šaj phenes ke hodj e maj phure pheňa taj phrala mindig majbut parančolin sar e ávera pheňa/phrala. De vikodo mištoj te aven cigni pheň ke attunči e maj báre mindig žutin la kana trubuj. Vi šaj phenes ke ande tjiri familja sar ostin opre tume i butji.

Pala o introdukciovo o sitjárdo vorbij e studentonca ke če pozicijaj len ande lengo familja, ke hodj már von e maj phurej, maj terne vadj e maškarunej.

O sitjárdo opre iskirij e intregi néve vorbi e studentonge žutorimasa so névej lenge. Te birij o sitjárdo te madjarázij ke so so jelentij mištoj te al les patrétura so šaj sikavel te trubuja.

Apal o sitjárdo sikavel opre sako djéseske patrétrua so keren butji khére, takaritin, thoven, tjiraven, kinen gáda, o motori thoven.... E studentura site rakhen ávri soj po patrétu taj te phenen ke som von gindon kon kerel kodi butji ande sitjárdeski familja.

Khérutno feladato

E studenton si feladato te makhen ke kon so kerel ande lengi familja khére. Andi klasa vorbina apal ke sostar pont kado manuš kerel kadi butji.

Grammatika

Tela kado aktivitéto o sitjárdo sikavel e studentonge ke sar hasnin i verba ande kadi vráma – presens (takaritij, thovel, tjiravel, kinel...) E studentonge phenel te hasnin so majbut verbura kana vorbin ke so lende keren khére.

Klasako aktivitéto: 2:2 - Aktivitétura khére

Berš: 7-14

Šhibakolevelo: B2

O célo pe aktivitetura

- E studentura žanen te phenen sar ostin opre e feladatura andek románo familja taj vi žanel te hašonlitij khetáne eke gajžikáne trajosa.
- E studenton hatjären ke hodj parudjol vi ká e rom o traditionelno khéruťni butji.

Metodura taj sar te butjázin

Vi pe kado levelo fontošoj o sitjárdo te iskirij kodala vorbi so e studentura hasnin de o sitjárdo žanel ke hodj na ande sako románi grupaj kodala vorbi. O sitjárdo opre iskirij kadala vorbi ta e studentura ande penge vorbenge listi iskirin téle.

Akánik e studentura o feladato andi grupa site keren. I grupa kade keren ke hodj e majphure so si andek familja khetánej andek grupaj taj e maj terna pale khetánej. E studentura vorbin soj tipicko lenge ande lengi familja so von keren taj lendar lešin. Von apal téle site iskirin soj sa jékh lenge taj soj áver ande lengi familja.

Angla kodo ke hodj e studentura kezdin te vorbin ke hodj kon so kerel soj sa jékh taj soj áver, mištoj te iskirin opre khetáne ek lista sa so šaj keren taj si rutinura andek kher.

Kadale studentura hodj te sitjon e vorbi pe kado levelo šaj denle feladato te keren von trušuleske vorbi például so e kheresaj.

E studenton vi šaj den feladato, so o sitjárdo vorbij andak fakta kőňva e studentura te iskirin taj te prezentálin so von hatjären si tipicko e romenge trajosa taj soj e gáženca vi khetáne šaj hasonlitij lengo trajo.

Grammatika

Ande kado gramaticko feladato šaj hasnin e tempusformi. E studentura anglakado dikhle sar trubuj te hasnin kana akániki – (presens) taj so načilo – so sas (preteritum) andi románi šhib. Akánik šaj si aktuálno te sikaven e studentonge sar trubuj te phenen kana so avela ando jővővo – (futurum).

Klasako aktivitéto: 2:3 - Aktivitétura khére khetáne hašonlitáši ke sar e rom si ande ávera thema

Berš: 13-16

Šhibakolevelo: B2

O célo pe aktivitetura

- E studentura šaj keren khetáne so si sa jékh lenge trajosa taj ávera románe ternenge trajosa ande ávera thema.
- E studentura šaj argumentálin pa romanimo taj sar von hatjáren trubuje románe šavoren te baráren.

Metodura taj sar te butjázin

E studenton den feladato te roden fakta sar e ávera terna lenca andek berša trajin ande ávera thema. Kado feladato von šaj keren párošával. So von rakhle site phenen taj apal vi site iskirn ek raporto.

Ek áver feladato kadala studentura site keren te hašonlitin khetáne o románo trajó e gajžikánesa. E studentura site sikaven soj tipicko e romenca taj vi site phenen kas šaj phenen ke hodj romi. E studentura vi šaj vorbin anda sos e rom site trajin pala e zakonura so si maškar le. Andi klasa vi diskutálinen ke soj o különbšégo maškar e šejango taj e šávengo barárimo ká e rom.

Grammatika

Khate e studentura ávri roden sar i verba phenen ande majbut féliticka tempusformi.

TEMA 3 – MUŽI KOMUNA

Kadi téma si pakodo foro vadj gav ká kothe trajin e studentura taj pa különbözövura-diferentna álamicka-themeske- institutura taj butjake thana sar banko, posta, šingále, bibliotéka, bolti, taj ávera so e studentura site žanen pa kodo than ká von bešen. – Pa iškola si sar korkori téma ando Tema 6.

E speciálna románe ánde sitjárimaske feladatura si pa romane grupi ká e studenturaj taj trajin O fokus si maj but pa le trajoske formi taj tradiciji andi románi grupa sar pe instituciji taj pa fizikálni objektura taj e aktivítetura so pa romi sar te aves manušenca, čačikáno, e vendégonca sar si, taj sari pa trajo so si e vorbi – pushimo taj patjamo (romanipe). O edjformavo taj o diferantno maškar e romene grupi so si vi pa kodo si kahte ángle lino. Kado si maj but sar si o lokalno situatcia taj aktivíteturi so si pa lokalno familji taj grupi taj inke fontoša manuša so si ande lokalno románi grupa.

Komparacija maškar i lokalno situatcia taj e romanengi situatcia ande adjésutni samhela ando Švedo taj vi i situacia e romengi ande áver thema so si lehetóšégo pe maj báro – durutno perspektivo. Kado maj durutno dikhimo del vi šansa te les opre ke sar sas e romengo trajo anglakado taj sar i situacia e romenge andi samhela parudjilas te roden.

Maškar e maj phure studentura šaj diskutálin i aktuelno situacia so si e romenca ande a Europaicka thema taj vi ande ávera thema andi ljuma.

Ande kadi tema trobul vi te anen opre pa e romangi himna ” Gelem Gelem ” (i romani nationalno djili) taj pe romano záslovo - stago. So si o záslovo - stago taj sar si i himnusi e romengo.

Dikh vi i Tema 4 – Romengi zanitur aj okupacija aj, Tema 11 – Hobi aj arta

O célo e intregonenge

- E studentura žanen e vorbi taj o hatjárimo so khetánej e államoske – samhellake – instituciovonca taj pinžarel e aktivítetura so si khate.
- -E studentura žanen e vorbi e romengi rola taj aktivítetura ande peski grupa taj žanel so lešin lendar sar te aven maškar e roma.
- -E studentura žanen te keren te šon paša jekhváres e romengi situacia pa trajo sar sas anglakado ande ávera epokura – vrámi taj ande ávera thema.
- E studentura pinžären taj žanen variketje fontošone manušen anda pengi grupa taj žanen i románi himna i Gelem, Gelem taj žanen sar dikhel ávri o romano záslovo stago.

E introdukcija pa tema

Sar sitjárdo site dikhes taj gindos tu ke hodj ketji resel ánde ande kadi tema so tu reses te keres tela tjiro sitjárimo. Údjan akor kadi si ek tema so šaj boldestu palpále taj maj feder šaj dikhen tela intrego iškolakó vráma.

Tela kadi angluni introdukcija šaj prezentális skurto kodala külöbözovura – diferentna instituciji sar banko, pošta, šingále, kőňvtári-bibliotéka, nasválengo centráló (vårdcentráli) so si páše pašale. Apal šaj pušes e studenton ke če instituciji kamen von te sitjon maj but taj e studentura šaj len különbözövura – diferentna

instituciji. Apal tu šaj ulaves ávri informácija pala e berš so pasalin len (pala lenge berš) fakta (bildura, kápura, fotovura, taj iskirimátura pa kadal instituciji).

I angluni butji e studentonge avla te makhen ek patrétu taj vi te iskirin e maj fontoša vorbi vadj ek maj skurto teksto exempel pa ”pesko” institucija. Apal khetáne kides e studentonge patrétura taj tekstura taj pušes lender so von gindin pa kadala patrétura, kápura kana khetáne paša jekhváren. – Kadala kerdjile sar ek cigno foro? – Ande kodi grupa ka naj but studentura mištoj te situ gáta patrétura, kápura/tekstura so tu šaj des te trubuja!

Pala kodo so vobina e pušimata site si pa kodala manuša so ande kadala instituciji keren butji, e studentura te pinžáren variso romen so keren butji ande kadala insitituciji taj e studentura korkori te kamen te keren butji ande kadala instituciji maj anglal. – Fajma e studentura pinžáren varikas kas šaj kharen andi klasa te vorbin pa pengi butjako than?

Tu sar sitjárdo situt nadjon fontošo butji te vazdes opre e studenton te troman te patjan ke hodj maj sar báre šaj keren butji kodalesa so von kamen taj intresálin pe!

Ande xamine grupi si fontošo te kezdis kecave informáciovosa taj kecave butjanca so pasalij –žal e studentonge vi andi különbözövura – diferntna berš taj šhibako levelura. Kodal materiálura- patrétura, tekstura, vorbenge listi, čeklisti, testura – so e studentura producálin- keren khetáne šon le ande penge **Butjáricka köñvi**. (Maj but pa kado si ando anglunimasko iskirimo ánde.)

Iškolako klasako aktivitéto: 1 - Muri komuna

Berš: 6-12

Šhibakolevelo: A1- A2

O célo pe aktivitetura

- E studentura žanen sar te phenen pa i butji taj ávera vorbi so khetáne e lokalickona instituciovonca taj žanen te hasnin te phenen sar te den djés taj žanen te pušen pe e manušendar so khote keren von butji.
- E studentura žnaen e vorbi pa e romane butja taj lenge aktivitétura ande penge grupi taj žanen sar te aven maškar e rom.

Metodura taj sar te butjázin

Kezdin e studentura te roden vorbi taj so khetáne e foroske instituciovonca so e studentura line te sitjon maj páše – maj but, sar például i pošta – Lil, pačka, korto, avi, bėjego, pa lil so potjinen-portovo, poštári, lilengi láda, te iskirin lil, te bišaven lil, te avel le lil.Kodo mištoj tu sar sitjárdo te sito patrétu, képo so del ke hodj e studentura šaj hatjáren maj feder. Iskirin e vorbi pi tábla taj puš če vorbi e studentura žanen tan hatjáren. Vorbin pa kodala vorbi so e studentura či pinžáren.

Šaj žan tume ando foro? Te si, akor tu šaj sikaves e studentonge ke kále kadala instituciji. Tu vi šaj sikaves sar trubuj o manuš te avel ande kadala institudiji taj sar patjiváles šaj pušestu pi pošta, ká e šingále, ando köñvtári- bibliotéka.

Tu sar sitjárdo site šos khetáne e foroske instituciji so si e romanipesa. Például: Pi pošta si lila taj pački so šaj bišavel o manuš pa i intrego juma. E studenton si fajma népo ande ávera thema kaske von bišaven vadj len lendar lila vadj pački? Pi pošta si manuša so keren – žutin te šaj bišaven lila taj pački. Kodal so khére aven amende taj den e lila vadj e pački poštáreng phenenle. Te si ek bári pačka, attunči o poštári eke

avivosa avel- ek iskirindo papiri ke hodj si e manušes ek pačka so ávri site len pek dino than.

E sitjáromaski vráma pe a dejaki šhib skurtoj. Andakodo sar sitjárde ame site iráñitinas le ánde e studenton te len kecave foroske instituciji so o maj feder aktuálnaj aká. (Taj apal ame palpále šaj avas maj pálal névenca).

De e studenton site al vráma prépe te vorbin pa kodo so von sitjile taj ek rig si kado te keren si kado te prezentálin pengi institucija patrétionca taj vorbena pek afišchi. Sar sitjárdo tu šaj šunes o prezentácija kade te iskiris pi tábla opre e vorbi so névej varisave studentonge. Varisave studentonge žalpe kecave listi so si vi románés taj vi švédicka. E studentura so žanen te iskirin von ánde iskirin e vorbi ande penge vorbengi lista korkori.

E studentura šaj keren ek teatro ke hodj sar trubuj te aven pe e ofentliga thana. Tu šaj žutis e studenton te desle tekstura so žutijle te kezdin. Kado šaj si például ek kezdimó pe ek dialogo.

- Me mangav te šaj kinav ek béjego.

- Kado si ek lil ando Švédo vadj ande ávere themes kames te bišavesles?

- Ando Švédo bišavav! Ketji kerel kado?

Materiálo so pe intregi románé variéturaj

Hasnin gindoske karti kana e vorbi kiden taj e hatjáromo-begrepo!

Memorija e patrétionca taj vorbi so pa butjaj taj pa instituciji

Klasako aktivitétó: 2 - Muri komuna

Berš: 13-16

Šhibakolevelo: B1, B2

Célo pe aktivitétura

- E studentura barárde penge vorbenge žanimo so pa institucijij ande lenge komunura taj ande lenge páše románé grupi.
- E studentura hatjären kana prezentálin ando radiovo/tévévo so e studentura pinžären so lenge pášutne kolonia, butjasa, pinžárde manuša vadj aktivitétura si ándral ande kado romano grupa.
- E studentura hatjären o majfontošo – importante andek skurto teksto so ando hiradovoj –névimato vadj e pášutni – lokalno puranimo vadj so pa romengo trajo phenen.
- E studentura žanen te vorbin pa butja taj aktivitétura so ande lengi grupaj taj vi žanen te šon paša jekhvárende e aktuálna bajura so naj ando romanimo.
- E studentura žanen te vorbin fontošo aspektuši anda románó koloniálno trajo.
- E studentura žanen te iskirin ek lil vadj ek mejlo so iskirij ek fontošo aspektuši ande e romengo trajo.

Metodura taj sar te butjázin

Vorbin e studentonca majbut féliticka butjake thana. Šuv pušimáta sar például: Če butji si e manušen ando banko? Če sitjimo –edukácija troboj eke manušes te šaj kerel butji andek banko? Muk e studentura te šon khetáne maškar e butja pe majbute fáliticka koloniáke instituciji taj butjake thana. Vorbin lenca ke če žanimo trubuj

variko te kerel butji andek bolta, kőňvtári – bibliotėka vadj ande korházos- išpita. Sar trubuj o manuš te avel pe külőnbőzovura – diferentna butjake thana? Sar trubuj o manuš te avel kana butji kerel andek bolta vadj pek korházos-išpita? Muk e studenton te vorbin- argumentálin anda sos von gindin ke hodj kodi butji intresantoj? Mukle von te phenen motiválin anda sos von kodo phenen.

Sako studento site kerel ek skurto iskirimo pak ek butjako than taj pak butji so voj gindin ke intresantoj. E studentura site motiválin pengo válastáši taj te žanel angla i grupa te argumentálij pesko válastáši.

Vorbin sar e romi kana žan ávrende taj sikav če diferenciji si maškar e rom taj e gáže például: sar ame sam e néposa, e somsédonca taj amare amalenca, kana ame xaras lende vadj djés das e manušen taj sar o manuš site tistelij – respektálij e maj phuren.

TEMA 4 – ROMÁNE VASTENGEBUTJA

Kadi tema si pa tradicionelna románe vastengibutji taj faglalkozáši (yrke). Kadi si ek centrálno téma mivelhodj kadi si khetáne e familjake trajosa taj sar te inkrenpe. Kodala faglalkozáša – butja taj vastengebutja so tradicionálnaj vadj sas fontošo ande e rom si i djili, e grastengo o šeftára, e állaton so trénálj (medvi), e rezoske kováča, kováča, rup – taj – somnakajára, šurangemorimo, košára so keren, luludjára, drabára, paramičára.

Fontošoj te sikaven pe kodo ke hodj rom si ande bute themen taj hodj kodala tradicionelna butja taj vastengebutja sas taj si diferentna maškar e rom mivel pakodo žal ke hodj ande savo them von bešen.

Dikh vi i Tema 3- Muro komuno, Tema 11 Hobi taj arta- kultura

Célo e intregonenge

- E studentura pinžären ke soske románe vasteske butjaj taj faglalkozášaj – yrke soj vad so sas o maj but ande lengo népo, pe kodo than ká von bešen taj so kado jelentij lenge grupenge.
- E studentura hatjären soj o diferentno taj sa kecavo maškar e vasteskebutja taj faglalkozáši so sas fontošo anglakado taj soj fontošo aká.
- E studentura hatjären ke hodj soj kodo te keren ek butji taj te inkren pengi familja.

Introdukcija

I angluni lekcija šaj kezdis kadala témasa ke hodj prezentális variketji tradicionelna románe vastengebutja taj vorbis e studentonca ke če butja e rom keren aká taj če butja taj vastengebutja kerenas von anglakado. Vi kodo fontošoj te sikaven ke hodj vi andjés si rom so butjázin kecavesa so butivar gindin ke hodj tradicionelnoj sar e grastenca o šefto, e košára so keren, kováča... Tu site phenes lenge ke če fontošoj –te avel ek butji taj e studentura site sitjon soj kodo te inkren eka familja taj te gindon prála taj pa pengo kher ke kado nadjon fontošoj ande e romengo trajo.

Tu site keres o sitjárimo pala e studentongo žanimo taj ke hodj ketji birin te sitjon so névoj lenge o sitjimo site avel inspirantno. Ande hamime grupi fontošoj te kezdin kecave informáciovosa taj kecave feladatonca so passalij e studenton ande diferentna berš taj vi po levelo.

Kodala materiálura – bildura, kápura, tekstura, vorbenge listi, čeklisti- so e studentura producálin khetáne site šonle ande penge Butjáricka permura. (Dikh o Anglunimo.) E studentura šaj šon e néve vorbi ando Butjáricko permo vadj andek speciálno iskirimaskikõňva.

Klasakoaktivitéto 1 - Kadalesa šaj butjázin

Berš 6-9

Šhibakolevelo: A1

Célo po aktiviteto

- E studentura hatjáren e vorbi taj e fogalmura (begrepp) so e vastengebutjasaj taj foglalkozásosaj (yrke).
- E studentura žanen te pušen taj te phenen pe e edjserüvni – enkla pušimata so e románe vastengebutjasaj taj foglalkozásesaj.

Metodura taj sar te butjázin

I angluni lekcia šaj kezdis ke te pušes edjserüvni (enkel) pušimáta e studentondar. Sosa kames tu te butjázis kana báro/bári avesa? Sosa kerel tjiri dej taj dad butji? Pinžáres ávera butja, taj so keren? – Kadala pušimáta sitjon te phutren živinde diskuciji so e studentura iš kamen. Pala kado mukes e studenton te len ek butji vadj majbut butja vadj vasteskebutja so von kamen vadj intresálijle. E studentura so žanen te iskirin šaj keren ek skurto teksto. E studentura so či žanen inke te iskirin šaj makhen ande iskirimasko than taj te phenen ”pa peski butji” e bildoske žutoresa.

Pala kado angluno aktiviteto o sitjardo maj dur pušel edjserüvna pušimáta taj apal mindig taj mindig maj pháre pušimáta so e studentura majbut taj majbut site alle žanimo pa kadal butja taj vasteskebutja taj te žanen majbut vorbi. Šaj kezdis például pušimáta so e studentura žanen te phen tuke eka vorbasa: Tu makhlan ek tover? – *Jo!* Anda sosi kerdo o tover? – *Sastri!* Če buttij kodale manušes kon o tover kerel? – *Kováči?* O tover anda o sastrij, če ávera fémura (metall) pinžáres tu? – *Somnakaj, rup, rezo ...* O tover hasnin te šinen téle e kašt. Če ávera sersámura šaj hasnin te kamel o manuš te šinel téle o kašt? – *Motorickofürési!*

Khate o sitjardo šaj barárel e studentoski mujeskevorbi kade kehodj pala sako phendimo so o studento phenel o sitjardo iš palales phenel de kodi vorbi o sitjardo eke intregone mondatosa phenel.

– *Jo, tu makhlan ek šukár tover!* – *Jo o tover anda o sastrij so zurálo fěmoj (metall).*
– *Ova, e kováča keren vadj kováčolin e tovera. Aká e tovera andi fabrika keren (kováčolin).*

Khérutna feladato

E studentura site pušenpe penge dejandar, dadendar vadj majphure žénendar anda pengó népo ke so e majbut rom kerenas butji kana von sas šavora. E phenimáta andi grupa phenen taj khetáne šon soj ande diferntna familjengo tapastalato (erfarenhet).

Klasakoaktiviteto 2 - Mure soneski butji

Berš: 6-9

Šhibakolevelo: A1- A2

Célo po aktiviteto

- E studentura site phenen pa kodi butji so len intresálij taj vi site phenen ke anda sos von kodi butji line.

Metodura taj sar te butjázin

Ek inspiraltno klasakoaktivitetoj te muken e studenton te makhen pen korkori ke so von gindom sar dikhena ávri kana von 30 beršenge avena, taj sosa butjázina von so lošaki *soneski buttij* len! Apal palakdo te phenen skurto pakodi soneskibutji taj vi te motiválin anda sos von line kodi butji. Kadeke vi trenálin o argumentationosko teknika.

Klasakoaktivitéto 3 - Ek tradicionelno vasteskibutji

Berš: 9-12

Šhibakolevelo: A2, B2

Célo po aktivitéto

- E studentura hatjáren o teksto so si pa o románo vastengebutja taj faglalkozáša so ande teksturaj e maj fontoša vorbi e studentura žanen le.
- E studentua žanen te phenen taj te pušen edjserüvna pušimata pa tipicko tradicionelna vastengebutjancaj khetáne.
- E studentura angla i grupa žanel te prezentálj ek románi butji vadj vasteskibutji so voj avilas ando kontakto pa e manuša so maladjilas lenca vadj o informaciovno anda kõnvi vadj flimura las. E studentura šaj butjázin khetáne andi grupa taj šaj šon khetáne ek prezentáiovno pa romani vasteskibutji.

Metodura taj sar te butjázin

I lekcija kezdijspe ke hodj o sitjárdo pušel e studenton. So kerel butji tjiri dej taj tjiro dad? So kerel vadj kerenas tjire mámi taj papura? Pakadala pušimatura kerestül e studentura sitjon te gindin palpále fele ke hodj sarsa angla kado. Apal e studentura šaj diskutálin taj khetáne šon e különbšégura taj so sa kecavo sas taj si e butjanca taj e vastengebutjanca angalkado taj aká. O sitjárdo site informálj inke ek butji so e studentura či žanen vadj či pinžáren kade mišto.

Palakodo e studentura šaj butjázin duj taj duj, taj te roden informácija pa penge "butja" Te kiden informácija te te žanen e studentura anda kodo von šaj pušen pe maj phure žénendar ande pengi familja so šaj phenel lenge so sas anglakado taj sar si aká. E studentura šaj roden informácija vi pa Interneto taj anda románe iskirimaske névimáta. O resultat so von kerdine šaj prezentálin penge klasake amalenge afišosa so andi klasa šaj šon opre.

Sar kado si opre šuto vi I familja avela aktivno ande šavorengo – šavoresko – iškolaki butji.

Klasakoaktivitéto 4 - I djili maškar e rom

Berš: 13-16

Šhibakolevelo: B1, B2

Célo po aktivitéto

- E studentura žanen ke so jelentij i djili e romenge.
- E studentura žanen te len informácija pa o Internet taj vi anda áver khatar pa i románi djili ande lengi grupa taj vi ká ávera grupi so si.
- E studentura žanen te keren ek inspiráitno prezentaciovno pa ek románo muzikanto vadj muzikakogrupa.

Metodura taj sar te butjázin

I mužika si intresanto e romenge. O sitjárimo te avel inspirericko e studentura šaj kezdin te vorbin pa kodala kon djilabel, muzikgrupa so von kamen taj vi šaj si šanca te šunen majbut féliticka románe djila. E studentua apal šaj roden informácija pa o Internet vadj áverkhatar sar például pa i pinžándi mužkuša Esma Redzpova vadj áver kaski mužika von kamen taj von kamen ke hodj vi e ávera studentura te intresálin pe

pa kadala. E studentura šaj kezdin te keren ek korkori gindoskikarta, te šunen pe variso djila taj te analizálin o teksto taj apal po paluneske te prezentálin pengi butjako rezultáto angla e intregi andi klasa. Kado šaj phenen vadj iskirn von.

Materiálo e intregonenge

Románi mužika taj vi áver soski so e studentura kamen.

Klasakoaktivitéto 5 - Ek intervjuvo eke maj phure romesa pa o trajo sar sas anglakado

Berš: 13-16

Šhibakolevelo: B1, B2

Metodura taj sar te butjázin

E studentura site kerena ek intervjuvo eke maj phure manušesa so šaj phenel pa e rom ke hodj sarsas lenge anglakado. Fontošoj angluneske e studentura te tréna lin andi klasa taj te planérálin sar trubuj te keren o intervjuvo. Vi kodo fontošoj te repetálin ke sar trubuj e majphure manušenge te sikaven pájtiv taj respekto. Ángle so keren taj trénelin o intervjuvo e studenton del majbut hatjárimo ke sosa e rom kerenas butji anglakado taj sar von trajinas. Kehodj personligt šaj maladjon e studentura kado del le šanca te pušenpe majbut e majphure manušendar kodo so von gindonas penge, so von numa ginde vadj šundine ávrendar.

Te žanen te keren e studentura ek lášo intervju pe bute thanen kado del le hasna.

TEMA 5 – BÁRE DJÉS TAJ FESTURA

E báre djés specialno alkalmoj taj sakone manušen si lenge báre djés taj festura taj kado si vi amen e romen. Mivelhodj ame e rom anda majbut féliticka thema avas kado kerel ke hodj anda kodo na sa jékh báre djésa inkras. Anda kadala báre djésa but si so e patjamasaj khetáne taj anda kodo kodala rom so muslimuraj von kodala djés inkren so e islamosaj khetáne, még e rom so kerestéňaj (kristna) von inkren kodala djés so e kerestéňšégosaj (kristendom) khetáne. E rom vi line te inkren kodala djés so ande kodo them si ká von bešen, sar például si o midsommar ando Švédo.

Sako rom inkren akánik o 8 - to ápriliši so si o Internationálno romengo djés.

Ande kadi téma naturlig avel ánde te roden i tradicija so mujeskij sar e djila, diktura taj phenimata so e trajosaj khetáne. Ande kadi tema si:

- Patjamaske báre djés taj o románo tradicija so kadalesaj khetáne.
- Alkalmoj kana e rom kidenpe. Internationálno románo djés, románo kulturicko festiválo. E dujtone márimasko djés, pilgrimo ká Les Saintes – Maries de la. Majbut.

Dikh vi i Tema 1 - Me taj muri familja

Célo pe e intregi

- E studentura pinžáren ke hodj kana taj anda sos lengo románo grupa inkrel külöbözövura báre djésa taj festura.
- E sutentura pinžáren so sa e romen khetáne si báre djés taj ke hodj soj kodalessa o célo.
- E studentura žanen te šon khetáne sar e rom inkrenas anglakado e báre djés taj e festura taj hodj sar keren adjés iš.
- E studenton si but žanimo ke hodj so e romenca sas tela o dujto márimo.

Introdukciovo

Kana tu introducális kadi téma šaj pušes e studenton ke hodj soske báre djés taj festura von inkren ande pengi familja. Khate fontošoj o sitjardo te lel sáma ke hodj šaj si majbut féliticka tradiciji lende khére pa kodo si ke če patjamo sile taj anda savala thema avile e studentura penga familjasa. Vi kodo šaj si ke hodj e intregi studentura andi grupa či sitjon te inkren e intregi báre djés so ká e rom si. Taj vi sar inkren e djés šaj si áversar sar például: i Patrádji ká e kerestéňa (kristna) taj e muslimura o ramadáno.

Vi kodo šaj žalpe te keren ek lista pa e inkrimáta taj tradiciji so e trajosaj khetáne: kerdimo, bolimo, šinimo (omskärese), o áldozáši (första kommunionen), bérmákozáši (konfirmation), mangajimo, bijav ...

Kado tjiri buttij sar sitjardo te phandasves téle i tema ketji te keres taj so te prioritális so pont ande tjiro grupa šaj keres tjire studentonca. Kadi si ek téma ká palpále šaj aven majbutivar ando berš.

Klassako aktivitéto 1 - Amare románe báre djés taj festura

Berš: 6-9

Šhibakolevelo: A1, A2

Célo po aktivitéto

- E studentura pinžáren e maj fontoša báre djés so inkren ande lengi grupa.
- E studentura hatjáren e vorbi taj e fogalmura (begrepp) so kadale báre djésencaj khetáne.
- E studentura pinžáren kana taj anda sos inkren o Internationelno románo djés.
- E studentura barárde pengo žanimo pa i tradicija so e különbözovnone (olika) inkrimasaj andi familja.

Metodura taj sar te butjázin

O sitjárdo introducálj i téma ke hodj pušel e studentondar: Če báre djés ame e rom sitjuvas te inkras? Sar inkras ame kadal? Speciálno xábe sitjuvas te xas? Anda sos inkras ame kadala báre djés?- Kadala pušimata trajimaske taj intenzivna sitjon te aven, taj speciálno kana e studentura sita edjezin (enas) ke so von gindin savala báre djés si e maj fontoša.

E studenton si khérutni lecka te pušen penga deja taj dades ke so von gindin savala báre djési e maj fontoša. Von vi site mangel penge dejan taj daden te phenen lenge sar von inkrenas kadala báre djés kana von sas cigne. E studentura apal andi grupa phenen ke so von vorbindine khére pa e báre djés.

So pala kadoj si ke hodj e studentura site dikhen taj roden majbut pa jékhe báre djéses taj te dikhen ke hodj andasos inkren kado djés taj hodj sar inkren les. O phendimo keren e bildonca taj edjserüvnone (enkelt) tekstonca. Fontošoj ke sigo len ando sijtárimo te vorbin sar inkren o Internationelno románo djés. Khate vi šaj keren ávri penge korkorenge tradiciji ando sitjárímasko grupa andi iškola e lokálnone romenga grupasa.

Ande kadi téma site len opre vi soj i tradicija so si andi famija. Khate si te len kecavo so o maj aktuelnoj andi grupa. Fajma kodo kana varikaske djési, kana varikas pheñ vadj phral rakhadjol, vadj kana anda o népo variko colaxárel? Pasalij kodi metoda te vorbin pakado a grupasa taj khetáne te šon penge korkorenge tapastalatonca e ávrenca taj vi te len e néve vorbi. Khate si aktuálno te muken e studenton t ilustrálin vi so kerdjolpe taj vi so hatjáren pakadala festura.

Sar taj kana len opre e tradiciovura pa o mérmo taj pa i briga khatar a grupako situacija függij. Pa kado o sijtárdo mišto avelas te vorbij e dejanca taj e dadenca sar te keren taj te sijtáren kado.

Materiálo so e intregi šaj hasnin – anvendálin

Bildura taj priváta ánde khelde báredjés inkrimo so sas andi familja.

Klassakoaktivitéto: 2 - Kade inkras ame e báre djés taj kade inkrenasle anglakado

Berš: 9-12

Šhibakolevelo: A2, B1

Célo po aktivitétó

- E studentura pinžáren taj hatjáren soj o célo e báre djéšenca taj e festonca so inkren ande lenge grupi.
- E studentura pinžáren e tradiciji taj o inkrimo so khetánej e románe báre djéšenca.

Metodura taj sar te butjázin

Tu šaj mukes e studenton te ginen tekstura ke hodj sar inkren majbut féliticka báredjés. Šaj ginen ande pe lokes vadj vi hangošan (högt) e studentura. Apal vorbin andi grupa pa kodo so e studentura ginde taj kodo so e studentura pinžáren anglakodo.

Kana hangošan (högt) ginen šaj si mišto de kon maj čores ginel šaj hatjárel ke pháresi leske. Vi tu šaj gines hangošan (högt) korkori. Aktivno šunimo del lášo šhibako djakorlato (övning).

O áver pala kado si te keren maj sistématisk ke če báre djés so fontošaj e romenge, taj kanaj kadala taj hodj andasos e rom inkren kadala.

Sakade šaj žan perdal vi e festura taj e tradiciji so a familjasaj. Khate o feladato šaj avel e studentura te phen pa variso tradicija például: Kadej amáre tradiciovura kana bolimój, kana šinimo (omskärelse), kerdjimasko djésesko ikrimo...

Pa kado levelo aktuálnoj te šon khetáne ke sar inkren e báre djés ando Švédo taj ke hodj sar inker ande ávera thema kado. Si studentura kon korkori gélas perdal pa kado taj žanen, ávera so či žanen, len si sar feladato (uppgift) te roden ávri kado šaj pušen ávere studenton, anda familja vadj te roden ande e kōñvi taj pa o Interneto.

Ek áver feladato (uppgift) šaj avel e intregonenge ke hodj edjezin (enas) pak bárodjés taj e studenton si o feladato (uppgift) te iskirin ek skurto tekststo – Khate mištoj te keren ek gindoski –karta taj te iskirin e maj fontoša vorbi pi tábla. O sitjárdo žutij e studenton te birin te kezdin kade ke voj – o sijtárdo formulálj – variketji pušimáta: So tu gindis soj o maj feder kadale báredjésesa? Kon sitjon te kidenpe khetáne taj inkren kado?

Ek áversosko sikajimo šaj si ke hodj e studentura butjázin ando páro taj von keren afišura sar tekststo taj bildura, kápura sikaven pa kado bárodjés so von válastinde – line.

Materiálo so e intregi šaj hasnin – anvendálin

Bildura taj priváta ánde khelde báredjés inkrimo so sas andi familja.

Klassakoaktivitétó: 3 - Románe báredjés taj emlékezéšesko (minnes) djés

Berš: 13-16

Šhibakolevelo: B1, B2

Célo po aktivitétó

- E studentura pinžáren ke hodj anda sos, sar taj sostar e rom inkren kadala báre djés ande pengi grupa.
- E studentura šaj dikhen sar inkrenas anglakado taj sari e tradiciji akánik.
- E studenton si lášo žanimo pa o dujto márimo so sas e romenca.

Metodura taj sar te butjázin

Kadi téma pášej paša e intregi rom mivelhodj (eftersom) e báredjésengo inkrimo sa e intregone romenge fontošoj ande lengo trajó. Ame but vorbinas pa e báre djés taj e románe šavora aba de khatar i cignimáto khotej pe báredjésengo inkrimo. Taj hiába e studentonge but sogodi pinžárdoj sa jékh mištoj te len opre e báre djés ando sitjárimo. Tu sar sitjárdo si tut fontošó butji te biris te keres e studentura te hatjáren, ke von e studentura site ingren majdur kadala tradiciji taj kulturi e áver generáciovoske so avela palale.

Ande sako sitjárimaske grupi trubujas te len opre o Internationálno románo djés so inkren 8 ápriluši andi intrego juma e rom. Tume sar példa šaj keren aba de ángle ek programo so e studentura šaj sikaven penge dejange, dadenge taj e ávere ženenge andi iškola. Ek kecavo sikajimo del ek láši šanca te sikavas ángle amári kultura e gádenca, djilanca, khelimasa, diktonca...Taj kado khutjilel khetáne maj zuráles o kapčolato (hálller ihop bandet) maškar i iškola taj studentura taj maškar e deja taj dada!

Ek áver šanca si te sikaven ángle i románi kultura e studentura ke hodj te khelen ek teatro so von rakhen opre so si például pa tradicija sar mangaven, taj pa bijav. Khate sitjol e studentongi fantazija te bárol!

Ame vi site dikhas pa o dujto márimo so e romenca sas. Fakta pa kado si po Internet taj andi kőňva Zofia Z-4515. E studenton šaj delpe feladato te iskirin ek upsatso pa kadi téma.

Sar te len opre kadal vrámako našajimo fűggij (beror) pa e studentongo tapastalato (erfarenhet). But studentura anda Balkan korkores géle perdal pa kado, de naj le vorbi sar te phenen ke so lenca sas taj lenga familjasa. Pe kadala studentura si andi *kőňva Amaro Ljil* láše tekstura so pa e Balkanesko márimoj taj pa o dujto márimo. O sitjárdo šaj iskirij pušimáta pe kadala tekstura so e studentura site phenen apal. Kade te birin te žan maj páše paša e pháre pušimata e studentura lošan leske – taj opreinkrenles. Von korkori válastin (váljer) ke hodj ketji kamen von ávri te phenen pa kodo so von géle perdal so nadjon pháro sas lenge. E ávera studentrua site roden informácija ande e kőňvi taj pa Internet vadj von vi šaj pušen varikas kas si tapastalato (erfarenhet).

But studentura dikhen so kerdjol pe e romenca andi Itálija taj ande ávera thema pa o tévévo taj anda névimata, újšágura, (tidning), taj len si but pušimáta. Sar te len opre kadala üldözéša – nášimata ando sitjárimo fűggij (beror) pa a grupaki situácija. Tu sar sitjárdo te san biztošo (sákert), mindig mištoj te pušes tu khater si e deja taj e dada.

Materiali e intregonenge

Majbut šanca si te dikhen sar ek románo bárodjés inkren például filmo o Herdelezi (ek tavasickofesto so si po Balkáno) vadj e Zigenarnongo vráma e Emir Kusturicasko. Ando névimáta, újšágura (tidning) E Romani Glinda šaj ginen ke sar e rom inkren áverká e báre djés ando Švédó. Uñivar si pa románe djésengo inkrimio pa o Internationálno románo djés ando lokalno névimáta, újšágo (tidning). Kecave artiklura šin ávri taj bildura, kápura, taj kadala šuv andek permo!

TEMA 6 – ANDI IŠKOLA

Kadi téma kamel te zurárel o hatjárimo khére pe a iškolake aktivitétura. E studentura taj e dejan taj dadan delpe žanimo pa a iškolake rutinura ke so si kontakto maškar i iškola taj o kher, pa e ginimasko berš taj kana naj iškola, šema, e rutinura kana kontrolálin o sastjimo, e djésa kana ávrij ando slobodo djés, taj kana žan pe sitjimasko vizita. E deja taj e dada žanena pe če riga - sar lešijpe lender te žutin e šavoren ande khérutne feladatura (uppgifter) kana a romána šhibasa trubuj te žutin so pa e romengi kulturaj taj historia.

E studentura ávri phutren pengo sitjimasko teknika pa kodo kana sitjon pa e romengi historia taj pa e romerngo situacija ande e ávera thema, taj pa e romengi šhib so sile variáciji taj dialektura, taj phutrimo – žanimo sar i románi šhib so numa vorbenca si šaj kertjol vi románi iskirimaskišhib.

E maj phure studentura taj lenge dejan taj dadan avla vi žanimo pa a iškolako sitjimasko – taj butjako žutori si maškar e sitjimo -taj butjako válastášij (val).

Célo pe intregi

- E studentura žanena vorbi so a iškolasa taj e ánde sitjimasaj khetáne.
- E studentura žanena sar trubuj te aven andi iškola taj sar trubuj te keren penge khérutne feladatura (uppgifter).
- E studenton si žanimo pa e romengi historia, šhib taj pa e romengi situáciji ande ávera thema.
- E studentura site žanen so jelentij –soj kodo te avel lášo amal.
- E studentura ávri kerdine penge sitjimaske tekniki.
- E studentura hatjáren soj maškar o sitjimo taj butjako válastáši (val) khetáne.

Introdukcija pa i tema

Tu sar sitjárdo site keres te hatjáren e studentura tej e deja taj e dada sar a iškolake butjaj kerde taj ke hodj so tu lešis tu e studentondar taj sar te al o kontakto maškar i iškola taj maškar e studentongo kher.

Kadi si ek téma ke si anda sos te aven palpále ká kadi. E maj terne studentura site sitjon e vorbi taj fogalmo (begrepp) so a iškolake aktivitétoncáj taj a klasasaj khetáne vi románes taj vi švédicka. Von vi site žanen sar site aven andi iškola taj soj kodo te avel ek lášo amal.

E maj phure studenton kadi téma del šanca te trénelin sar e sitjimasko teknika taj ande maj báre klasi i butji šaj del hatjárimo pe o švédicko sitjimasko – taj butjako sikajimo- (vägledning).

Klasako aktiviteto 1 - Muri klasa taj muri šema

Berš: 6-9

Šhibakolevelo: A1

Célo po aktivitétó

- E studentura žanen e vorbi so khetánej andi klasa e bajura taj a iškolake aktivitétóncaj.
- E studentura hatjáren soj ek šema taj žanen e vorbi pe e sitjárimaske aktivitétura vi po románo taj vi po švédicko.
- E studentura hatjáren a vrámake fogalmura (begrepp) so e djésencaj, a iškolake djésesaj taj e kurkesaj khetáne.

Metodura taj sar te butjázin

Kezdin te pušes e studenton ke hodj so si ánde andi klasa taj iskirin opre pi tábla e intregi vorbi so e studentura phenen taj so von opre aven korkori. (E studentura hasnin románi taj/vadj švédicko šhib). Ker ek gindimaski karta kruja e pušimata. So si andek klasa? Iskirin opre e intregi vorbi so e studentura aven opre- taj te trubuj vitu šuv páše tjire! Ker i lista te avel duje šhibengi taj phenen e studentonca khetáne sako vorbi. Šuv e románe vorbi ánde ande edjserüvno (enkelt) meningo például: I tábla zelenoj, i kőňva phárij, muro askamin zuráloj.

Pe kado grundicko levelo fontošoj o sitjárdo te kerel strategiji ke hodj e studentura te žanen te sitjon so majbut vorbi. Kecave bajura so si, so šaj dikhen, taj šaj sikaven keren so majbutivar. Ek áver si te hasnin patreto, bildo, kępura, khatar memorake khelimo vadj kőňvi. E studentura šaj makhen pengi klasa so majbut bajonca so žanen – pado, askamin, tábla, karta, kőňva, iskirimaskimesája, ceruza...

O áver feladato si ke hodj e studentura te hatjáren sari ek iškolako djés taj eke kurkesko planeringo. Tu ostis i šema pek kurko časónca taj sitjimaske temasa (ámne) ánde.

Kadi šema šaj avel pe duje šhiben kodale studentonge kon pe kado leveloj A1. Tu site matjarázis- phenes ke savi téma pe sosi taj tu site dikhes ke hodj e studentura hatjáren kana pa o časo si dini i vráma. A butjako feladato e studentonge si ke hodj ando páro te pušenpe jekhvarendar pa i šema, például: Kedjengoj ame i angluni lekcija tetrádjone? Če sitjimo (ámne) amen marcine deše (10) časongo? Savo djés si ame románi lekcija? Ketjengoj e xábessko rasto lujine?

E studentura so či žanen but románes mištoj kadalenge te pušenpe ando páro angluneske švédicka (vadj pek áver šhib so e majbut žene vorbin vadj so e studentura žanen). Apal vi románes sa kodala pušimata keren.

O phendimo (redovisning) kodoj ke hodj e studentura site matjarázin – phenen ke soske sitjárimo (ámne) /temi si le eka iškolako djés taj ke hodj soj ek intrego iškolako kurko.

Sar sitjárdo tu site informális tjire studenton ke sarsite aven tute ande tjiri klasa taj so tu lešis lendar te keren. E studentura opre site vazden penge vast kana variso kamen te pušen vadj te phenen? Sar si kana švédicka sitjon? Si varisoske zakonura andi iškola például sar e studentura site aven andi klasa vadj sar site aven kana andi xábesski sala žan?

Khérutno feladato- upgífto

E studentura site sikaven pengi kurkeski šema penga dake taj dadenge taj te vorbin lenca ke soske zakonura si sar trubuj te aven.

Gramatika

Kana perdal dikhen i šema situ šanca te dikhes ke hodj e studentura žanen te sámolin (räkna) pe selduje šhiben.

Materialo e intregonenge

Kurkeski šema vi románés taj vi švédicka (vadj pe ávera šhiba so e studentura žanen)

Memori

Korkori kerde trušuleske vorbi patrétionca, bildonca, képonca taj vorbenca.

Klasako aktiviteto 2 - Ek lášo amal

Berš: 10-12

Šhibakolevelo: A2, B1

Célo po aktiviteto

- E studentura žanen sar te aven andi iškola, pe a iškolaki udvara (gården) sari ek lášo amal.

Metodura taj sar te butjázin

Muk e studentura te phenen eka iškolako djés vadj iškolako kurko. Kado von šaj keren iskirimasa vadj phenimasa. De instrukciji pa kado ke hodj vi site tordjol ande kado ande so si pe rastura taj ávral anda iškola, soj vojako taj soj pharimo lenge.

Vorbinen andi grupa pa kodo so e studentura phenen. Gin ek teksto sar e studentura šaj aven andi iškola taj muk te šon paša pengo páši penge žanimasa (erfarenhet).

Ande varisave grupi aktuálnoj te butjázin ke hodj sar te aven sar te višelkedin (uppföra sig) andi iškola taj so e studentura phenen eke láše amalesa. E studentura site žanen sar trubuj te sikaven jekvárenge pájtjiv – respekto vi andi i iškola taj vi ávral kana naj andi i iškola. E rom siklej te den jekhvären pájtjiv khére.

Gramatika

Kadi tema del sistematicka te zuráren - te baráren e studentonge vorbengo žanimo kana pa o érzéšij (känslor) e vorbi, például - loš (substantivo) - lošakoj (adjektivo), lošal, asal (verba).

Klasako aktiviteto 3:1 - Te keren pala instrukcijovura taj te roden informationociovo

Berš: 10-12

Šhibakolevelo: A2, B1

Célo po aktiviteto

- E studentura žanen te keren pala instrukcijovura so o sitjardo del.
- E studentura žanen vi phendimasa taj vi iskirimasa te sikaven penge iškolake feladatura.
- E studentura žanen te roden fakta te sitjon pa majbut féliticka romenge grupi ke hodj ká bešen taj če šhibaki variaciji kade hasning.

Metodura taj sar te butjázin

O feladato si ke hodj e studentura pala e sitjárdesko instrukciji te roden fakta ke hodj ká bešen e rom ande ávera thema. O sitjárdo opre késülindas (förberedd) ke hodj das ek Europaicko karta eka listasa taj statistikasa ke hodj ká ketji rom bešen. (Pa e studentonge berš függij – tordjol ke hodj so šaj si pi karta, šaj si e themenge ánava vadj šaj avel ek "kori" karta – so naj e themenge ánava).

Apal e studentura válastin – len penge ávri ek them taj roden fakta pa kodo them ande e kőhvi vadj po Interneto, e studentura šaj butjázin khetáne ande párura. Kodala studentura savala žanen pa ávera thema mišto šaj te phenel pa kodala thema. E studenton so si népo taj bešenas ande ávere themen, šaj pušenlen ke če situácijaj e romen ande kodo them, taj aktuálno te avla vi šaj pušenpe anda sos von mukle kodo them taj aviletar ando Švédo. E studentura vi šaj žanen ávri ke če variáciji – dialektura si pi romani šhib khote ande kodo them, taj vi kodo šaj pušenpe ke hodj már si e kőhvi, filmura, radioprogramo, djila pe kodo dialekto.

E studentura iskirin ek skurto teksto taj apal phenena (redovisar) angla e ávera andi grupa.

E studentura sikavena pi karta kodo aktuelno them ke hodj kálo taj vi site vorbin variso pa romengo trajo sar e rom trajin ande kodo them.

Kadale feladatosa e studentura sitjon te žanen te keren pala e instrukciji, o tapastalato pa i butji andi grupa, ká e majbut taj áversoske žénenca penge tapastalatoso žutin te al ek láši butji- po végo. Von vi sitjon te iskirin ek össefoglaláši (sammanfattning) taj vi vorbenca – mujesko prezentácija te keren. So ando feladatoj speciálno intresantoj e románe studentonge de o *tapastalato sar te butjázin žutij e studenton vi ande ávere sitjárimáta!*

Materialo e intregonenge

Gindoski karta so a grupasa kerde khetáne
Europaicko karta

Klasako aktivteto 3:2 - Ame kidas fakta pa e romengi situácija ande e ávera thema

Berš: 13-16

Šhibakolevelo: B1, B2

Célo po aktivitéto

- E studentura pinžáren e maj fontoša fakti anda sos e rom géletar ávri anda India, taj aviletar andi Europa.
- E studentura pinžáren ká bešen e rom adjés taj hatjáren e romengi situácija ande ávera thema.
- E studentongo románo identitéto zurajvel

Metodura taj sar te butjázi

E studenton pe kado levelo sile grundo pa e romengi historua taj vi sar e romengi situácijaj ande e ávera thema. Kado sitjárimo ande kadi téma te avel po čáčo (korrekt), levelo o sitjárdo anglunimastar site pušel e studenton ke hodj so von žanen pa e rom

so trajin ande ávera thema, taj so žanen pa e romengi historia, taj vi kodo šaj pušel ke sar šaj žanen taj roden ángle pa kodo i fakta so nadjon dulmut sas.

Apal prezentáljij o sitjárdo o fogalmo (begrepp) pa e romengi historia taj vi phenel i fakta so von rakhlas taj so adjés žanen pa e romengo sármazási (ursprung) anda i Indien taj lengo vándorláši - phirimo andi Europa.

Sako studentura pe kado levelo site žanen so si e diferentálna teoriji ke hodj anda sos e rom mukline i India taj pa e diferentálna drama so e rom vándorolinde- phirde taj avile ande ávera thema. Sar sitjárdo tu site dikhes ke hodj már ketji tjire studentura žanen taj tu site kompletális lenge kodo so von inke či žanen taj te phenes e néve fakti lenge.

Apal šaj mukles te len penge ávera metodura te šaj forskálin – te roden majdur. E studentura šaj rakhen fakta pa e rom taj pa lengi situacija ande ávera thema te dikhena speciálnan sar si e rom ande kodo them sar például: Makedonia, Polska, Finno...- Si studentura so len penge ande kadi situácia kodo te keren butji taj te roden pak them pasos aba von žanen variso taj sile tapastalato (erfarenhet) andales, ávera šaj gindin penge sar ek kihivási (utmaning) te roden faka pak "névo" them. E studentongo khetánutno žanimo vazdelpe e studentongo te lena sa ávera thema, de utjan akkor vikodo šaj si mišto te šaj hašonlitin (jämföra) penge fakti e studentura te line sa jékh them.

E studentonge te žal ávri- te šikerüljij lenge lengo forskningo o sitjárdo site žutij te sikavel lenge megfelelöva (lämpliga) tekstura anda sitjimáske kőhvi. Tena naj kecave kőhvi site žutin e studenton te rakhen fakti pa Interneto taj anda ávera iskirimatoske kőhvi, taj te si kecavo informáciovó so perdal site šon például pa englišicko o sitjárdo site žutij e studenton.

O sikajimo (redovisning) site al sar iskirimasko raporto tekstosa taj vi patrétanca, képonca, bildenca taj kartenca mišto avlas te avel. Vi kodo fontošoj e studentura te šaj prezentálin pengó rezultáto e ávrenge andi grupa taj te ingrel ek diskucia pa kodi fakta so von rakhline taj line.

I situácia e romenge čorij ande bute themen. Sar sitjárdo tu site aves opre késülime (förberedd) ke hodj e studentura šaj avena brigake vadj xojárika tela kadi butji pe "penge" thema. Kecave érzéša (känslor) šaj butjázin ánde te diskutálina andi grupa pa e manušenge jogura (rättigheter) taj te muken e studenton te den javašlato (förslag) so trubujas te keren ande kadal thema. Tu iš šaj sikaves pozitivna so er om kezdinde, so e rom kerdine taj line ángle.

So ando feladatoj speciálno intresantoj e románe studentonge de o *tapastalato sar te butjázin žutij sar te értékelin (värdera) e studenton si hasna (nyttja) vi ande ávera sitjimáta!*

Materialo e intregonenge

But informácija pa rom taj pa amári románi historia si po Interneto. O majbut informácija si po englišicka, de vi švédicka si taj vi románes si ek cera.

Klasako aktivitetó 4 - Sitjimo taj butjako válastáši - válo

Berš: 13-16

Šhibakolevelo: Intregi

Célo po aktivitéto

- E studentura žanen pa a iškolako sitjimasko – taj butjako sikajimo- butjako – sikajimo (vågledning) so si andi iškola.
- E studentura hatjáren so a iškolake sitjimasaj taj a butjake sikajimasa (vågledning) si khetáne.

Metodura taj sar te butjázín

Tu sar sitjárdo situ feladato te késitis (förberedd) tjire studenton taj lenge dejan taj daden so si andi iškola te den e sitjárímasko- taj butjako sikajimo- butjako – (vågledning). Kana tu planerális kadi tema musáji tu te žanes kana desa tjire studenton kadi informácija. Kado naj tjiro ansvari te phenes sar andi iškola si e sitjárímasko- taj butjako - sikajimo- butjako (vågledning) de tu šaj žutis tjire studenton te hatjáren i informácia taj te késitis le pe e pušimata pa e praktikosko than, so te len penge te sitjon.

TEMA 7 – TRANSPORTO TAJ PHIRIMO

Kadi téma si jékh ande e témi so e romenge puranimasaj khetáne. Kana ame vorbinas pa e utazáša (resa) maškar e rom, attunči ame gindinas pe kodi vráma kana e rom musáj sas te žan pa jékh than po áver taj ande ávera thema. Ande kadi téma šaj sitjáren pa e rom sar aviletar anda i India taj hodj anda sos vi adjés e rom site žantar ande ávere themen.

De o maj but pe i utazášaj (resa) taj sar e rom žan adjés taj so hasnin adjés kana variká žan.

Dikh vi: I tema 3 - Muri komuna, Tema 4 – Romene vastengebutja, Tema 6 Andi iškola

Célo e integonenge

- E studentura žanen e vorbi pe diferentna transportoske bajura.
- E studentura žanen te phenen vadj te iskirin pak utazáši (resa) so von korkori sas.
- E studentura žanen khatar e rom aven tar sar sas musáj e romenge te žan maj dur anda kodo so našavenasle, anda mário, taj ke hodj von či birinas te inkren te denle xábe penga familja.

Introdukcija pa i téma

Tu sar sitjárdo šaj kezdis te vorbis e studentonca taj te emlékeztetisle (páminna) ke hodj rom ande intregi thema si taj hodj diferencija si vi maškar e rom, sar például áver soskej lenge dialektura, tradiciji taj trajimo. Tu sar példa šaj sikaves grastes taj vurdon ke inke si ká so hasnin sar transporto kado taj hodj vi áver káj si kana hasnin grasten e vurdonesa vi pe speciálna alkalmura – thana. Sar például pe kado šaj phenes ke hodj but rom – o völegéni (brudgum) pe grasteske vurdones žal pala i meňasoňa (brud).

Apal šaj pušes e studenton ke hodj sosko transportosko bajo pinžáren, taj iskirien pi lista pa sogodes so e studentura žanen – pa e motora taj busura pa repülovo taj helikopteri!

Tume šaj dikhen pe patrėti, kápura, bildura, taj vipe néve vorbi.

Khate te hatjáres ke aktuálnoj šaj les opre pa e rom ke hodj sar aviletar ávri anda i India tar sar e romenge sas musáj te žan maj dur pe ávere thanen taj themen. Kado perspektivo speciálno aktuálno ande kodale grupi ká si studentura so korkori avile ando Švédo sar nášle (flykting).

Klasako aktiviteto 1 - Diferentna transportoske bajura

Berš: 6- 9

Šhibakolevelo: A1

Célo po aktivitétó

- E studentura žanen e maj edjserüvura (vanligaste) vorbi pa diferentna transportoske bajura.
- E studentura žanen te iskirin téle vadj te iskirin skurti mondata pa diferentna transportoske bajura.
- E studentura žanen te phenen taj te pušen so e utazášosa (resa) si.
- E studentura žanen te phenen sar ame šaj žas pe ávere thanen.

Metodura taj sar te butjázin

Hodj i lekcija o sitjárimo te avel intesanto e studentonge šaj kezginas eke khelimasa. O sitjárdo phenel e studentonge te makhen ek vonato. Apal e studentura šaj phenen ke karing kada vonato žala. O sitjárdo saj zurárel e studenton te phenen majbut thana taj thema. Apal e studentura makhen pengo vonatosko vurdon taj makhen pen korkori vadj šon khote pengo korkori patrétó, képo ando vurdon. O sitjárdo khetáne šol kadala vonatoske vurdona taj kerel andale ek vonato so appal opre šol andi klasa.

Pek áver rig šaj kezdin kadi tema eke motoresa. Sar dičol tumaro motori ávri? Ketji žene resen ando motori? Motoresa sitjon te tráden kana ká tumáro népo žan? Sanas aba tu pe repülövös? Tuke vojakož te žas áverká? Vadj kana žan lungo drom kodo si rucimasko? Tu opre iskiris kodala néve vorbi pi tábla. E studentura makhen patrétura, kápura pa transportura taj tu žutisle te iskirin khote e vorbi. E néve vorbi mišto avlas te šos ánde ande edjserüvo (enkelt) mondato, kade maj kőneni te sitjon ánde e néve vorbi. (Muri bicigla si loli, e dadesko motori sigoj. E papos si ek grast taj vurdon.)

Gramatika

Pe kado levelo si ando fokus e vorbenge sitjimo. Muk e studentura te iskirin téle e néve vorbi pa i tábla taj tu šaj iskiris khote ando plural – kana maj buti sar phenel pe például: ek motori – maj but motora, ek vonato – majbut vonatura ... Suv paša jekhváres e studentonge šhiba (romani, švédicko, englišicko, makedonicko ...) Sar bušol o helikopteri taj i rakéta románés – taj pe ávera šhiba.

Materiálo

Patrétura, kápura pa sogodickone transporton

Klasako aktivitétó 2 - Sar taj anda sos e rom žan adjés

Berš: 9-12

Šhibakolevelo: A2, B1

Célo po aktivitétó

- E studentura žanen te sikaven kodala transportura so e rom hasnin adjés.
- E studentura žanen te sikaven ek utazáši (resa) so von kerdine.
- E studentura pinžáren taj žanen ke hodj anda sos e rom adjés musáj te muken kodo them ká von but berš trajinas.

Metodura taj sar te butjázin

O sitjárdo šaj kezdiť te phenel sar e romenge mindig musáj sas te žan pa jékh than po áver. Khate šaj si aktuálno te dikhen pek kárta sar e rom géletar ávri anda i Indija ande ávera thema. O sitjárdo vi site phenel anda sos sas e romenge musáj te žan majdur. Apal e studentura šaj butjázin duť taj duť, taj te roden fakta pa e romengo drom so kerdine anglakado taj ke hodj sar e rom žan adjés. Fajma kadala pušimáta žanen maj phure manuša ke hodj sar žanas anglakado, kana taj anda sos phirenas vadj vi šaj roden fakti ande kōňvi vadj pa Interneto. Kado von site šon khetáne taj te dikhen anda sos e rom žan adjés. I butji so kerdine phenen angla i grupa taj šaj len penge žutori pa patrétón, kápura vadj pa tekstura.

E studentura vi šaj phenn ke hodj sar taj ká sitjon te žan von po milaj. Kado šaj si ando Švédo vadj šaj žan ká penge népura ande ávera thema. E studentura sikaven taj phenen kado žutimasa e patrétónca, képonca taj penge skurtone tektosa. Khate o sitjárdo šaj zurárel e studenton te hasnin vi vorbi ke hodj sar hatjárenas – sar sas lenge érzéšosa (känslor). – Vojako sas khote, ke ... Rucimasko sas kana lešinassas..., Me brigaki simas kana sas te avastar ...

Ek áver gélimo pa sos vorbin vadj iskirin šaj avel kana sas anda iškola pi vizita sar o romanogrupa so kerdas vadj e studentura so kerdine tela o sitjárímo a švédickona grupasa. Sar o manuš disponálíj ek kecavo prezentaciovo e studenton si hasna andakado vi áverkana!

O sitjárdo te kamel maj dur te cirdel kadi téma ke hodj anda sos ketji but rom musáj te muken pengó kher, fontošoj o sitjárdo te žanel pa e studentura te vorbij lenca ke sar lenge sas te aventar te nášentan vadj te sile népo so sas te nášentar. Pe kado levelo e studentura fontošoj te šaj phenen sar hatjárenas žutimasa e patrétónca, képonca taj e fontošone vorbenca.

Gramatika

Kado aktivitétó del ke hodj e studentura šaj baráren penge vorbenge žanimáta kana pa maj but fēliticka érzéši (känsla) – sikaven. Például: darajimo, dár (substantivo), te daral, daral (verbo) taj páše te šon kamel – hiáňzij – (saknar), ellenkezövo (motsats) – kamel-utálíj, grádicko különbšégo- či kamel, xojajvel, utálíj (hatar).

Materiálo

Jumaki karta, Europaicko karta

Klasako aktivitétó 3 - Anda kodo sas te žan e rom anglakado taj aká

Berš: 13-16

Šhibakolevelo: B1, B2

Célo po aktivitétó

- E studentura žanen e vorbi pe maj bute transporton, vi so e rom hasninas – anglakado taj vi moderna transportura.
- E studentura žanen anda sos e rom adjés musáj te muken pengó them taj than ka von bešenassas.

- E studentura žanen te sikaven ke hodj sar taj anda sos e rom tela diferentno vráma musáj sas te resálin.
- E studentura žanen te phenen ke hodj sar hatjárenas taj so sas tela ek utazáši (resa).

Metodura taj sar te butjázin

Kadala studentura kade gindoljpe ke pinžáren o o alapo –grundo taj i fakta ke hodj anda sos e rom mukline i India taj ke hodj sar taj kana avile e rom ande e ávera thema. Tu sar sitjárdo šaj dikhes kado žanimo ke hodj e studentura žanen so sa e intregi trubuj te pinžáren. Sikav pek karta taj muk e studentura te vorbin – te phenen kodo so von žanen!

O áver feladato si ke hodj e studentura vadj maj but sitjon taj žanaven ávri ke hodj sar sas anglakado taj attunči von roden fakta kade ke intervjuálin – pušen ávri maj phure romen, ginen kőňvi taj roden po Interneto. Kado e studentura mišto avlas duj taj duj te keren ando páro. O phendimo – ke hodj so kerde von ando páro sikavelpe angla i grupa patrėtonca, képonca taj tekstonca. E studentura vi šaj len penge te dikhen maj páše ke anda sos e rom adjés site muken penge thema ká bešenas. Vi khate e studentura šaj butjázin duj taj duj ando páro taj te roden fakta pa kodo ke hodj te intervjuálin manušen kaske musáj sas te nášeltar, fakta šaj len – kiden pa o Interneto vadj anda e kőňvi. O phendimo –taj ke hodj so kerde šaj keren eke raportosa te iskirin vadj te phenen – te vorbin angla i grupa.

Materialo

Jumaki karta och Europaki karta

TEMA 8 – XABÈ TAJ GÁDA

Ande kadi tema si kecavo so e romenge puranimasa - historiasaj khetáne, sokášesa taj a tradicijasa. O románo alapo – grundo sikatjol pa e tradicionalni gáda taj pa e romengo vendégšégo (gästfrihet). Ande kadi tema si e studenton šanca te butjázin but e romanipesa. – So jelentij e romenge o xábe taj o vendégšégo (gästfrihet)? So jelentij kodala románe kulturálna gáda maškar e rom taj če statusi si le? Pa kadi téma kerestül – perdál e studentura vi máj feder birina te dikhen e diferentna romane grupi taj lenge tradiciji.

E rom khetáne tartozin –si de e rom naj homogéno grupa pe sako rig.

Páše kopláli si ávera temi pašakadi i Tema 5 Báre djésa taj festiválura taj i Tema 9 Vráma, beršeske vrámi taj o djés – i vráma.

Célo e intregonenge

- E studentura žanen sar uravelpe tradicionálni ande pengo grupa taj žanen kodala vorbi so e gádencaj khetáne.
- E studentura žanen variso ke sar e ávera románe grupi uravenpe tradicionálni sako djés taj pe festura.
- E studentrua žanen o románo vendégšégo (gästfrihet) taj žanen sar fogadin eke vendégos (gäst).
- E studentura žanen če tradicionela xábe si kana báre djási vadj festura ande lenge taj ká e ávera románe grupi.
- E studentura žanen e xábeske vorbi, fruktonge, zelenimaske taj vi žanen savoj lášo – sastimasko xábe.
- E studentrua žanen te keren ek maj edjseruüvno románo xábe/koláko.
- E studentongo románo identitétó zurajlas. Von hatjáren e ávere románe grupasa ke sile khetáne maj but sogodi.

Introdukcija a temako

Kadi tema but šanci del te šaj phutren ávri o romanipe ká e studentura taj pek pozitivno rig vi e studentungo románo identitétó zurajvel.

O sitjárimo pa e tradicionelna gáda ávri žal khater e studentonge phendimo ke hodj sar von uravenpe ande pengi familja. O sitjárdo mangel e studenton te anen pence penge šukára románe gáda vadj te keren foto prále vadj pa penge dejake taj dadenge te sile románe gáda. E studentura phenena ke hodj már kana hasnin von kadala gáda. Von phiraven kadala sako djés vadj numa pe festura taj pe báre djés? Si különbšégo – diferencija maškar e šavorenge gáda, ternenge taj maškar e bárengé gáda? Si variso historia pa e gáda?

Ande grupi ká si studentura anda majbute grupen naturligi te vorbin sosi sa jékh taj sosi áver maškar le. Ke tena na o sitjárdo site késülij (beredd) te avel te lel opre maj bute románe grupake gáda tela kadi tema.

Introdukcija ká kadi tema vi šaj si vorbimasa pa e xábeski tradicija so sakodjési taj sa khetáne kana báre djésaj taj festura. E studentura šaj phenen ke savo xábe kamen o maj feder. Savo xábe si pe báre djés. – Kado sitjol te del trajimasko vorbimata – diskuciaja andi sitjárđi grupa!

Kana pa kado vorbin si aktuálno te vazden opre ke so e studentura žanen pa románo vendégšégo (gästfrihet). Vadj kado variso naturligi ke e studentura čina gindinde pe kado angla kado sari ká e rom o vendégšégo (gästfrihet)? Sar sitjárđo tu šaj phenes ke hodj anda sos kado ká e rom si ke hodj len kana si xábe ulavenles ávrenca bi gindosko. Ek lášo vorbakošhib si ande kado prezentácija: Grasta kames žov? No, na puš šoha e vendégos (gäst) ke kamel xábe, hanem šuv ávri taj o vendégo (gäst) xala.

Khérutno feladato

Kana kadala temasa butjázij o manuš attunči aktuálnoj e studentura te pušhen intrego vráma khére sar von keren ande pengi familja, sar e tradiciji sas anglakado taj soj inke vi akánik so absolutlig trubuj te keren. E deja taj e dada kade ándeđ cirdine ande a iškolaki butji taj hatjären ke če fontošoj lenge tapastalatura (erfarenhet) pe e šavorenge žanimo te bárol – te phuterdjol.

Klasakoaktivitéto 1 - Tradicionalna gáda

Berš: Intregi

Šhibakolevelo: A1, A2

Célo po aktivitéto

- E studentura žanen e vorbi so e tradicionalne gádenca si.
- E studentura pinžären ke sar te uravenpe ande tradicionalna gáda si diferencija maškar e románe grupi.

Metodura taj sar te butjázin

Ek lášo metodo si te žanes ávri ke hodj ketji e studentura pinžären e majbut féliticka tradicionalna gáda te sikaves lenge patrétura, bildura pa majbute féliticka románe grupi taj te pušes e studenton ke hodj már žanen von ke hodj khatar aven kodala rom so po patrétój, képo vadj anda savi grupaj von. Sikav patrétura vi pa feston taj vi pa xábes. Pinžären vadj žanen če festoj kado? Sar ame inkras o bijav ande amári grupa taj sar inkren e ávera ande penge grupi? Kado e studentura hatjären ke hodj vojakođ taj kado sitjol te phutrel lengo kivánčišágo (nyfikenhet) te rodan majbut pa e romenge sokáša taj tradiciji.

But studentura aba žanen e maj fontoša vorbi so khetáneđ e tradiciovosa sar te uravenpe, de muk e studenton sa jékħ te kiden khetáne e vorbi so kadalesaj – dikhlo, krétinca, rakoto cokħa, khér, vesta, somnakasa...Iskirin opre pi tábla e vorbi taj muk e studentura te iskirin téle kadi lista. Ek áver rig si te birin te sitjone vorbi te mukes e studenton te makħen eka žuvja vadj eke muršes ande tradicionalna gáda taj te sikaven po patrétó ke hodj so sar bušol. E vorbenge listi taj e patrétura, képura andi Butjáricko perma kiden khetáne. (Majbut si pa kado ando Anglunimo iskirime.)

E studentura vi šaj makħen ek patrétó, képo pa pengi dej vadj dad taj te sikaven sar lenge gáđaj pe sako djéses taj sari pe i festura. Kadale patrétosa, képosa kamelpe te

šaj ingrel te šaj vorbin pa e gáda taj pa e gádango štilo, taj ke hodj anda sos varisave tradicionalna gáda numa po festoj.

Klasakoaktivitéto 2:1 - Ame sikavas opre amáre gáda ávrenge

Berš: 6-9

Šhibakolevelo: B1, B2

Célo po aktivitéto

- E studentura pinžáren áver románe urajimáta taj žanen te prezentálin kadal vi ávre žénenge kon naj andi sitjimaski grupa.
- E studentura žanen te keren tradicionalna gáda.
- O románo identitéto zurajlas.

Metodura taj sar te butjázin

Me žanav anda muro korkori tapastalato ke hodj e studentura pozitivna kana von šaj sikaven opre kecavo variso so von kerde vadj so von sitjile variso pe a dejaka šhibako sitjárimo ávrenge. Kon avel te dikhel šaj aven žéne, vadj ávera studentura anda i iškola, taj/vadj e deja taj dada taj i familja. Kado láso alkalmoj (tillfálle) kana o internacionelno romengo djési ando ápriliši 8 vadj kana a i iškola si Phuterdo kher. So e studentura šaj sikaven šaj si kodo gádengi paráda, ale o maj feder avlas sa áver soske gáda te aven, ke hodj kodala kon dikhen šaj sitjonpe ke e romen maj but féliticka románe tradicionalna gáda si. Ek áver šaj si ke e studentura opre sikaven taj vorbin pa e afišura so von kerdine kana rodine pala e románe tradicionalna gáda so e báre djésencaj taj e festonca. (E djila iš sitjon te kamen!)

Te butjázin kecave programosa kado žutij e studentura khetáne te khutjilen. O sitjárdo korkori kerel ke hodj ketji e studentura site keren anda programo taj hodj kon phenela pa introdukciovo taj kon khutjila kerela kado gáta.

E deja taj e dada sitjon te kamen kado te dikhen ke hodj če godjaveraj lenge šavora taj hodj ketji žanen e šavora pa o románo tradicija. Kodala so ávrij (naj khonik e šavorenge) majbut mangel sar o publikomo de vi khate pozitivna sitjon te aven o programo mišto te gindindeles perdal taj mišto te kerdineles.

Materiálo

Te keren ”papirošicko baba” (modelo) románe gádencia trubuj, poxtana, čipki, morčune darabura, bisora, folija darabura, thav, suv, sineša – farbake ceruzi taj ragastovo (klistar). O modeli opre ragastijpe pe báre kartongos. E studentongo teksto so iskirinde pa kado šaj iskirin les ávri pi data taj te ragastin les opre paša i baba.

Klasakoaktivitéto 2:2 - Ame keras kurto románe gádencia

Berš: 6-9

Šhibakolevelo: A2, B1, B2

Célo po aktivitéto

- E studentura žanen če gáda phiravenas e rom taj anda sos.
- E studentura žanen sar e tradicionalna gáda dikhenas ávri ká e majbut románe grupi.

- E studentura site žanen te phenen sar parudjile e gáda historicka maškar e rom. So či hasnin aba adjés, vadj soj névo so maškar e rom si.

Metodura taj sar te butjázin

Muk e studentura te roden alapicko – grundicko informácija pa maj but féliticka gáda vadj variko báro phenel lenge pa kado vadj tena na vi šaj roden von korkori anda fakta kõnvi taj maškar e patrétura, kápura. Kado sitjimo taj žanimo sikavena pa kodo ke hodj von kerena báre kultura patrétunca, képonca, pa románe manušenge tradicionálna gáda. (Me remélj ke hodj kongodi dikhlas kodala kortura so anda Spanijaj pak žuvji so ande flamenkovicka gádaj taj oprej sudo po patrétu!)

Šuv e studenton ando páro. Sako grupa šaj válastij – lel če gádenca von kamen te keren butji. Muk akánik a konstruácijaki loš te avel! O kurto vi šaj šukaraven korkori so kerdine simádjasa. O thav lášoj te keren andales bal. Fajma čurñi somnakune lóvenca? Vadj ek kontjo eke šukáre čatosa. Kana e patrétura gátaj e studentura site iskirin teksto páše. Apal von šaj vorbin e gádengi historija jekhvárenge. Če grupa hasnij? Kadal si néve gáda vadj puráne gáda? Ande saval hasnin kadala gáda...

Klassakoaktivitéto 3 - Románo vendégšégo (gästfrihet)

Berš: Intregi

Šhibakolevelo: A2, B1, B2

Célo po aktivitéto

- E studentura hatjáren o romanipe pa o vendégšégo (gästfrihet).
- E studentura pinžáren e románe vendégšégoško – gestosko historicko palunimo.

Metodura taj sar te butjázin

Te šaj khar ánde maj phure manušes (papos/lala ...) te vorbij e studentonge ke sarsas anglakado. Mang kodale manušes te vorbij pa o vendégšégo (gästfrihet), andasos e rom mindig den variso ande pengo them. Muk kodaleske vi te vorbij ke sar site an taj sar illij te kern kana például ke hodj o manuš bite pušel tjiravel kávėja vadj teja kana variko avel. E rom mindig majbut tjiraven hajkam avela variko lende. Vorbin e studentonca taj puš sar von keren pende khére. E maj phure studentura šaj iskirin ek upsatso a témasa ”*Kade keras ame khére amende kana vendégo (gäst) avel amende*”.

Klasakoaktivitéto 4 - Románo xábe

Berš: Intregi

Šhibakolevelo: A1, A2

Célo po aktivitéto

- E studentura žanen e vorbi so ánde žalpe ando sako djésesko – taj festosko xábe
- E studentura žanen e románe xábenátonge taj pekimaske ánava.
- E studentura žanen ke anda sos taj andasos te khan o frukto taj o zelenimo.

Metodura taj sar te butjázin

Sikav ek bilda – patréta pa fruktura taj vorbin e studentonca sar bušon kodala fruktura. Iskirin e fruktongo ánava pi tábla. Ká baron kodál? Sako frukto šaj bárol khate ando Švédo? E maj terne studentura šaj makhen fruktura taj te iskirin lenge ánava khote. E maj phure studentura šaj iskirin e fruktongo ánav taj šaj isirij i vorba ande mondatos. Ker sa kodo vi e zelenimátonca. *Iskirin o ánav, makh, iskirin!*

Apal vorbin tume ke savala fruktura taj zelenimata e studentura kamen taj ke hodj anda sos o frukto taj o zelenimo sastimo del. E studentura vi site sijton ke če zelenimo trubuj ánde ande speciálna románe khábenáta.

Kado šaj kerelpe pe maj bute rigan. E studentura šaj phenen ke so von sitjon te khan khére pe sako djéses taj so sitjon te khán pe báre djés taj festura. Savo khábe anda kado si tipicko románo? Sitjon vivon te keren - te žutin te tjiraven vadj te peken khére?

E studenturon si feladato te tjiraven variso etjserüvo (enkelt) xábe vadj te peken variso. Khate vi e dejan taj e daden ánde site len. Kana vorbina pa kado e studentura site žanen ke so šutine ánde, taj fajma vi šaj anel te zumaven e ávera. E maj phure studentura vi šaj iskirin ávri penge receptura. E deja taj e dada fajma šaj aven andi iškola ká i grupa taj te phenen i tradicija pa kado xábe. Például: ke hodj kado koláko numa kana báre djési peken sar például pi patrádji.

Gramatika

Khate aktuálnoj sistematicka ke hodj te baráren e studentongo vorbenge žanimo pa o xábe, frukto, zelenimo, so ánde taj pe e fruktura e ánava, zelenimáta taj i verbaj kana kinen, tjiraven taj xan.

Klasakoaktivitéto 5 - Ame keras románo xábe

Berš: 6-9

Šhibakolevelo: B1, B2

Célo po aktivitéto

- E studentura žanen te tjiraven ek románo xábe vadj te peken koláko
- E studentura hatjáren ek recepta taj žanen te mérin opre kodo so trubuj ánde.

Metodura taj sar te butjázin

Pe kado aktivitéto trubuj ek koňha. Pušen andi iškola ke hodj már te šaj len khote ávri i sala ká šaj tjiraven. Khar te šaj eka romána romňa, deja, vadj mámi pe kadi lekcija. Románo xábe tjiravelpe butivar numa sar hatjáren – ek semo lon katka ek burňik xorizo kutka! E studentongo feladatoj ke te tjiraven ek románo xábe vadj koláko taj o sitjardo taj e deja vadj e dada žutin taj phenen sar te keren.

E studentura vi site iskirina i recepta ke hodj majd pálal te šaj tjiraven penga familjake kodo xábe. De vi šaj keren kado maj pháres. Šaj manges e studenton te mérin ke hodj ketji ek burňik xorézo ando decilitera. Ketji ek semo lon... - Attunči e studentura žanena maj ánglal ke hodj ek burňik xorézo šaj si 1 decilitera taj o semo lon kecavo ceraj ke hodj site zumavenles te hatjáren ke hodj lášoj.

Románi špenátoski zumi

So ánde trubul

2 xaña

1 darabo thuvárdo mas

lon, pipéri spánicko pipéri šuko vadj so ando šuti

šut 1 bári roj

½ tubo paradičomoski püréva

2 burñika xorézo

1 kg zeleno špenáto vadj ½ kg pahosárdo špenáto

Ropaja ketji kamen

Krumpli ketji kamen

Te rántis i zumi trubujto áro taj margarino. Te al mišto o rántáši pi zumi site san sikli/siklo te rántis i zumi.

Šor páji ketji te šaravel sa ánde sogodi taj apal pale šoresa!

Kade ek románi recepta šaj dikhel ávri. De muk tjire studentura te iskirin maj but maj specifikálto recepta.

Lášo xábe!

TEMA 9 – VRÁMA, BERŠESKE SEZONURA TAJ O DJÉS

O centrálno ande kadi tema si te vazden opre ke hodj so e rom kerenas taj keren tela diferntni beršeske vrámi. Kana e rom si ávral taj žan/butjázín? Če šon žan/butjázín? Če šon žantar taj če šon aventar palpále khére? Vadj bešen e manuša aká numa pek than taj či žan adjés aba khati. Sar dičol ávri ande difentna románe grupi ando Švédo taj ande ávera thema?

E studentura site žanen i vráma – o čáso, ke site passalin o čáso andi i iškola, site žanen kana savo djés če aktivitéturaj le. Von vi site žanen románes e djéseske vrámi (detchára, djése, rátji), e kurkeskedjés taj e šonenge ánava.

Si vi ande ávera témi ká si pa i vráma (dikh téle). Khate vi šaj si aktuelno te vorbin ke hodj soske gáda trubun te len tela e diferntna beršeske vrámi taj tela e diferntna djéša.

Dikh vi: Tema 4 Románe vasteskebutja – Akánik taj anglakado, **Tema 5 Báre djés taj festura** – Kalendáriumo taj datumo, **Tema 6 Iškola** – Čáso taj i vráma

Célo e intregonenge

- E studentura žanen e kurkeske djés románes, e šona taj e djéseke vrámi.
- E studentura žanen e vorbi so a vrámasa, e časosaj, taj e djésesaj khetáne.
- E studentura pinžaren ke hodj so e rom kerenas anglakado tela e diferntna beršeske sezonura.

Introdukciovo

Ke hodj e studentura te hatjáren e beršeske sezonura tu šaj kezdis te pušes e studenton ke kanaj lenge beršenge djés. Pala kodo ke hodj so e studentura phendine pala kodo majdur šaj pušesle ke hodj šil vadj tatjimo sitjol te avel attunči. Milaji vadj jivend? Apal iskiris pi tábla e šonenge ánava taj šosle ánde pala e beršeske sezonura. Apal šaj phenen e integri ke če šon si lenge berš.

Ek áver kōñüto rig si te dikhen ávri pa i fejastra taj te pušes e studenton ke če vrámaj adjés. Del o jiv? Jo! Kade vi e vorbi ánde, šil taj jivend. Vadj o jiv bijal aba ke o kham aba pekel? Jo, taj attunči o tavasi avel aba!

Kado si te phanden e néve vorbi ká kodo so e studentura dikhen taj fajma vi so hatjáren, kado kerel ke e studentura maj feder emlékezin e vorbi. Apal naturligi te žan majdu kodalesa te vorbin ke hodj soske gáda site len prépe kana o jiv del vadj so te len prépe kana i balval phurdel, o brišind del...Taj jivende e studentura šaj gindonpe palpále ke milaje če sáne gáda hasnin!

Vorbin e studentonca pa e romenge phirimo sari khetáne e beršeske sezononca. Vorbin e studentonca pa e báre djés taj ke hodj tela savi beršeski vráma sitjol te avel. De vi i patrédji so sitjol te parudjol, de sajékh mindig pã tavasi perel ávri te avel.

Klasakoaktivitéto 1 - Beršeske sezonura taj e šona taj če gáda hasninas tela e diferentna beršeske sezonura

Berš: Intregi

Šhibakolevelo: A1, A2

Célo po aktiviteto

- E studentura žanen e beršeske sezonura, šona, kurkeskedjés románes.
- E studentura žanen če gáda hasnin taj žanen pa e gáda e vorbi.

Metodura taj sar te butjázin

Ulav opre i tábla pe štáre rigan. Ker ek lista pa e šona. Vorbin e studentonca ke če vráma sitjol te avel például: tela o össo. Iskirin ande sako ruta ánde jivend, tavasi, milaj taj össo. Vorbin majdur e studentonca ke če djés sitjol te avel példúl: po össo vadj tela o milaj. Apal khetáne ginen e šonenge ánava. Puš e studenton ke ande savi beršeske sezonovski ruta gindin von e šon trubuj te aven. Taj iskirin e šona andi kodi ruta so trubuj!

Vorbin majdur e studentonca ke če gáda trubuj te hasnin például: kana milaji. De vitu példa! Bunda? Na! Najimaske gáda? Jo! Khéra?Kadale sitjimasa vi šaj dikhes ke hodj ketji vorbi žanen pa e gáda.

E majterne studentura šaj makhen ek milajicko bildo. Tu žutis e studenton te iskirin ánde e ánava ande beršeske sezonura. E studenton šaj avel khéruťno feladato ke te makhen pa sako beršesko sezono ek képo. Kana e studenton si lenge bildura pa e beršeske sezonura attunči von šaj sikaven kanaj lenge beršeske djés.

Akánik so si ke site keres pi tábla ek bári karika taj te ulaves kadi pe 12 rigan. Phen e studentonge ke andek berš si dešuduj šona taj sakone šones si ek ánav. O sitjardo ánde iskirij e šonenge ánava. E studentura iš šaj keren kecave kariki pe penge papira taj te iskirin ánde e šonenge ánava šorba. De anda sos o berš kezdiť e januárosa? De kado či štimmelij e beršeske sezonosa? Taj kana kezdiť taj végzij – končij a iškolakoberš? *E beršeske vrámi ánde aven diferntna ande ávera thema. De e šona mindig kade aven pala jekhváres!*

Klasakoaktivitéto 2 - Tréningo a vrámasa

Berš: Intregi

Šhibakolevelo: A1, A2

Célo po aktiviteto

- E studentura žanen e vorbi a vrámasa taj kadalesa so si khetáne románes.

Metodura taj sar te butjázin

Te dikhes so e studentura žanen pa i vráma taj so kadalesaj khetáne o maj federi te kezdis eke kőňütone tréningosa so pe intregi beršeske fungérálj.

Materiáli. Dori, gádengočipesi taj papiroskelapura vorbenca sosa e studentura butjázina.

Kadala vorbi si:

adjés, tehára, arátji, áverarátji

aká, pak semo, azonnal, mindjárt, apal

attunči, aká pont, dulmut,

mindig, ritkán, uňivar,

Cirde ávri ek dori ká o falo andi klasa. De ká e studentura e lapura diferentnone vrámasa so si opre iskirime. Mang e studentos te ginel opre so tordjol po lapo. E maj

terne studentonge o sitjardo ginel ke hodj so si po lapo. Muk e studentura te šon ávri e lapura pi dori khote ká von gindin ke hodj mištoj ke pe kodo than site avel. *Kado tréningo šaj kerelpe pe diferentnone gradi.*

Kado si ek khelimo so šaj hasnijpe te sitjaren e studenton te dikhen ke hodj telak dini vráma ketji birin te keren. E studenton delpe majbut feliticka butja te keren (például: te šol ek vuneto kőňva pe pesko pado, te makhel ek loli luludji, te anel ek ostungo papuča, te phutrel i fejastr, te pherel ek pohári pájesa...) telak ek vráma sar például tela trine minuton. Khate e studentura šaj veršeňzin (távla) jekhvárenca taj te mérin i vráma e časosa. Kon birindas te kerel o majbut?

Klasakoaktivitéto 3:1 - Čáso

Berš: 6-9

Šhibakolevelo: A1, A2

Célo po aktivitetu

- E studentura žanen o čáso taj e vorbi so e časosaj khetáne románes.

Metodura taj sar te butjázin

Vorbin e studentonca pa o čáso. Fontošoj o čáso? Andasos? Puš e studenton kana sitjon von te uštjen opre detehára? Kana denpe téle von? Kana kezdiť i iškola? Hatjaren von pengi šéma?

Vorbin majdur lenca ke si majbut féliticka časura. Puš e studenton ke hodj von žanen sar o angluno čáso dičolas ávri. Mang e studenton te phenen majbut féliticka časura, khameskočáso, djišajeskočáso, uštjamaskočáso, somnakunočáso... Dikh e studentura ke hodj žanen o čáso. Hasnin ek enkeltno čáso. Vorbin pa o mutatovo (visare), urtábla, ža perdal lenca e intregi časurra taj e dopaščásura, o trinkvarti taj o kvart perdal taj pa minuti taj pa sekundi. Kodala studentura so žanen o čáso kodalenge o sitjárimo si ke hodj már te dikhen ke žanen e vorbi románes.

Klasakoaktivitéto 3:2 - Čáso

Berš: 10-14

Šhibakolevelo: A1, A2

Célo po aktivitetu

- E studentura žanen o čáso taj e vorbi so e časosaj khetáne románes.

Metodura taj sar te butjázin

Sa kade kezdin sar e maj terne studentonca. Vorbin e studentonca pa o čáso. Fontošoj o čáso? Andasos? Vorbin lenca kana uštjen von, kana žan te denpe téle?

Ža perdal lenca pa i vrám so a iškolasaj taj e studentonge šémasaj khetáne. Kana von kezdin paraštune? Kana len si románes te sitjon? Kanaj xábessko rasto marcine?

Muk e studentura te phenen vadj te makhen majbut féliticka časura. Sar fungoválj eke khameskočáso? Sar fungoválj eka djišajakočáso? A ikolakočáco so bašol-ringálj ek časoj?

Kadala studentura šaj žanen aba o čáso. De von site trénálin e románe vorbi. Tu šaj žas ávri pak programoskotablovo ando tévévo so si anda e névimata, újšágo. Puš e

studenton p ld ul: Kana kezdiĝ o Bondfilmo adj s r tĝi? Kana v gzij – konĉij o hiradovo o Aktuell?  e programo avela 19.15? Sar ŝaj phenen kado ande kadalesko than? Deŝup n e perconca pala e  fta, r tĝi!

Klasakoaktivit to 4 - Sar ame hatĝaras i vr ma ando romanimo

Berŝ: Intregi

Ŝhibakolevelo: A2, B1, B2

C lo po aktiviteto

- E studentura ŝanen so e rom keren taj kerdine anglakado tela e diferentna berŝeske vr mi.

Metodura taj sar te butĝazin

Vorbin e studentonca ke so von keren telak dj seske diferntna vr mi.  e vr ma von uŝten opre taj kana von kezdiĝ i iŝkola? Kana sile dejaka ŝhibako sitĝarimo...Kana denpe t le von kana aven vend gura (g ster) lende kh re? Von te si pe variso festos sitĝon sa j kh te  ŝon khote vi te si aba but  asura? Vi iŝkola te si  ver dj s? Khate vari lijpe lengo tapastalato khatar i j kh familja k  i  ver. Vorbinen taj dikhen ke kaste sari?

O  ver si ak  e studentura te haŝonliten – jemf r lin sari maŝkar e rom ak  taj sar sas anglakado. Tu ŝaj kezdis kado ke hodj khares variso phure manuŝes te vorbij sarsas anglakado. Tume vi ŝaj ginen ek teksto ke sarsas e romenge kana ando l geri beŝenas. Vadj e studenton tu ŝaj des butĝi te puŝenpe maj phure manuŝestar ande pengi familja te vorbin lenge ke sar sas o trajo anglakado. Muk e studentura te vorbin pa kodo so von sitĝile taj phen te dikhen te haŝonlitin sar ak nik si adj s.

Kana ando l geri beŝeneas sigo uŝtjenas opre te resen te keren sa sogodi m g dj s sas- Ke n s  ramo (el) ando l geri. Fajma ek cerinka r tĝi beŝenas k  i jag taj phenenas paramiĉi k  e l gereskijag, de apal sa e intregi sigo denaspe t le te birin te uŝtjen opre sigo e baŝnesa! – De sar sas valoj ba anglakado vi maŝkar e  vera manuŝa anglakado? Sar sas o dj s k  ek bonde anglakado o  ramo (elektricitet), r diovo taj t v vo?

Adj s konkodi butesa majp lal xal o r tĝutno x be, diferentna ratĝ ke aktivit tura si ame taj e festura butivar r tĝi kerenle. Ke hodj pala o  aso trajinas kado kerel vi stresso. Vorbin kado e studentonca! De utje vi ak  si maŝkar e rom speci lna sok ŝa? Pin  ren e studentura ”e romengo kvarto – 15 minutura”- so ŝaj si de khatar e 5 minutura ŝi k  ek  aso vadj maj but?

TEMA 10 – NATUA TAJ ÁLLATURA

Ande kadi téma vazdas opre so si maškar e romengo trajo taj maškar i natura taj maškar e állatura anglakado so sas taj aká so si. Ame las opre vi sar e állatura trajin ando slobodo taj vi sar trajin e khereske állatura. Ame vi sikavasa ke sar ame te respektálinas i natura pala e romengo perspektivo.

Ande kadi téma si šanca te vorbisaren, te roden anda e kõñvi taj pa o Interneto fakta o bando historicka so sikavel maškar varisave romenge grupi taj varisav állatura so sas sar kana trénelinas e grasten, cirkusi taj majbut féliticka vastenge butje ká sikavel ke hodj vi khote importanton majbut féliticka állatura.

E majbute studenton naj korkori tapastalato (erfarenhet) anda e tradiciovura so e medvenge dresseringosaj khetáne taj sar e rom trádanas e cirkusesa. Kadale studenton kadi téma šaj del sa névo žanajmata. Bute studentura žanen soj e romen e grastenca khetáne. Kadale studentonca šaj si te vorbin angluneske pa e grast ande kadi téma.

Dikh vi: i téma 4 - Románe vastengebutja taj i tema 7 Transporto taj phirimo

Célo e integonenge

- E studentura žanen varisave vadnone taj páčake állatonge ánava taj žanen sar kadala állatura trajin.
- E studenton si žanamo historicka so sas e rom so kerenas khetáne e állatonca.
- E studenon si žanamo te sikaven ánde pa varisave állatura taj čirikja taj čárakedraba.

Introdukcija pa i téma

Tu šaj kezdis te vorbis pa e páčake- taj pa e vadni állatura. Kado tu šaj keres ke hodj már te sikaves patrétura, kápura pa e állatura taj te mukes e studentura te phenen sa so žanen von pakadala. Tume šaj vorbin pakadala állatura ke hodj sar von bešen, so von xan taj soj speciálno kadale állatonca. E néve vorbi iskirinen téle pi tábla taj e studentura ande penge vorbengilista.

Ek áversosko kezdimos šaj si te šunen pe varisoski románi paramiča so ándež kheldi. Kecave si pe majbute dialekton románes ká o Utbildnings rádiovo (UR) taj ká o Sveriges Rádio. Majbut paramiči si po Románo Arlicko Språkcentumosko webbplatc taj khote vi si so phenel tuke sar šaj butjázin kodale paramičenca so khotej. E studentura sitjon te phenen ke o šunimo pa e paramiči stimulálilje taj pakado perdál vi sitjon te trénálin pengos šunimasko hatjárimo.

De kodo si intresanto te biris te aves ando kontakto e romenca so sitjárenas e állaton vadj kerenas butji e cirkusesa. Vadj variko kas si grast? Andekadi téma speciálnoj intresantoj te žanen te paroven informácija e rom maškarpe anda majbut féliticka thema taj vi pa penge tradiciji.

Klasako aktivitéto 1 - Páčke taj vadni állatura

Berš: 6- 9

Šhibakolevelo: A1, A2

Célo po aktivitéto

- E studentura žanen e univerzálna páčke állatonge taj e vadnone állatonge ánava.
- E studentura žanen te phenen taj te pušenpe edjserüvna pušimáta pa kadala állatura taj vi žanen so jelentij i natura maškar e rom.
- E studentura žanen e ánava pe e állatura šo e romenge grupasaj ande ávera thema.
- E studentura pinžáren ke sar varisave románe grupi trajinas taj kerenas butji e állatonca taj vi sari aká.

Metodura taj sar te butjázin

Te sitjáren ávri vorbi pekadala aktuálna állatura šaj sikaves patrétura, kápura pakadal taj puš e studenton sar kadale állatonge phenen románés vadj švédicka (vadj pekodi šhib so e studento žanen). Iskirin e vorbi pi tábla. Pekado šhibako levelo mištoj te iskirin opre e vorbi pe selduj šhiba. Gin opre e vorbi taj repetálinenle khetáne!

Patrétura pa e állatura si ande sitjárimaske kőhvi taj po Interneto. Vadj fajma tu korkori šaj makhes? Tu vi šaj sikaves ek patrétu, képo majbute állatonca so si, sar például pek farma vadj ando véš. Muk e studentura korkori te vorbin so von dikhen taj iskirin tu e állatonge ánava opre. Tu vi šaj sistemizális tjire pušimáta te pušes: - Kako si ek grast. Sar phenelpe e grasteske šavoreske? Sar bušol e khureski dej? Vadj- Sar phenelpe a guruvňake šavoreske? Sar phenelpe e žukelenge šavorenge?

Apal e studentura len eke állatos te roden práles fakta. Tu šaj žutis e studenton te phenes lenge pušimáta so von site phenen palpále.

- Sar phenas e állaton ande grasteski familja?
- Ká bešen von? So xan von? Sar šundjon?
- Sar phenelpe kodaleske kana e grast nášel?
- Pinžáres varikas kas si grast?

Tu šaj madjarázis – phenes lenge pa o grast ke e romenge ek importante simboloj o grast de khatar ávri avile anda i India. E grast vi ande amáre paramiči si taj ande amári vorbengišhib.

Sakade šaj butjázin vi ávere állatonca. Si állatura so khetáne šas varisoske tulajdonšágosa (egenskap)? Sari e žukelencá? E rókenca? E medvenca? E ruvenca?

Klasako aktivitéto 2 - Phen ek állatongi paramiča

Berš: 6- 9

Šhibakolevelo: A2, B1

Metodura taj sar te butjázin

Šunen vadj gin ek paramiča pa varisoske állatos ká les si importante than taj vorbin tjire studentonca például pa i Esmá taj pa laki bábuška pa i Lolišapkaki taj pa o ruv. Apal puš lender kőhüta pušimata ke so sas ánde.

Pa sos žalas i paramiča?
Savale állatonca vorbij i bábuška ando vés?
Kaste žal a Lolašapkaki?

Ek láši rigi te aktivális e studenton kana šunen vi te makhen pa kodo so von šunen. Apal e studentura phenena pala penge patrétura, kápura so von makhle ke sar von hatjárde i paramiča pa sos si.

E studentura so žanen te iskirin vi šaj kompletálin penge patrétura cimosa vadj skurto tekstosa. E studentura šaj iskirin pengó teksto ávri pi data. Kado von sitjon te kamen ke dikhen ke če ”šukáres si”!

Palakodo e studentura rakhen ávri korkori pa állatura paramiča- patrétionca taj tekstonca so von phenen apal vadj ginen angla e ávera andi klasa. E paramiči so e studentura kerdine ando Butjárisko permo kidelpe khetáne.

Klasako aktivitéto 3 - Állatura andi natura taj ande románe paramiči

Berš: 9-12

Šhibakolevelo: A2, B1

Célo po aktivitéto

- E studentura hatjáren o maj importantoso si a témasa pa i natura kana o sitjárdo prezentáljla taj hatjáren skurti tekstura pa e állatura taj pa natura ká si e sakodjéseske taj pinžárde vorbi.
- E studentura žanen te pušenpe maj phure románe manušestar ke sostar kodo állato sas importante taj so kerelas ande romengo trajó anglakado taj aká.
- E studentura žanen te phenen palpále kodo so von šundine ávrendar ande pengi familja vadj ande pengi románi grupa.

Metodura taj sar te butjázin

O aktivitéto kezdin kade ke hodj mukes e studenton te phenen vorbi so kodalesaj khetáne so ando faktateksto vadj a paramičasaj sosa e studentura site butjázina. Tu šuv inke vorbi páše so tu hatjáres ke e studenton trubuj te birin te butjázin kadale aktivitétosá.

Gin e studentonca khetáne faktateksto pa e állaton taj muk phenen palpále ke pa sos sas so von šundine pala pengó. Tu šaj žutisle te pušesle. So speciálno kadale állatosá? Sar bešen von? So xan von? Koni kadalengo ellenségo (fiende) andi natura?

Palakado butjázinen eka romána paramičasa. Kezdin te pušes e studenton ke pinžáren varisoski románi paramiča ká eke állatos importante than sas. Gin ek állatongi paramiča taj vorbinen ke pa sos sas. – So e állatura keren andek románi paramiča taj so von keren ande romengo trajó?

Kherutni lecka

E studentura site pušen penga deja taj dades vadj majphuren anda pengi familja ke soske állatonge paramiči von žanen taj ande kadala če állatura si majbutivar. E studentura kado phenen andi klasa taj tume khetáne šon le taj dikhen ke savala állatura avile e majbutivar opre.

Klasako aktivitéto 4 - Te len fakta pa ek állato

Berš: 9-12

Šhibakolevelo: A1, A2,

Célo po aktivitéto

- E studentura žanen te roden ande fakta kōnvi taj pa Interneto pa e állatura taj pa lengo trajo sar von trajin.
- E studentura kado žanen te phenen taj te sikaven patretosa, képosa taj tekstosa is.

Metodura taj sar te butjázin

Ande bute paramičen e állatura vorbin taj sikavenle majbut félitickone xarakteresa. Kadalesa kamelpe te sikaven variso so phenel ke hodj importantoj vi tena naj čáčo ke hodj sari o állato vičáčes. Naj but faktateksto románés pa e állatura, de po Interneto šaj rakhen švédicka taj apal perdal šaj šon les po románo.

Ek áver rig si te sitjon e studentura pa e állatura ke hodj te butjázin ando páro taj te roden fakta so apal von šaj sikaven patrétonca, képonca taj tekstonca, fajma vi sar ek cigni kōnva šaj sikaven.

E studentura sitjon te butjázin ande penge klasi pa i farmaa. Kado si pozitivno e studentura te šaj keren kado vi pe pengi dejaki šhib. Eke patrétosa, képosa kezdin soj pek farma taj muk e studentura te roden fakta pa kado taj te vorbin prales tekstonca taj patrétonca, képonca pa kadala állatura. Khate si naturligt te zuráren ke e grast če importanti sas e romenga taj si vi aká ande varisave thema.

E studentura vi šaj forskálin pa ávera állaton taj te sikaven pa kadala patrétura taj tekstura. Tu šaj žutis e studenton te pušes te birin te kezdin.

- Sar dičol o állato ávri? Če báro kado šaj avel? Ká bešel kado taj so xal?
- Ketji cigne šaj anles taj ketjivar?
- Če phuro kado šaj avel? So tu gindis si intressanto kadale állatosas?

Klasako aktivitéto 5 - Állato taj natura e romenca khetáne

Berš: 13-16

Šhibakolevelo: B1, B2

Célo po aktivitéto

- E studentura hatjáren e tekstura pek vorta rig so si khetáne majbut félitickone čirikjenca taj állatonca pala o románo hatjárimo taj gindimo.
- E studentura pinžáren i románi butji taj vastengi butji so e állatoncaj khetáne.
- E studentura žanen te sikaven ke hodj e állatura če importanta sas ande romenge trajura anglakado taj žanen te iskirin so kerenas lenca például: állatongotréningo, e grasten te sitjáren, kováča, čáarakodrab.

Metodura taj sar te butjázin

O célo si ke hodj e studentura te sitjon pa e majbut féliticka állatura anda e romengo perspektivo. Pekado levelo e studentura pinžáren taj žanen e univezálna állatonge ánava so aktuálnoj e romenca khetáne. De tu šaj kezdis kado aktivitéto te mukes e studenton te phenen pa kodala állatura so tume butjázina ande kadi téma. Te lessa sáma ke e studentura či žanen, šaj roden von ande fakta kōnvi taj po Interneto. Von

vi šaj pušen penge dejan taj daden ke hodj savala állatura von dikhen pala lengo si e romenge trajosa taj tradicijenca khetáne.

O feladato aká si te sikaven so e románe foglalkozášesa (sysselsättning) si khetáne taj e állatonca. Pala o anglunimo ká tu sikaves – phenes o románo tradiconálno foglalkozáši (sysselsetning) so sas taj si sar példa e állatongotréningo taj e grastengo biknimo taj so si e čirikjanca taj e állatonca khetáne (pa i baxt, pa e armája, sar o hiro so ingrel) e studentura šaj len eke állatos ávri pa sos von kamen majbut te žanen. Von butjázin korkori vadj sar páro taj roden informácija anda majbute isikrimaske kőňvi. Von vi šaj intervjuálin penge dejan taj daden vadj maj phuren so von žanen taj če tapastalato len si pa e állatura.

Iskirimasa sikavena so von kerdine. Pekado leveleo e studentura site žanen te keren ek rezonemango anda faktatekstura penge vorbenca. Anglakodo ke hodj e studentura kezdin te iskirin mišto avelas andi grupa te žan perdal sar ek kecavo disponáljipe. E studentonge phenes tena hasnin kecave vorbi so či hatjáren. Andekodalesko than von site rakhen so jelentij kodala anda e vorbenge kőňvi – lexikonura vadj vi šaj mangel e sitjárdes te phenel lenge so jelentij kodo. Kodo mištoj te keren ek tartalmo (inneháll) taj vi kelförteknigo. Kado si ek lista pa e kőňvi, újšágura taj Internetoskeriga kodala riga khatar von line penge fakta. *Te žanen te keren ek kecavo dispoziciovo e studenton si žutori pe majbute rigen.*

Anglakodo ke hodj mielött redovisálin o intrego feladato, šaj phenes e studentonge te keren bečléši (utvärdering) pakado. So von gindin pa o feladato intresasanto sas vadj na. Kőňúto sas te rakhen materiálo? Dosta sas i vráma? Kamen von te butjázin kade vi maj ángle?

Ávera feladatura

A naturaki téma najisárdi rigi. Ávera butjáricka feladatura šaj si:

E studentura šaj roden ávri ke hodj savala állaturaj e maj báre taj savalaj e maj cigne. Von site kiden so majbut materialo so birin ke hodj če bárej von, ká bešen, so von xan...

But phendimo si so e állatoncaj khetáne, például “bužangloj sar ek róka”, “páčakoj sar ek šimijáko”. Če phendimo žanen e studentura?

E studenton šaj pomonin lenge kecave paramiči pe sos von seron kana cigne sas šundine vadj ginde lenge. Če állatura si ande kadala? E studentura vi šaj roden ke hodj so kerdjon kana a naturaki katastrofaj sar például kana i phuvmižal vadj kana o páji šorel ávri.

Vi o redovisningo šaj variáljipe pe majbut féliticka. E studentura kon žanen paša i data lenge loši te keren pengo prezentatiovo e Power Pointoske programosa. Ande kodalesko than te iskirin šaj keren e studentura ek románi fakta kőňva pa e állatura. Vi kadi téma maladjol te sikaven e dejange taj e dadenge.

TEMA 11 – HOBBI TAJ KULTURA

Ande kadi téma si e studentongo hobbivura taj aktivitétura taj kecavo so e romanimasaj khetane ande djili, khelimo, phendimo, litteraturi taj ávera formi sar ando filmo taj kecavo sosa butjázin.

E studenton dena žanimo pa pinžárde rom ande majbute thanen, sar kon iskirij-íróvo, muzikanto, sínési, konstnero taj športolovo.

Dikh vi i Tema 4 – Románe vastengebutji

Célo e intregonenge

- E studentura kerdine pengi hobbi taj kado del šanca te keren khetáne ek korkori alkotáši (skapandet).
- E studentura zurárde pengi identitétu pa e románe példaképura (förebilder).
- E studentura pinžáren so phenen pa i románi kultrua taj vi sar kadi fungerálij khetáne a majoritétickona körñezetosa (samhälle).
- E studenton stimulálin te keren ek hobbi sar o športo, khelimo, mužika taj ávera servezeto (verksamhet) so del lehetöšégo von te alkotin- te keren khetáne korkori variso.
- E studentura žanen o kapčolato so si e sastimasa taj e fizickone aktivitetosa khetáne.

Introdukcija

Tu sar sitjárdo šaj kezdis te phenenes pinžárde – hírešone romen kon mužikálij, sínési anda filmes, špotolovo. Tu šaj kezdis te pušes e studenton ke hodj már pinžáren von varikas kon si pinžárdo kulturálto rom. Korkori tu šaj phenen variketje pinžárde romen sar eksempel i Katarina taj i Rosa Taikon, Esmá Redzepova, Charlie Chaplin, Pablo Picasso taj i Moder Teresa.

O célo kadale vorbimátosa si te vazden e studentongo intresso te forskálin te roden maj dur taj te kiden khetáne pak románo kulturálnicko manuš ká pengi korkori butji so kerena.

Kana pa i hobbi vorbin tu šaj kezdis te phenes soj tjiro korkori intresso taj kade biris te kezdin ek diskuciaja e studentonca te phenen vi von soj lengo intresso. Tu kezdis te pušes sar például: Savo športo tu kames o maj feder? Tu športolis korkori variso? Kheles pe variso instrumento? Kheles ande variso grupa?

Klasakoaktivitétu 1 - O sastjimo maškar o športo taj o fizicko aktivitétu

Berš: Intregi

Šhibakolevelo: A 2, B 1

Célo po aktivitétu

- E studenton si žanajimo pa variketje pinžárde športolovon.
- E studenton si žanajimo so khetáne e sastjimasa taj e fizickone aktivitetosa.
- E studenura zurárde pengi románo identitétu.

Metodura taj sar te butjázin

Tume šaj kezdin te vorbin ke hodj anda sos si fontošo te pinžaras amáre románe športolovon taj puš e studenton ke hodj von žanen varikas. Šaj kezdis te phenes pa kodo románó boksolovo kon ňerindas jumako titlo ando pháro šujo ando 1930 –to berš. O Johann Trollman kerdjilo 1907 – to berš taj mulas 9 februári 1943 ando ňamcicko koncentracionosko légeri. Voj sas ek ňamcicko rom. Voj šoha či garuvelas ke hodj voj romi, hiába žanelas ke hodj e ňamci či kamenas hodj rom te avel aktivno športolovo. Voj but proffsboksningoske mačura kheldas taj kana 27 beršengo sas ňerindas ande 12 rondengo jumako mačo ando pháro šujo. Kon kerdine (arangerat) o mačo protestálinas tena pinžáren ánde ke hodj voj ňerinda, de utjan akkor e nézövura protestálinas taj feñegetinde e žürivon. E ňamci hatjárde ke hodj musáj ánde te pinžáren ke hodj o Trollman ňerindas. Hiába sas vi ando márioimo taj pe ňamcongi rig márelaspe taj vi šebešülindas (skadat), sa jékh vi les ando koncentráto ingerde taj khote mundárdeles ando 1943 –to berš.

E studentura šaj rakhen majbut fakta po Interneto.

Ávera športura

Kadi téma vi šaj kezdis kade ke hodj már pušes tjire studenton pa majbut féliticka šprotura so si. Će športo žanes tu? Savo športo kames tu o maj feder? Sito variko favorito kon khelel fotbolla. Tu šaj vorbis pa variso športos so tu intressális tu. Apal tu edjezin ke hodj pa savo športo tume kamen majbut te sitjon. E vorbi pi tábla iskirin, labda, te rugin, kapuva, játétkošo – kon khelel, sabája- reglura, birovo....E maj terne studentura šaj makhen pa varisavo športo so von kamen. E ávera studentura iskirin maj skurti mondataura kodale vorbenca so pi táblaj opre.

I fotbolla sitjol te avel i maj populerno športo. De sari e šejanca? But románe šeja khelen. Vi kado aktivitétó lášo kondiciovo del.

Kana pakado vorbin tu šaj les te phenes taj te sikaves ke će kapčolatoij khetáne e sastjimasa taj e fizickone aktivitétosa. Khate šaj vorbin ke soj o sasto – lášo xábe. (Dikh i Tema 8 – Xáber taj gáda!)

Klasakoaktivitétó 2 Mužika - djili

I mužika – djili ká e rom si vi sako djés taj vi pe festura. Djili si vikana loši taj vi kana brigaj. Taj o khelimo fontošoj hodj e festo festo te bušol taj te avel. E rom a mužikaki – djilaki tradicija ingren majdu pa generácija pa generácija taj andakodo i mužika – djili si centrálno ande kadi tema. (Dikh i Tema 4 Románi vastengibutji- Mužikáša!)

Fontošoj te sikaves sar i djili importantoj ande romengo trajó. I mužika – djili ando romanipej. Tu šaj matjarázis ke i djili inke e romengi majzurálo jeloj – zor, taj phen lenge andi Centrálno- Ősteuropa šaj šunen vi akánik románe djila majdnem ande intregi restaurangura taj koncertura. Tu šaj phenes ke si ek speciálno grupa andi Ősteuropa kaske phenen pont mužikake rom- zenésroma. Kadale mužikake romen si ek báro respekto taj statusi ando them.

Berš: Intregi
Šhibakolevelo: Intregi

Célo po aktivitéto

- E studentura žanen so jelentij i mužika – djili andi románi kultura.
- E studenton si žanajimo so jelentij i románi mužika – djili e majoritétickona körnezetosa (samhälle).

Metodura taj sar te butjázin

E studentura šaj šunen pe djila so khéral ande. Tume khetáne šunen i djili taj tu phenes lenge kodala vorbi so von e studentura či hatjáren vadj či žanen. Vorbinen pa o teksto. So e studentura hatjárde anda kado teksto?

Te butjázin po levelo A1 - A2

- E studentura opre iskirin e intregi néve vorbi ande pengi vorbakelisti.
- E studentura makhen ek patrétu, képo ke so i djili jelentindas vadj das le. Pala kadala patrétura, képura redovisálin angla e ávera andi grupa.
- E studenton o sitjárdo žutij te phenel lenge ke sar bušon o hangsera (instrument).

Te butjázin po levelo B1

- E studentura šaj válastin te ilustrálin ek djili vadj te iskirin ek teksto pak djiili ke hodj so jelentij lake vadj leske kadi djili.
- E studentura vi šaj len ek djili taj te prezentálinla angla i grupa taj te phenen te motiválin so voj gindij pa kado kon djilabel kadi djili.

Te butjázin po levelo B2

- E studentura fakta kiden taj prezentálin eke muzikantos, vadj eka grupa so djilaber taj ilustrálin pengo prezentaciova eka djilasa so von khelen korkori.
- E studentura vi site motiválin sostar von kamen pont kadale muzikantes.

Klasakoaktivitéto 3 - Mujesko vorbimo taj románo litteraturo

Berš: Intregi
Šhibakolevelo: Intregi

Célo po aktivitéto

- E studentura hatjáren če fontošoj o románo mujeski tradicija.
- E studentura hatjáren ke anda so si fontošo te iskirin téle so mujesa phenen.
- E studentura žanen te phenen variketji románe paramiči.
  - E studentura sas ando bibliotéto – kõñvtári taj von žanen ke khote si kõñvi so pa romi taj vi románes si iskirime kõñvi so von šaj len unžule ávri.

Metodura taj sar te butjázin

Mujesko vorbime

But románe šavora trajin andek kecavo miljövo ká e mujesko vorbime vi aká sako djéseskoj. Taj kado kecavo termésetesoj (självkart) lenge ke hodj von čina gindonde

préles. Kado aktivitéto šaj kezdin ke hodj már te vorbin e studentonca pa paramičen taj pa kecaves so von šundine so lenge deja/dada vadj maj phure vorbin/phende.

Mang e studenton te gindonpe ke so kamen te phenen a paramičasa? Si variso sar például: állato, rovji vadj variso so ande majbute paramičen si? Diskutálinen ke sostar e rom sas mujeska - vorbake tradiciovoske manuša? Sari aká? Vi adjés si te memoréralinas e intregi phendimáta vadj trubuj te iskirinas téle kodo so šundam? Sar e ávera žéne – e gáze kerde? Lenge paramiči télej iskirime taj ande kõñvij ávri dine. Rode ke če šanca si te avel románe kõñvi taj puráne patrétura, kápura so šaj len.

Fajma varikaska deja vadj dades si kecave materiálura? Ando Stockholm si kecavo arkivmateriálo- puráno materiálo po Kungliga- krajicko – bibliotéko/kõñvtári. Si šanca te keren sitjimasko visita khote? Po Romsk Kultur Centrum ando Stockholm si sa kecave kõñvi taj áver izgalmašo (spännande) materiálo. Ando Malmö si Romska Kulturcentret ek historicko kiállitáši (utställning) taj ek bibliotéko/kõñvtári eka paramičaka sobasa.

Kõñvi taj bibliotéko/kõñvtári

Ande romengo kher butivar naj či sosko kõñvengo polco (hylla) taj te si attunči khote sitjol te avel numa šukarimáta – figurki šute. Pe kado si but matjarázato ke hodj anda sos si kade. Jékh šaj si ke i románi šhib butájig numa vorbakišhib sas. Phen sar e rom žanas pa jékh than po áver taj pháro sas te ingren palape e kõñvi.

Adjés si angla ame névi vráma. Terméseťešoj (självklart) ke hodj e románe šavora šaj žana ando bibliotéko/kõñvtári te len unžule ávre kõñvi vi románes. Ža pek sitjimasko vizita tjire studentonca ando biblioteko/kõñvtári taj puštu ke hodj soske románe kõñvi si le khote. Kezdin a iškolake bibliotekosa/kõñvtáresa! Tena naj le kecave kõñvi phen lenge te kinen ánde.

E studentura phenen taj iskirin

Kadi téma šaj kezdis áversar hodj te mukes e studentura te phenen ek korkori paramiča vadj variso trajoskophendimo. E majbut studentura kamen te vorbin prápe korkori. De vi khate fontošoj ke hodj sako feladato pala e studentongo žanimo, šhibakolevelo te avel.

E majterne studentura so či žanen te iskirin šaj makhen ek paramiča. Apal phenen e sitjárdeske kon žutijle te iskirin ek maj skurto teksto ká o patrétu. O sitjáro iš šaj makhel khote edjserüvna simbolura so šaj žutij e studentos kana phenela peski paramiča angla e ávera andi grupa.

Ek áver forma si ke hodj te kezdin e studentura te vorbin pa varisos si kado ek patrétaki seria ká von site rakhen ávri ek dialogo.

Majbut fétiticka phendimaske stiluraj

Apal si o aver te sikaven e studentonge soske phendimaske stiluraj. Sar kezdin te phenen e ke hodj kon dikhel vadj ginel te aven intresálime? Sar birin i intresse te avel trajimasko? Sar šaj avel lášo palumimo? – Kado e studentura birin te sitjon o majfeder te zumavena butivar te vorbin te phenen! Ek lášo paramičári vadj kon vorbij či kerdjolpe pe jokhares!

Klasakoaktivitéto 4 - Informaciovo kidas taj prezentálinas eke románe kulturickone manuŝes

Berŝ: 12-16

Levelo: B1, B2

Célo po aktivitéto

- E studentura žanen te roden taj te diken fakta hodj te žanen te keren ek prezentáciovo pak kulturálno manuŝ.
- E studentura žanen te keren ek kecavo tekstosko prezentaciovo taj patrétura, kápura so sikavel pek románo példaképo (förebild).
- E studenton si žanimo pa o románo tradicionálno konsto vadj vasteski butji anda kodo them ká von beŝen vadj khatar von aven.

Metodura taj sar te butjázin

E studenton pekado levelo si tapastalato sar trubuj te roden fakta taj te prezentálin majbut féliticka. Tela kado aktivitéto von site kombinálin i fakta pak manuŝ taj so voj kerdas taj vi te keren maj báres ke hodj so voj kerdas khetáne e románe tradicionálno vasteska butjasa.

Ek kecavi si i Rosa Taikon voj o rupesa kerel. Voj si pinžardi vi maŝkar e gáže na numa maŝkar e rom laki simádji si ávri ando Nationalmuseum ando Stockholm taj ando Rörska museet ando Göteborg. Prála e studentura ŝaj ginen andi Katitzi kőnvi ke voj a Katarina Taikonaki pheŝi kon iskirindas kadala kőnvi taj voj las kado inspirationo te kerel i simádji khatar pesko dad kon kováčolijas.

Klasakoaktivitéto 5 - Ame las inspirationo taj iskirinas korkori diktura

Berŝ: Intregi

Levelo: A2, B1, B2

Metodura taj sar te butjázin

Kado klasako aktivitéto ŝaj keren kodala kas si ŝanca te žan te dikhen ek kiállitáŝi (utställning) pa a Rosa Taikonake simádja, de na sakonen si kadi ŝanca. De sajékhn phenasles so sas khote, hajkam vi karing tume avela kecavo varikana. Tena na meg khátar ŝaj len idévura taj ŝaj keren ávre varisosa kade.

Ame žanglam ávri ke hodj kiállitáŝi avela a Rosa Taikonake simádjasa taj ame kėsülindam opre ketji faktasa ketjivar birindam prála taj pa kodo so voj kerel. Voj ande intregi Katitzi kőnvi ándeŝ taj khote ŝaj ginas pa o dulmutáno románo trajo taj lako dad sas kon kerelas vastengibutji a simádjasa iš. I Rosa but sitjilas khatar pesko dad. Laki simádji si románi Indiake taj Persickone inspiráciovosa.

Palakado sas te žas pe lako kiállitáŝi (utställning) taj khote e studenton sas o feladato te dikhen taj te studerálin laki simádji taj te zumaven te makhenla téle. I Rosa ánav das peska simádja taj kado vi e studentura sas te len sáma.

Andi iškola palpále e studentura opre ŝaj sikade penge patrétua, kápura taj a Rosaka simadjake ánava so po ŝvédicko sas e studentura sas te ŝon perdal po románo. E studentura sas te motiválin anda sos pont kadi simádji line.

E studentura opre ragastinde (klistra) penge patrétura pe maj báre papiren, ke khate sas te avel than vi po dikto so e studenton sas sar inspiration palakado vizita.

E diktura téle tekstazinde šukáres taj ragastinde opre paša o patrétu, képo.

E maj terne studenton site žutinde te iskirin penge diktura. Khate hasnindam ame ek metodo so aba butivar zumadam. O sitjardo sikavel ek patrétu, képo például ek patrédjako. E studentura appal site gindon pe ke so asociálin pakado patrétu, képo. Eka Patrédjako képo šaj phenel kado: Festo – pujo – galbeno – árho – galbeno árho-patrédji! Taj jo ek dikt avela:

Festo
pujo
galbeno
árho
gabeno árho
Patrédji!

Amáre maj terne studentura vi pa simádji žangle te asociálinpe. Taj e studentura khetáne kerdine ek kiállitáši (utstállning) pa penge patrétura, kápura, taj diktura taj e dejange/dadenge taj penge klassake amalenge andi iškola sikadele opre.

PLANERINGS MODELURA

Kadala planerings modelura lam ame anda Europaicko Šhibakoportfoliovo pe románe šavora so si 11- 16 beršenge. Ame žanas ke kadala modelura žutin e studenton te prezentálin pengi butji vi kana phenen taj vi kana iskirin románes. Ame phenas ke e modelura so phenen sar te keren e intervjuvura žutina e studenton vi ande ávera sitjárimáta.